DOLENJSKI LIST

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA OKRAJA NOVO MESTO

LASTNIK IN IZDAJATELJ: Okrajni odbor SZDL Novo mesto — Izhaja vsak četrtek — Posamezna številka 20 din — LETNA NAROČNINA 900 din, polletna 450 din, četrtletna 225 din; plačljiva je vnaprej — Za inozemstvo 1800 din oziroma 4 ameriške dolarje — TEKOČI RAČUN pri Mestni hranilnici — Komunalni banki v Novem mestu štev. 606-70/3-24

Štev. 6 (568) Leto XII.

NOVO MESTO, 9. FEBRUARJA 1961

UREJUJE uredniški odbor — Glavni in odgovorni urednik Tone Gošnik — NASLOV UREDNIŠTVA IN UPRAVE: Novo mesto, Glavni trg štev. 3 (vhod iz Dilančeve ulice) — Poštni predal Novo mesto 33 — TELEFON uredništva in uprave štev. 127 — Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo — TISKA Časopisno podjetje »Delo« v Ljubljani

Javna tribuna ljudstva

bo Socialistična zveza takrat, ko bomo uspeli, da bodo v njej sodelovali vsi državljani, da bodo ljudje odkrito in brez strahu pred zamero govorili o vsem, kar jih teži in kar mislijo — Javna tribuna bo naša množična organizacija takrat, ko se je bomo v praksi posluževali z namenom, da bi z njo vred laže reševali vse probleme, ki jih prinaša graditev socialistične države — Občinska organizacija SZDL je osnovna organizacija, zato naj idejno-politično vodi in vsklaja vse delo na področju komune

V četrtek, 2. februarja, je bila v Novem mestu združena občinska konferenca Socialistične zveze občin Novo mesto in Žužemberk. Kakor v drugih občinah jo lahko ocenimo kot značilno prelomnico v dosedanjem delu: dala je temeljit obračun doslej izvršenih nalog, ugotovila bistvene naloge organizacije in sprejela spodbuden delovni načrt. Vse to potrjuje zrelost v presoji in sposobnost v bodoče še trdneje voditi in vsklajevati celotno politično družbeno dogajanje in življenje v novi, povečani komuni, ki sega zdaj skoraj od izvira Krke do polovice Krškega polja, od Gorjancev tja do sredine Dolenjskega gričevja in je po površini in prebivalcih naša največja občina. Razveseljiva je ugotovitev, ki velja tudi za druge občinske konference Socialistične zveze v zadnjih dveh tednih: občinska politična vodstva so pokazala presenetljiv napredek v samostojnosti svojega dela, v trezni in samokritični oceni položaja in v poznavanju problemov. To vse pa je že dobršen del pogojev, ki so nujni če hočemo uspešno naprej.

Uvodno poročilo na združeni konferenci obeh občin je prebral predsednik občinskega odbora SZDL tovariš Tone Počrvina. Konferenca je delala nato v dveh komisijah. Prvo, za družbeno upravljanje in komunalni sistem, je vodil Jože Cvitkovič, razpravljali pa so v njenem delu tile delegati: Lojze Zupančič, Tone Pirc, Milan Šenica, Ludvik Golob, Erno Šali, Miha Bergant, Henrik Cigoj, Jože Pelko, Pavle Levičar, Rudi Jereb, Stane Somrak, Franc Šporar, Tone Rabzelj, Viktor Staniša, Janez Zupančič, Palma Kasesnik, Rudi Piletić, Tone Henigman in tov. Stojić, sekretar občinskega odbora SZDL iz Karlovca. — V organizacijsko-politični komisiji, ki jo je vodil Dušan Zupanc, so diskutirali delegati Franc Sladič, August Šivak, Franci Šali, Bernard Vindiš, Lojzka Udovič, Dušan Šegedin, Marjan Tratar, Milica Šali, Lojze Jakše, Jože Suhadolnik, Stane Gorinšek, Tilka Sašek, Vinko Bamblč, Tone Gošnik, Rezka Virant, Jožica Pavlin, Lojze Bradač, Milena Popović, Vera Čampa, Milan Ivkovič, Roman Ogrin, sekretar OO SZDL, in inž. Vilma Pirkovič, podpredsednica OLO Novo mesto.

Tako kot nekateri drugi občinski odbori SZDL (vsi nam svojega gradiva niso poslali) je tudi obč. odbor Socialistične zveze v Novem mestu na 46 straneh zbral zgoščeno poročilo, iz katerega so delegati že pred konferenco zvedeli, kakšni so glavni uspehi, pa tudi slabosti dosedanjega dela naše najbolj množične politične organizacije. Poročilo je dalo strnjen pregled:

1. dosedanjega gospodarskega, političnega in kulturnega razvoja komune v preteklem obdobju s pogledom v bodočnost;
2. doseženega razvoja delavskega in družbenega upravljanja;
3. organizacijsko-političnih vprašanj SZDL in drugih družbenopolitičnih kot društvenih organizacij v komuni.

● VELIK NAPREDEK NOVOMEŠKE KOMUNE

Nobena skrivnost ni, da doživlja področje novomeške komune v svojem gospodarskem razvoju zadnja leta sem skokovit razvoj, saj se je n. pr. samo družbeni bruto proizvod na področju občine povečal od leta 1956, ko je dosegel 7,9 milijard dinarjev, kar na 15,8 milijard v lanskem letu, kar pomeni povečanje za 99 odstotkov, medtem ko se je narodni dohodek v istem času dvignil od 3,2 milijarde din na 6,4 milijarde ali za 100 odstotkov. Industrija je povečala v tem obdobju proizvodnjo za 117 odst., kmetijstvo za 55, gozdarstvo za 143, gradbeništvo za 30, promet za 111 odstotkov itd. Zavestne socialistične sile v občini so vsa zadnja leta spodbudno vplivale na vedno večje naraščanje proizvodnje v vseh panogah. Njim gre glavna zasluga, da so delovni ljudje novomeške komune z velikim požrtvovanjem premagovali številne težave in dosegli vsako leto povprečno za 13,75 odst. večji družbeni bruto proizvod. To nedvomno priča, da so se člani Socialistične zveze v komuni zavestno vključili v tok vsesplošnih prizadevanj našega okraja, da čimprej dohitimo to, kar nam je bilo prej stoletja in desetletja onemogočeno. Iz napornega boja z zaostalostjo Dolenjske izhajamo iz leta v leto trdnejši, uspešnejši zmagovalci. Naloge, ki si jih delovni ljudje novomeške komune postavljajo kot nove dolžnosti, da bi dohiteli bolj razvita področja v republiki, so zelo razveseljiv dokaz, da se na naši poti ne ustavljamo. Pomoč socialistične skupnosti smo prav v novomeški komuni — kot v vsem našem okraju — vedno visoko cenili in jo dopolnjevali z neštetimi dokazi lastnih prizadevanj, da se izkopljemo iz prejšnje revščine in žalostnega capljanja za drugimi.

Ko človek posluša na sedanjih občinskih konferencah zrele razprave delegatov iz vasi in mesta, ga razveseli prijetno in toplo spoznanje:

daleč za nami so časi jadikovanja in špekulativnega izjavljanja, da »smo revni in zaostali, da pričakujemo pomoč od ‚višjih' forumov« in podobno. Ne, razprave na konferencah so zdaj popolnoma drugačne:

Za novega predsednika združenega občinskega odbora SZDL je bil izvoljen Tone Počrvina iz Novega mesta

»Dosegli smo to in to; tak in tak je naš napredek; izmed kopice novih potreb se bomo zdaj najprej lotili tega in tega... Radi bi ustvarili še več, povečali bomo proizvodnjo; zboljšali bomo podjetja; naš kraj potrebuje to in to in bo sam prispeval toliko, kar pa nam manjka, prosimo občino, da priskoči na pomoč...«

Zares, tak duh preveva razprave in delež delegatov na konferenci je bil tudi v Novem mestu zelo pomemben.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Za nami so plodne občinske konference Socialistične zveze delovnega ljudstva. Konferencam v Vidmu-Krškem, Brežicah in Metliki so te dni sledili letni obračuni dela naših političnih organizacij v občinah Novo mesto, Trebnje in Sevnica, v torek pa je bila še konferenca v Črnomlju. Kakor rdeča nit se vleče skozi delo vseh konferenc razveseljiva ugotovitev, da so postale občinske organizacije SZDL močan usmerjevalec in vsklajevalec celotnega družbeno-političnega dogajanja v komunah. Za vse občinske konference velja, da so bili to doslej najtehtnejši in zares vsestransko analitični pregledi doseženih uspehov, problemov in nalog, ki so zdaj pred organizacijami SZDL. Zato smo jim namenili v današnji številki domačega glasnika Socialistične zveze precej prostora — Na sliki: delegati na združeni konferenci novomeške in žužemberške občine pregledujejo kandidatno listo pred volitvami novega občinskega odbora

»NI VREDEN ZAUPANJA...«

Bilo je na občinski konferenci Socialistične zveze. Kandidacijska komisija je predlagala vrsto imen bodočih odbornikov, delovni predsednik pa je dal predlog v odobravanje. Kratek molk; nato vstane delegat in zelo razločno pove:

»... Predlagali ste tudi tovariša N. N. za člana občinskega odbora SZDL. Delegati naše organizacije menimo, da tovariš ni vreden tega zaupanja. Zadnji dve leti se je docela umaknil iz javnega dela v naši okolici, nikjer več ga ne vidimo. Na sestanek pride morda enkrat ali dvakrat na leto. Tudi kot sekretar osnovne organizacije Zveze komunistov moram izjaviti, da tovariš ni več delaven... Zato se z njegovo kandidaturo ne strinjamo!«

Kandidacijska komisija take utemeljitve najbrž ni pričakovala; hotela je pojasniti, da so jo vodili pri sestavljanju liste nagibi, kako doseči dober socialni sestav novega odbora. Na zahtevo konference je morala listo spremeniti. Tovariša N. N. je zamenjal na kandidatni listi delavnejši človek, vreden zaupanja delegatov krajevne organizacije in konference.

Še primer z druge občinske konference. Kandidacijska komisija prav tako ni pričakovala, da bo njen predlog sprožil toliko živahne razprave in dodatnih predlogov. Delegati so predlagali vrsto novih imen in utemeljevali, da želijo imeti v odboru zares delavne, sposobne ljudi, napredne kmetovalce in druge proizvajalce. Res, morda so želeli odbor, ki bi bil sestavljen po »delegatskem načelu«: vsaka organizacija naj bi imela v odboru svojega zastopnika. Predsedstvo je obrazložilo, da takega odbora ne kaže voliti, saj bi bil preširok. Poskus, dušiti predlaganje novih imen, ni naletel na podporo konference. Šele temeljita obrazložitev je ‚pomirila' razgrete duhove in postavila stvari na pravo mesto.

Mar nismo takih pojavov lahko samo veseli? Prepričljivo govore o vedno večji zrelosti delegatov in njihovi trdni želji, naj bodo v vodstvih organizacij zares najdelavnejši, sposobni ljudje, ki bodo za svoje delo vedno in povsod tudi odgovorni predstavnikom, ki so jim dali svoje zaupanje. Kdorkoli bo skušal take pojave dušiti, z uspehi svojih prizadevanj ne bo zadovoljen.

In končno: ne gre za formalnosti! Ljudje jemljejo svojo organizacijo zelo resno.

Silvo Gorenc, podpredsednik OLO

Odborniki obeh zborov OLO Novo mesto so na seji v soboto 4. februarja, z aplavzom izvolili za novega podpredsednika OLO tovariša SILVA GORENCA. Novi podpresednik je leta 1948 končal srednjo ekonomsko šo-

lo, nato je bil zaposlen nekaj časa pri Komiteju za zunanjo trgovino v Sarajevu, pozneje pa v raznih podjetjih lesne stroke. Od leta 1959 do januarja 1961 je bil sekretar Občinskega komiteja ZKS v Brežicah. Tovarišu Silvu Gorencu čestitamo k imenovanju in mu želimo na odgovornem podpredsedniškem mestu obilo uspehov!

SZDL - vseljudski parlament

Zapiski z nedeljske občinske konference Socialistične zveze delovnega ljudstva v Sevnici

V dvorani gasilskega doma v Sevnici se je v nedeljo zbralo na občinski konferenci Socialistične zveze 170 delegatov in več gostov. Konferenco je začel predsednik občinskega odbora SZDL FRANC AVSEC, ki je v uvodnih besedah nakazal velike naloge, pri katerih bo morala Socialistična zveza neposredno sodelovati in tako uresničevati sklepe V. kongresa SZDL Jugoslavije. Zatem pa se je začela razprava. Prepustimo besedo delegatom:

Ivan Gorenc — Sevnica: »Mislim, da je danes najvažnejša skrb za človeka. Ni vseeno, kako delavec živi, kakšno je okolje, v katerem prebije pretežni del življenja. Gre namreč predvsem za stanovanja. Na občini imamo preko 100 prošenj za dodelitev stanovanja, ki jih pri sedanji stanovanjski gradnji ne moremo rešiti in jih še dolgo ne bomo. Lani smo govorili o stanovanjski zadrugi, pa ni bilo uspeha. Prosilcev za stanovanja nismo klicali in se pogovorili o pripravljenosti za soudeležbo pri stanovanjski gradnji. Morali bi tudi sami prispevati, tako pa prepuščamo delež lastne udeležbe vnemar. Dobro bi bilo o tem razpravljati tudi z gospodarskimi organizacijami. Zavedati se moramo namreč, da so sama sredstva stanovanjskega sklada veliko premajhna. Zakaj ne bi ustanovili ene stanovanjske zadruge, ki bi lahko bila stalna in bi ji bila poverjena vsa stanovanjska izgradnja?«

Rajko Zupanc — Sevnica: »Bil sem na več zborih in ugotovil, da nekatera društva tarnajo, češ imamo voljo do dela, vendar nimamo potrebnih prostorov. To je v večini primerov opravičilo društev za nedejavnost. Toda ugotovil sem, da imamo v Sevnici dovolj prostorov, treba jih je le načrtno izkoristiti. Vzemimo za primer lokal pododbora Obrtne zbornice, ki je odprt le ob nedeljah dopoldan kake dve uri. Tudi dvorana tabornikov »Treh smrek« je poredko zasedena. Takih primerov je več. Tudi dvorana gasilskega doma ni povsem izkoriščena. Zakaj ne bi vseh prostorov družbenih in drugih organizacij ter društev kolektivizirali in dali v skupno upravljanje, ki bi ga vsaj v začetku lahko prevzela organizacija Socialistične zveze?

Mi vse preveč govorimo. So stvari, ki jih je treba precej zagrabiti, in ena teh je tudi vprašanje prostorov. Pa tudi za klubsko življenje moramo čimprej poskrbeti. Zakaj ne bi omogočili Sevničanom gledati televizijske oddaje prek televizorja v klubu. To bi nedvomno močno razgibalo družbeno in politično življenje v Sevnici.

Dalje menim, da tudi stanovanjska skupnost ne dela toliko, kolikor bi lahko, če bi upravni odbor stanovanjske skupnosti resneje zagrabil za delo. Nekaj je sicer že naredila, vendar še vse premalo. Hkrati pa je treba poživiti tudi hišne svete.«

Rudi Cimperšek — Sevnica: »Kmetijske zadruge so se v na-

Franci Avsec, predsednik občinskega odbora SZDL v Sevnici

ši občini v zadnjem času preusmerile predvsem na kmetijsko dejavnost. Vso trgovino in druge nekmetijske dejavnosti pa so opustile. Precej uspeha so dosegle tudi v pogodbeni proizvodnji, vendar se moramo zavedati, da kooperacija ni le politična akcija, temveč mora sloneti predvsem na čvrstih ekonomskih temeljih. Tu pa je glavna naloga Socialistične zveze, da na vasi pravilno tolmači namen kooperacije in združevanja zadrug. Vedeti moramo, da današnje združevanje kmetijskih zadrug nima nič skupnega s starim združevanjem. To je predvsem zaradi koncentriranja kmetijske proizvodnje, kajti vsaka KZ mora biti rentabilna. Pri nas je kmetijstvo še precej navezano na privatni sektor. V občini imamo le 40 % rodovitnih površin, kjer so pogoji za sodobno pro-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Gozdove zadrugam!

OLO je razpravljal na seji obeh zborov o velikem pomenu spomeniškega varstva v okraju — Gozdarsko službo prevzamejo zadruge — Najvažnejše: zagotoviti lesni industriji dovolj surovin! — Obrt še vedno zaostaja, pa bi nam najhitreje vrnila vložena sredstva

Seja OLO Novo mesto, v soboto 4. februarja, je bila skoroda podobna zasedanju skupščine, saj je trajala z 10 minutnim odmorom kar dobrih 7 ur. Odborniki obeh zborov so na njej pretresli kopico zelo pomembnih vprašanj in sprejeli množico pomembnih sklepov. Čeprav je seja potekala sicer zelo gladko, ne bi bilo odveč, da bi v bodoče opustili branje dolgih referatov, ki jih odborniki tako že nekaj dni pred sejo prejmejo napisane. Mnogo koristneje bo, če se bodo referenti omejili na kratke ekspoteje, v katerih bodo v dveh ali treh minutah odbornikom zelo na kratko osvetlili le najpomembnejše gradivo in tako olajšali razpravo. Nato gotovo ne bo na sejah več toliko dolgočasja in razgovorov med odborniki, kolikor jih je bilo tokrat! Čas je dragocen, seje pa naj imajo predvsem delovni značaj.

Zgodovinski spomeniki — naše neprecenljivo bogastvo

O tej točki dnevnega reda poročamo v posebnem sestavku na kulturni strani, zato omenjamo tu samo mimogrede nekaj najpomembnejših ugotovitev. Profesor Jarc, direktor Dolenjskega muzeja, je v poročilu zelo temeljito osvetlil vprašanje spomeniškega varstva v našem okraju in nakazal poti, po katerih ga bomo morali razvijati resneje kot doslej. V razpravi je sodelovalo več diskutantov, vsi pa so posebej poudarjali, da je naš okraj prepoln raznih kulturnih spomenikov, do katerih imamo često prav mačehovski odnos. Še posebej je bilo govora o spomenikih iz NOV, ki jih bomo prav letos ob 20-letnici

(Nadaljevanje na 2. strani)

danes:
NOVA SLIKANICA
NOV ROMAN
berite!

ČRNOMALJSKA KONFERENCA SZDL

V torek, 7. februarja, je bila v Črnomlju občinska konferenca Socialistične zveze, ki se je udeležilo 216 delegatov (od 244 izvoljenih) in več gostov. Konferenco je otvoril in pozdravil navzoče — med njimi člana predsednika GO SZDL in ljudskega poslanca Nika Silliba, predsednika OLO Novo mesto Nika Belopavloviča, sekretarja OO SZDL Romana Ogrina, zastopnika garnizije Črnomelj podpolkovnika Ivana Slapnika in predsednika obč. odbora SZDL Metlika Ivana Škofa — Franc Stajdohar, predsednik občinskega odbora SZDL, Črnomelj.

Konferenco so pozdravili in ji želeli veliko uspehov pionirji osnovne šole v Črnomlju, oblečeni v belokranjske narodne noše. — Obširno je poročal o dosedanjem delu in bodočih nalogah obč. odbora SZDL Franc Stajdohar. — V dopoldanskem delu razprave so sodelovali delegati Franc Košir, prof. Marijan Skrbinšek, Vladka Banovič, ing. Branko Peternelj in Ivan Justinek.

Obširneje bomo poročali še v prihodnji številki, ker je v času, ko smo zaključili današnjo številko, konferenca še delala.

VREME

za čas od 9. II — 19. II. 1961

Padavine z ohladitvijo pričakujemo okrog 11., 17. in 18. februarja.

V ostalem suho oziroma lepo vreme z mrazom ponoči.

V. M.

NA 8. STRANI POGLEJTE

razpis letošnjega NAGRADNEGA ŽREBANJA za vse stare in nove naročnike našega tednika! Sto nagrad, sto prijetnih presenečenj za vse redne bralce Dolenjskega lista!

Trije novi odloki ObLO

V Novem mestu so bili sprejeti na petkovi skupni seji obeh zborov – Čeprav brez pomembnejših točk, je bila seja zelo živahna – Občina Novo mesto nujno potrebuje primerne upravne prostore – Poslej bo v občini 56 krajevnih odborov z 269 odborniki – Pred ustanovitvijo kluba odbornikov?

Kot smo napisali že v podnaslovu, dnevni red seje ObLO Novo mesto, ki je bila 3. februarja, prav za prav ni vseboval kakšnih pomembnejših odločitev, čeprav je bil sicer dokaj pester. Občinska seja je bila kljub temu vseskozi zelo plodna, predvsem pa bogata s številnimi posegi odbornikov v razpravo. Oba zbora sta zasedala skupno, vendar tako, da so sedeli odborniki vsakega zbora ločeno, kar je omogočalo ločeno glasovanje.

Trije novi odborniki so najprej zaprisegli, nato pa je bil soglasno in z aplavzom izvoljen za podpredsednika ObLO tovariš Sergej Thorževski. Novi podpredsednik se je za zaupanje zahvalil in poudaril velik pomen kolektivnega dela vsega ljudskega odbora kot celote, še posebej v obdobju, ko prehaja na komuno vedno več dolžnosti. Seja je nato nadaljevala delo; odborniki so potrdili več poroštvenih izjav in uredili nekaj premoženjsko pravnih zadev.

Na zadnji seji je ljudski odbor razpravljal o treh odlokih: *o dopolnilnem proračunskem prispevku, o občinski taksi in o občin. prometnem davku.* Takrat so odborniki sklepanje odložili s pripombo, naj se o teh treh odlokih izrečejo volivci na zborih volivcev. Ker se je od 56 zborov volivcev *52 zborov izreklo za odlok o posebnem proračunskem prispevku* in le štirje zbori proti, je ljudski odbor odlok izglasoval. Za odlok o cestni taksi in odlok o občinskem prometnem davku je glasovalo 35 zborov volivcev, 21 pa jih je bilo proti. *Ljudski odbor je zato izglasoval zdaj tudi ta dva odloka.*

Odborniki so nato izvolili 14 svetov ljudskega odbora, ker je dosedanjim potekel mandat, izvolili več komisij, upravnih odborov ter ustanovili nekaj občinskih zavodov in ustanov. V vseh izvoljenih svetih sta ostali po dve mesti prosti za izvolitev predstavnikov s področja priključene občine Žužemberk, ker jih bodo tam volili naknadno. Odborniki so hkrati potrdili na zborih volivcev predlagano število Krajevnih odborov, ki jih bo v občini odslej 56, njihova območja in na zborih volivcev izvoljene Krajevne odbore, ki imajo vsi skupaj 269 odbornikov.

Ko je bil dnevni red seje izčrpan, se je na pobudo predsednika občine tov. Ludvika Goloba razvila sproščena razprava o raznih problemih, ki v dnevnem redu niso bili zapopadeni. Ljudska odbornica Ljubimka Smrečnik je predlagala, naj bi odbor na eni izmed prihodnjih sej razpravljal o pravnem statusu otroških vrtcev, ker je v Novem mestu eden ustanova s samostojnim finaciranjem, drugi pa zavod, kar ju postavlja v neenak položaj. Odborniki so opozorili tudi na problem lokalnih avtobusnih prevozov na krajših progah, ker so avtobusi pogostokrat prenatrpani in sklenili da bo ljudski odbor enkrat posebej razpravljal o organizaciji prevozov delavcev od doma do delovnega mesta v proizvodnji, saj dajejo nekatera podjetja v te namene težke milijone (samo IMV je plačal lani za prevoze 40 milijonov dinarjev). Živahno so razpravljali o potrebi ustanovitve kluba odbornikov, kjer bi bilo odbornikom ljudskega odbora na razpolago različno gradivo in kjer bi dobili odgovore na vprašanja, ki jih pri delu odbora zanimajo ter razne informacije, saj so mnogi odborniki prav na zadnjih zborih volivcev ugotovili, da niso znali in mogli zadostiti radovednosti svojih volivcev.

Tajnik občinskega ljudskega odbora tov. Zvonko Perc je načel pereče vprašanje prostorov občinskega ljudskega odbora. V pisarnah starega rotovža, ki je odgovarjal svojemu namenu pred 100 leti, se gnete danes po 6, 7 in celo po 12 referentov. Po trije hkrati v eni sobi sprejemajo ali zaslišujejo stranke, skratka prostori onemogočajo redno poslovanje. Komuna prevzema vedno večje pristojnosti, govorimo o razvijanju organov oblasti, zato moramo v Novem mestu pač zelo resno pričeti razmišljati o novih prostorih za te organe, saj je čudno, kako v sedanjih pogojih sploh še morejo opravljati svoje naloge!

Miloš Jakopec

Mladina bo proslavila 20-letnico vstaje

Mladinska vodstva so na občinskih konferencah poudarila letošnje proslavljanje 20-letnice vstaje. Največ prireditev bo v aktivih oziroma v komunah. Kljub temu pa moramo omeniti prireditve, ki se bodo odvijale v okrajnem merilu. Največ prireditev bo ob dnevu mladosti: štafeta mladosti, okrajno tekmovanje mladincev v šahu in mnogoboju, sprejemi pionirjev v mladinsko organizacijo, obiski partizanskih krajev, srečanje borcev z mladino na šolah, proslave v čast 8. marca, 1. aprila, 4. julija, 22. julija, 29. novembra, 22. decembra itd.

Sd.

ZUNANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

Spor okrog južne Tirolske, ki se že dvanajst let vleče kot rdeča nit v italijansko-avstrijskih odnosih, je bil v Trstu pretveza in povod za grobe protislovenske in protijugoslovanske izpade. Ves prejšnji teden smo bili priče divjaškemu »lovu na Slovence« po tržaških ulicah. Srednješolska in univerzitetna mladina, nahujskana od desničarskih organizacij, je preplavila ulice in v »skvadrah«, podobno kot pred štiridesetimi leti fašisti, divjala v svojem protislovenskem besu: napadli so Slovensko banko in še nedograjeni Kulturni dom, Slovensko knjigarno, kjer so razbili šipe in jo skušali zažgati, poškodovali so avtomobil z jugoslovansko registrsko tablico in pred slovensko gimnazijo grozili slovenskim dijakom... Politično huliganstvo se je za nekaj dni polastilo tržaških ulic! Policija je pri vsem tem mirno opazovala to početje in je intervenirala samo v samoobrambo, t. j. takrat, kadar so jo neofašistični pobalini napadli s kamenjem!

Italijanska vlada je v preteklosti večkrat izjavljala, da je njena želja, poglobiti dobre sosedske odnose z Jugoslavijo. Toda ob dogodkih v Trstu je ostala popolnoma neprizadeta in ni ukrenila prav ničesar, da bi zaustavila divjanje šovinističnih »skvader«, ki so fizično ogrožale Slovence in njihovo premoženje ter zahtevale vrnitev k politiki, ki bi pomenila tudi smrt slovenske narodnostne skupine. Ob takem ciničnem zadržanju rimske vlade se upravičeno pojavljajo v jugoslovanski javnosti dvomi v vse izpodbudne izjave, ki smo jih doslej slišali iz Rima, kajti vsakogar se sodi ne po besedah in po dobrih namenih, marveč po dejanjih oziroma po sposobnostih, da svoje dobre namene uresniči. Zato upravičeno smatramo, da je italijanska vlada popolnoma odgovorna za dogodke v Trstu, ki niso samo notranje vprašanje, marvec pomenijo grobo kršenje mednarodnih obveznosti, ki jih je Italija prevzela glede slovenske manjšine na Tržaškem.

Ko to pišemo, so demonstracije proti Slovencem in Jugoslovanom ponehale, s čimer pa še ni rečeno, da je prenehalo tudi šovinistično rovarjenje proti uresničitvam obljub, ki jih je dala italijanska vlada glede položaja slovenske manjšine v Italiji. Pritisk na vlado v Rimu se bo nadaljeval, morda v drugačni obliki, saj je bil namen minulih demonstracij preprečiti, da bi vlada popravila vsaj največje krivice, ki so bile storjene Slovencem, odkar so prišli pod Italijo.

Ob tržaških dogodkih bi bilo treba opozoriti na dvoje: brezvestni politikanti so tudi tokrat izrabili mladino, ki bi morala biti nosilec novih idej o enakopravnem sodelovanju in sožitju vseh narodov. Zastrupili so jo z bacilom nacionalne nestrpnosti in s tem ustvarili pogoje, da na Tržaškem za celo generacijo še ne bo pravega vzdušja za konstruktivno sožitje dveh narodnostnih skupin, ki ju je zgodovina postavila skupaj. Po drugi strani pa so tržaški dogodki pokazali, da vsaki izbruhi proti Slovencem nujno potegnejo za seboj pritisk reakcije na vse demokratične sile, ne samo proti Slovencem. Zato protislovenskih in protijugoslovanskih izgredov ne gre jemati samo kot pritisk na Slovence, marveč so uvod ali generalka pred splošno ofenzivo reakcije na vse, kar je demokratičnega. V delno zadoščenje nam je lahko, da je večina uradnih političnih predstavnikov tržaškega političnega življenja obsodila neofašistično divjanje v Trstu; celo župan dr. Franzil je na seji občinskega sveta izjavil, da ne prevzema nobene odgovornosti za dogodke preteklih dni!

Kot pred 40 leti

Toda ob vsem tem se vsiljuje vprašanje: zakaj je javna politična obsodba šovinističnega nasilja prišla tako pozno, celih šest dni potem (razen nekaj izjem), ko so šovinisti preplavili tržaške ulice in začeli napadati slovenske ustanove? In kdo naj potem prevzame odgovornost za te dogodke, če ne oblasti, ki so poklicane za to, da vzdržujejo red in da konkretno izpolnjujejo obveznosti, ki jih je prevzela rimska vlada. Hinavsko pranje rok potem, ko so »neznanci« že opravili svoje pomeni vse prej kot politični realizem. Kajti nihče ne bo razumel, zakaj n. pr. tržaški župan že prvi dan neredov ni obsodil izgredov, takrat ko je na obisku v slovenskem otroškem zavetišču voščil otrokom po slovensko »dober dan«, medtem ko so po tržaških ulicah neoskvadristi brutalno napadli vsakogar, ki je govoril slovensko!

Gozdove zadrugam!

(Nadaljevanje s 1. strani)

vstaje morali obnoviti in primerno zaščititi. Ljudski odbori naj se pri raznih gradnjah, popravilih stavb v mestih in naseljih še pred odobrenjem popravila posvetujejo s spomeniškimi strokovnjaki, da bi zajezili neprecenljivo škodo, ki smo jo povzročali vsa leta doslej. Oba zbora sta po daljši razpravi v celoti osvojila priporočilo komisije za spomeniško varstveno službo.

Ne akumulacija, temveč dobra oskrba lesne industrije!

Zaradi predvidene reorganizacije gozdarsko lesnih poslovnih zvez, ki so doslej opravljale gozdarsko službo v nedržavnih gozdovih, že več kot pol leta iščemo primerno nadomestilo zanje in ustrezno organizacijo, ki bi GLPZ zamenjala. Izdelana sta bila dva predloga: po prvem naj bi gozdarsko službo prevzele kmetijske zadruge, po drugem pa Gozdna gospodarstva. Oba predloga imata svoje dobre in slabe strani. Ker gre za zasebne gozdove, je prvi predlog ugodnejši, čeprav je njegova slabost to, da bi iz dosedanjih 4 GLPZ nastalo 14 zadružnih gozdnih obratov. Tako veliko število otežkoča organizacijo, slabi oskrbo lesne industrije, ki je bila že doslej šepava, otežkoča pa tudi prelivanje sredstev (politike gozdnih skladov, gozdne komunikacije in podobno). Gozdna gospodarstva so v teh pogledih ustreznejša, vendar so od zasebnega kmeta malo preveč oddaljena. Ker je razen tega gozdarstvo sestavni del kmetijstva, so se odborniki odločili za to, da gozdarsko službo prevzamejo kmetijske zadruge, še posebej tudi zato, ker bo gozdarstvo skupaj s kmetijstvom odigralo znatno vlogo pri socializaciji vasi.

V razpravi, ki se je odvijala okoli tega vprašanja dolge mesece, je bilo pri zainteresiranih gospodarskih organizacijah preveč v ospredju samo vprašanje gozdne akumulacije. Vsi so razpravljali le s stališča, koliko bo kdo s to ali ono obliko gozdarske službe pridobil. Gozdovi so veliko narodno bogastvo. Tesno so povezani z lesno industrijo in njenim razvojem, zato se je okrajni ljudski odbor pač moral postaviti na stališče, ki ocenjuje vprašanje gozdarske službe s stališča: ali lesno industrijo razvijati ali jo morda prepustiti, da bo životarila in končno usahnila. Posamezne komune in podjetja imajo lahko tu svoja, morda bi lahko rekli »osebna« stališča, vendar pa mora okraj kot skupnost komun to vprašanje reševati tako, kot smo pravkar poudarili.

Gozdni obrati

Oba zbora sta po daljši razpravi sprejela sklep, da se pri kmetijskih zadrugah osnujejo **gozdarski obrati,** ki bodo kot samostojne ekonomske enote s primernim strokovnim vodstvom opravljali gozdarsko službo v zasebnih gozdovih. V eni občini naj se osnuje največ en tak gozdarski obrat in to pri zadrugi, ki ima največ gozdnih površin. Da bi bila zagotovljena redna preskrba lesne industrije in obrti, bo nosilec pogodbe za dobavo lesa poslovno združenje, ki bo v teh strokah čimprej ustanovljeno. V primerih, ko zadruge oziroma njihovi gozdni obrati ne bi izpolnjevali svojih obveznosti, bo takšnim zadrugam odvzeta pravica gozdarske službe. Kmetijske zadruge sprejemajo nase veliko obveznost: oskrbeti lesni industriji in obrti dovolj surovin za njuno nemoteno proizvodnjo, hkrati pa sprejemajo nase vrsto nalog iz gozdarstva, kot so vzgoja gozdov, pravilno izkoriščanje, obnova gozdov in podobno.

Pri teh nalogah bo zadrugam mnogo pomagala nova **kmetijsko gozdarska zbornica.** Obvezno bodo njeni člani vse kmetijske zadruge in podjetja, organizacije ter zavodi s področja kmetijstva, gozdarstva, ribištva, lovstva in vodne skupnosti.

Razvoj kmetijstva je prerasel živinorejsko-veterinarski zavod in zahteva razširitev njegove dejavnosti na celotno kmetijstvo. Odbor je zato sprejel sklep, da se iz njega ustanovi **Kmetijski zavod** ter okrepi s potrebnimi strokovnjaki.

Odborniki so nato poslušali še poročilo Sveta za industrijo in obrt (o tem bomo poročali v posebnem sestavku), uredili so več premoženjsko pravnih zadev, odobrili nekaj jamstev, poslušali poročilo tajnika OLO, tovariša Milana Baškoviča, ki se močno odražajo v razvoju gospodarstva, družbenih služb in družbenih odnosov.

Kmalu po 16. uri je bila dolga, toda plodna seja končana.

Novo v Vodni skupnosti Dolenjske

Ker je ing. Darinka Brezic, dosedanji direktor Vodne skupnosti Dolenjske zaradi preselitve v Ljubljano podala ostavko, je bil za vršilca dolžnosti direktorja imenovan **ing. Drago Mišič,** dosedanji upravnik Vodnogospodarske sekcije za spodnjo Savo. Čestitamo!

Kratke z raznih strani

MILANO – Z neuspehom so se končali italijansko-avstrijski razgovori o Južni Tirolski. Avstrijci so odpotovali domov. V Bolzanu so Tirolci vrgli v zrak italijanski spomenik, v Rimu in po drugih mestih Italije pa so izbruhnile protiavstrijske demonstracije, ki so že drugi dan prerasle v odkrito fašistično divjanje.

ELISABETHVILLE – Combejeva letala, ki so jih pilotirali belgijski letalci, so bombardirala mesto Manono in nekatera druga naselja, ki so pod jurisdikcijo Gizengove vlade iz Stanleyvilla.

BRASILIA – Novoizvoljeni predsednik Janio Quadros je prevzel predsedniške dolžnosti. Iz nastopnega govora je razvidno, da namerava voditi samostojnejšo zunanjo politiko. »Quadros je večji fidelist od Fidela«, pravi o njem kubanski premier Castro.

RECIFE – Afriška stranka neodvisnosti iz portugalske kolonije Angole je podprla akcijo kapetana Galvaa, ki je prevzel oblast na portugalski ladji Santa Maria. Galvao je v Recifu izkrcal potnike, nakar je izročil ladjo braziliskim oblastem. On in njegovi pristaši bodo nadaljevali boj proti Salazarjevi diktaturi.

DUNAJ – V Avstriji so aretirali večje število bivših nacistov, ki so bili med vojno v Eichmannovem štabu za uničevanje Židov. Eden od teh je napravil samomor, ko je policaj potrkal na njegova vrata. Umrl je zastonj! Policaj ga je namreč prišel vprašat, če misli plačevati – alimente ali ne!

BRUSELJ – Župani iz pokrajine Ruanda v belgijskem mandatnem ozemlju Ruanda-Urundi so vrgli kralja Kigerija in proglasili republiko. Dogodek je izzval veliko vznemirjenje v afriških državah. Za republikanskim udarom namreč stoje Belgijci, ki so si tako hotela zagotoviti vpliv tudi potem, ko bo mandatno ozemlje postalo neodvisna država.

MOSKVA – Sovjetski premier Hruščev je v Ukrajini hudo kritiziral tamkajšnje voditelje, ker je kmetijski pridelek, ki ga Ukrajina izroča državi, vsako leto manjši, čeprav se mehanizacija vsako leto bolj izpopolnjuje.

Maks Toplišek

TEDENSKI NOTRANJEPOLITIČNI PREGLED

V Ljubljani je bilo nedavno tega posvetovanje o nekaterih problemih samoupravljanja in delitve dohodka. Posvetovanje so sklicali sindikati zlasti zato, da bi spregovorili o tem, da le dejansko samoupravljanje zagotavlja racionalno gospodarjenje in splošen napredek. V delavskem samoupravljanju bo potrebno preiti od izključnega odločanja v predstavniških organih upravljanja, to je v delavskih svetih, na najrazličnejše oblike upravljanja, ki bodo omogočile, da bodo delavci neposredno odločali o tistih gospodarskih in proizvodnih zadevah, ki jih naj upravljajo in na osnovi katerih jim pripadajo tudi osebni dohodki. Pri tem delu bomo morali reševati zlasti tale vprašanja: kako organizirati upravljanje in kako prenašati pristojnosti na neposredne proizvajalce, kakšni naj bodo ob tem materialni odnosi in končno bo treba proučiti, kako naj delujejo posamezne službe in kakšen naj bo njihov odnos do samoupravnih enot, denimo do obratnih delavskih svetov. Med drugim bo treba delavce

Boljše samoupravljanje

v posameznih službah in na vodilnih položajih postaviti v tak položaj, da ne bodo nekakšni »delodajalci« v odnosu do ostalih delavcev. Skratka, posvetovanje je navrglo celo vrsto problemov, h katerim se bomo morali še pogosto vračati tudi mi v naših kratkih pregledih.

Kot rečeno gre predvsem za to, da dosedanje funkcije samoupravljanja še bolj približamo delavcem, tako da bodo namesto posrednega prišli do neposrednega sodelovanja pri usmerjanju vsega gospodarskega in družbenega življenja v svojem kolektivu. Tu seveda ne gre, da bi stvari poenostavljali, kajti vse naloge s področja samoupravljanja ne moremo prenesti na delovno mesto, pač pa je potrebno, da ugotavljamo, katere lahko delovnemu mestu povsem približamo in jih potem tudi dejansko prenašamo navzdol.

»Kaj hočemo s tem doseči?« je dejal predsednik RS tovariš Stane Kavčič in nadaljeval: »S tem hočemo zadati definitiven in odločujoč udarec poslednjim ostankom mezdne miselnosti. Nobena tajna ni, da se kljub samoupravljanju v naših gospodarskih organizacijah še tu in tam vzdržuje mentaliteta – mi in oni – v tem smislu, češ – oni – v delavskem svetu so sklenili. Kdo je to – oni?

Povsod, kjer je še tako, ima mezdna miselnost upravičeno ali neupravičeno svoj vpliv. Ta vpliv pa moramo še bolj oslabiti. Hkrati pa hočemo odstraniti iz naših gospodarskih organizacij poslednje birokratske ostanke in postopke. Ampak vse to ne želimo napraviti s kakšnimi aktivističnimi in propagandističnimi pozivi nasploh, češ delavci bodite bolj aktivni, bolj zavedni in socialistični, niti s kakšnimi križarskimi vojnami proti birokratom, direktorjem itd. Ne gre za to. Gre za to, da poslednje ostanke mezdne miselnosti in birokratskih elementov odpravljamo in omejujemo z nadaljnjim razvojem delavskega samoupravljanja, ki pa mu moramo dati jasno perspektivo in jasno smer.«

Tako na primer je vprašanje, kakšno je samoupravljanje v kolektivu, ki šteje nekaj tisoč članov in ima en sam delavski svet, kjer potem dvigajo roke v nekakšnem parlamentarnem smislu. V takih primerih bo treba najti oblike, ki bodo objektivno omogočale, da se poveča soudeležba upravljalcev pri konkretnem delu. Delavci to tudi terjajo, kajti njihova zavest je močno porasla. Pa tudi potrebno je, ker imamo vse dokaze, da bomo lahko ob takem izpopolnjevanju samoupravljanja dosegli še večje uspehe. Treba je ustvariti tak položaj, da bo vsak proizvajalec od direktorja pa do vratarja prisiljen tudi soodločati, ker bo posledice svojega dela ali nedela sicer tudi sam neposredno občutil. To pa je pravzaprav dejansko samoupravljanje in to je tudi najbolje za politično osveščanje ljudi.

Na posvetu so med drugim ugotovili, da bo treba novim oblikam samoupravljanja, kot na primer ekonomskim enotam in obratnim delavskim svetom, prilagoditi tudi politične organizacije, zlasti pa sindikat, ki bo lahko bolj neposredno sodeloval s proizvajalci pri reševanju vseh problemov.

Za varnost pri delu v Brežicah

Komisija za delovno varnost pri občinskem sindikalnem svetu v Brežicah je lani zasedla drugo mesto. Tudi letos so izdelali precej obširen delovni program. Na zadnjem sestanku so se dogovorili, da bodo v času priprav za občne zbore podružnic vse delovne kolektive ponovno seznanili z ukrepi, kako bi dosegli varnost pri delu. Komisija, v kateri obvezno sodeluje zdravnik, bo seznanila delavce s pravicami in z dolžnostmi, zlasti pa z načinom, kako se nesreče preprečujejo in kako je treba nuditi prvo pomoč. Pregledali bodo delavnice in obrate in opozorili na pomanjkljivosti ter posredovali pri pristojnih inšpektorskih organih, če bo potrebno. Akcija tedna varnosti pri delu bo razširjena na vse leto, saj bo na deloviščih mnogokrat treba hitro ukrepati. Slabi delovni pogoji pa niso samo tam, kjer delajo delavci, zato bodo pregledali tudi pisarne, posebno tiste, kjer so delovni pogoji res težavni.

Pred dnevi so pregledali del pisarne podjetja »Vino«. Ugotovili so, da je v takih okoliščinah skoraj nemogoče delati. Lahko se sprašujemo, kako je mogel okrajni sanitarni organ odločbo občinskega inšpektorja razveljaviti, saj prostori v zdravstvenem pregledu niso primerni.

Na splošno prevladuje mnenje, da bo treba k sodelovanju pritegniti še več strokovnjakov, če hočemo doseči uspehe.

Da bi bila akcija kar najbolj uspešna, pripravljajo posebne seminarje, kjer se bodo podrobneje seznanili z načrti, kako povečati varnost pri delu. Teh naj bi se najprej udeležili člani HTZ komisij v podjetjih, nadalje pa mojstri, vodilno tehnično osebje in delavci.

Vsi ga moramo poznati

Odlok o javnem redu in miru okraja Novo mesto — pomemben dokument za uravnavanje medsebojnih odnosov državljanov

(Nadaljevanje in konec)

9. nameščati plakate in objave na krajih, ki niso za to določeni, pisati na poslopjih, ograjah, javnih lokalih ali vozilih;

10. voditi pse v javne lokale;

11. zanemarjati osebno snago ali snago v stanovanju oziroma v delavnici v taki meri, da to moti okolico ali utegne spraviti v nevarnost ljudsko zdravje;

12. prevažati mrhovino, kosti, kože in podobno v vozilih, ki niso zaprta, ali pustiti mrhovino nezakopano;

13. opustiti pravočasno izpraznjevanje greznic in smetišč ter njihovo popravilo, vštevši odtočne kanale.

Občinski ljudski odbor lahko določi tudi mesta in kraje, kjer se ne sme na uličnih oknih in balkonih ali na samih ulicah zračiti posteljnina ali sušiti perilo.

6. člen

Lastniki, upravitelji in najemniki ali druge za nepremičnine ob javnih poteh odgovorne osebe morajo skrbeti:

1. za potrebno čiščenje hodnika po svoji ali najeti nepremičnini, kolikor čiščenje ni prevzela uprava javne snage;

2. za odstranitev snega s hodnikov ali obcestnih jarkov ter kanalskih požiralnikov in za posipanje poledenelih hodnikov najpozneje do pol sedmih zjutraj, podnevi pa po potrebi večkrat.

7. člen

V stanovanjskih in poslovnih prostorih, kleteh in na podstrešjih je prepovedano rediti prašiče, koze, ovce, kunce ali perutnino.

Pse, mačke ali večje število ptičev je dovoljeno gojiti v stanovanjskih prostorih samo z dovoljenjem hišnega sveta oziroma lastnika stavbe.

Občinski ljudski odbor določi predele in pogoje, ob katerih je dovoljeno gojiti v omejenem številu poleg psov, mačk in ptičev tudi domače živali.

V.

Varstvo javnih nasadov

8. člen

Prepovedana so dejanja, s katerimi se kvarijo parki ter nasadi, in sicer je prepovedano:

1. v javnih parkih in nasadih ter na pokopališčih lomiti drevje ali grmovje, trgati cvetlice, obirati sadeže z drevja, hoditi, jezditi ali voziti izven dovoljenih poti;

2. poškodovati živo mejo ob javnih poteh;

3. prevračati, prestavljati alj zamazati klopi, mize, ograje in druge naprave na javnih poteh.

Obirati sadeže in cvetje z drevja v javnih nasadih je dovoljeno le z dovoljenjem pristojnega upravnega organa občinskega ljudskega odbora.

VI.

Varstvo mladine

9. člen

Mladina pod 16. letom starosti ne sme brez spremstva staršev ali odraslih oseb:

1. obiskovati gostiln in drugih podobnih lokalov;

2. obiskovati javnih prireditev.

Gostiln in drugih podobnih lokalov ter prireditev mladina pod 16. letom po 20. uri sploh ne sme obiskovati, prav tako tudi ne kino predstav, ki se končajo po tej uri.

Javnih plesov se mladina pod 16. letom sploh ne sme udeleževati, mladina med 16. in 18. letom pa samo v spremstvu staršev ali drugih odraslih oseb, vendar ne po 20. uri.

VII.

Kazni

10. člen

Z denarno kaznijo do 20.000 din se kaznuje storilec za prekrške: po 1., 3., 4. točki 2. člena, po 1., 2., 4. točki 3. člena, po 1., 2., 13. točki 4. člena, 4., 7. in 11. točki 5. člena, in po 7. in 9. čl.

Z denarno kaznijo do 10.000 din se kaznuje storilec za prekrške: po 2. točki 2. čl., po 3., 4., 5., 6., 7. in 12. točki 4. člena, po 2., 5., 9., 12. in 13. točki 5. člena in 1. in 2. točki 9. člena.

11. člen

Za kršitve določb 3. točke, 3. člena in 10. točke 4. člena se storilec kaznuje z denarno kaznijo din 100.

Za kršitve določb 5. in 7. točke 3. člena, 8. in 11. točke, 4. člena 1., 3., 6., 8. in 10. točke 5. člena in 2. in 3. točke 8. člena se storilec kaznuje z denarno kaznijo din 200.

Za kršitve določb po 6. točki 3. člena, po 9. točki 4. člena, 1. in 2. točke 6. člena in 1. točke 8. člena se storilec kaznuje z denarno kaznijo 500 din.

Uslužbenci LM in druge uradne osebe, ki jih pooblasti upravni organ za notranje zadeve ObLO, smejo izterjati denarno kazen, ki je predpisana v prejšnjih odstavkih tega člena, na kraju samem od tistih, ki jih zalotijo pri storitvi prekrška.

12. člen

Če stori mladoletnik prekršek, za katerega je predpisana kazen po 10. členu tega odloka, se kaznujejo njegovi starši oziroma skrbnik z denarno kaznijo do 10.000 din, če so zanemarili svojo dolžnost in niso skrbeli zanj.

13. člen

Predlog za uvedbo upravnokazenskega postopka za prekrške po tem odloku poda upravni organ za notranje zadeve ObLO.

VIII.

Končne določbe

14. člen

Z uveljavitvijo tega odloka preneha veljati:

1. Odlok o javnem redu in miru okraja Novo mesto (Uradni list LRS, št. 24-459/55).

15. člen

Ta odlok začne veljati z dnem objave v Uradnem vestniku okraja Novo mesto.

Novo mesto, dne 20. XII 1960.

Predsednik
okrajnega ljudskega odbora:
Niko Belopavlovič, l. r.

Javna tribuna ljudstva

● MLADINA IN ŽENE — NE VEČ OB STRANI

(Nadaljevanje s 1. strani)

»Vključujemo pogumneje mlade ljudi tudi v vodstva Socialistične zveze!« je bilo čutiti iz razprave na novomeški konferenci. »Učimo jih, da bodo znali delati — in če prve tedne in mesece še ne bodo znali kaj prida sodelovati, jih zavoljo tega nikar ne obsojajmo, da so zaničl! Raje jih naučimo delati, da bodo znali prav toliko kot tisti, ki so že leta in leta v raznih odborih, samoupravnih organih, društvenih vodstvih in podobno! Pametna misel. Medtem ko je v občini med 494 člani delavskih svetov že 64 mladincev in med 256 člani upravnih odborov 41 mladih ljudi, **pa med 268 člani krajevnih odborov ni še niti enega!** Ne zaupajo jim! In vendar je n. pr. organizacija SZDL v Dol. Toplicah dala pobudo za ustanovitev aktiva LMS, ki je danes med najboljšimi v komuni! Mladim je treba zaupati, ne pa le godrnjati, da nič ne delajo.

Delegatke na konferenci so odločno povedale, da niso zadovoljne z zapostavljanjem, ki zadeva žene v občini. Samo nekaj primerov: v odborih krajevnih organizacij SZDL sta med 631 člani le 102 ženski ali 19,2 %, medtem ko je med 12.867 člani SZDL v občini kar 5.938 žensk ali 46,2 %! V obč. ljudskem odboru so komaj 4 odbornice, v krajevnih odborih je od 268 članov komaj 8 žena, v zadružnih svetih v komuni od 382 članov le 35 žena in podobno. Mar je prav in pošteno, da je med 74 člani vseh treh svetov stanovanjskih skupnosti v Novem mestu komaj 18 žena oz. niti ne četrtina — prav ti sveti pa naj rešujejo najvažnejše probleme o pomoči družini, razbremenitvi žene-matere in gospodinje, varstvu otrok in tako dalje!? Zares, vse preveč je še prakse, da ponekod vključujejo žene pač zato »da je vmes kakšna zastopnica drugega spola«, ne pa kot enakopravne sodelavke naše družbe, ki so mnogokrat veliko aktivnejše kot moški!

Za sekretarja novega obč. odbora SZDL v Novem mestu je bil izvoljen Dušan Zupanc

Ko je šlo v razpravah na konferenci za film in filmsko vzgojo, za aktivizacijo šolskih odborov, za prehrano šolskih otrok, za poživitev sekcij v SZDL, za večjo aktivnost zborov volivcev in odbornikov v krajevnih odborih, za večje vsklajevanje dela vseh organizacij in društev, prav povsod je bilo krepko slišati glas mladih in glas žena. Tako pa naj bo poslej tudi v delu krajevnih organizacij, njihovih odborov, podružnic in sekcij!

Na vidnem mestu razprave je bila tudi skrb organizacije ZB za bivše borce, ki jo mora podpreti celotna Socialistična zveza; v občini imamo na tem področju mnogo zelo odgovornih nalog in težkih problemov.

● TUDI SUHA KRAJINA IMA BODOČNOST

V razpravi je sodeloval tudi **tov. Stane Gorinšek** iz Žužemberka, ki je med drugim dejal, da je v vrstah SZDL v tej občini šele 44 odst. vseh volivcev Suhe krajine. Delo osnovnih organizacij (zdaj jih je ostalo 7) je bilo žal vse preveč kampanjsko. **Jože Suhadolnik** je govoril o nadaljnjem razvoju Suhe krajine, katere zastopniki so bili tokrat prvič na skupni konferenci nove, razširjene in združene občine. Čeprav je zdaj Suha krajina najmanj razvito področje v okraju in v Sloveniji (lani je znašal povprečni narodni dohodek prebivalca v okraju 162.000 din, v žužemberški občini pa le 62.000 din ali 140 odst. manj!), bo že bližnja bodočnost to bistveno spremenila. Izdelani so načrti, da se bo narodni dohodek v obdobju 1961—1965 povečal od sedanjih 62.000 na 180.000 din na prebivalca. Socialistična zveza bo imela tu veliko in odgovorno delo; odpraviti bo treba misel, da »se s Suho krajino sploh ne da računati«, odstraniti bo treba dosedanje životarjenje. Šest tisoč prebivalcev tega predela našega okraja je sestavni del socialistične skupnosti in treba jim bo nuditi vse možnosti, da bodo napredovali — seveda pa bodo pri tem morali tudi sami vložiti v gospodarski in splošni napredek vse svoje moči.

Jože Cvitkovič bere poročilo o delu komisije

● ZA GLOBLJE IDEJNO-POLITIČNO OSVEŠČANJE

Delegati so v razpravi posebej poudarili tudi pomen izobraževanja, dela Svobod in prosvetnih društev, preskromen delovni načrt Delavske univerze in premajhno pomoč, ki so je bile doslej deležne te institucije v naši komuni. Včasih skoraj primitivno gledanje na naloge in poslanstvo društev ter na celotno ideološko vzgojo se kaže v mačehovskem odnosu komune do materialnih potreb društev, zanemarjanje stikov z vodstvi Svobod in društev, podcenjevanje prostovoljnega dela amaterjev v društvih in podobno. Delegati so zahtevali, da morajo biti stiki med občinskim političnim vodstvom in odgovornimi ljudmi v društvih pristnejši, pogostnejši in nepretrgani. Probleme v društvih je treba reševati prav tako kot druge naloge, saj so sestavni del socialistične politike, ne pa skrb ali celo samo »konjiček« posameznikov! Za idejno politično osveščanje ljudi je odgovorna Socialistična zveza kot celota; prav zato pa je treba negovati oblike dela, ki nam za uresničevanje teh nalog lahko največ pomagajo.

Tu so delegati načeli tudi vprašanje, da je sicer zelo razširjeni domači tednik premalo izkoriščen kot organ za še boljše obveščanje množic. Vsestranska obveščenost državljanov je zdaj pogoj za dobro samoupravljanje.

● POMAGAJMO LJUDEM

Delež gostov na konferenci lahko strnemo v naslednje misli: konferenca je pravilno osvetlila vrsto težkih problemov (hitrejši razvoj kmetijstva, združevanje zadrug, nove oblike dela v vrstah SZDL, čimveč skrbi sekcijam, da bodo res sredi življenja in potreb članov); o njih naj se organizacija SZDL ne boji nikjer in nikdar razpravljati! Treba je probleme poznati in jih reševati; samo to je pot k napredku. Socialistična zveza naj dela povezano s krajevnim odborom, vsklajuje naj celotno dejavnost organizacij, društev in potrebe ljudstva. **Pri vsem tem pa glejmo vedno na človeka, na posameznika, na državljana. Humanizem naj preveva vse naše delo v praksi; pomoč in iskrena želja, da bi srečno živeli vsi naši ljudje, naj bo prva naloga vodstev naših organizacij.**

● POGUMNO SE LOTEVAMO NOVIH NALOG

Po V. kongresu SZDL Jugoslavije je bilo med državljani v občini kot v okraju veliko političnega dela; krajevne konference, zbori volivcev in splošna povečana aktivnost članov Socialistične zveze v zadnjih mesecih so naš prispevek k razgibani dejavnosti ored kongresom SZDL Slovenije. Zabeležili smo lep napredek političnih organizacij v pogojih spremenjenih oblik dela. Odtod tudi pogum, da tako široko postavljamo v perspektivnem planu okraja in komune nove naloge za nadaljnji razvoj našega področja. Medtem ko predvideva republika povečanje bruto proizvodnje za 59,7 %, planira naš okraj povečanje za 99 %, komuna Novo mesto pa celo 105 odstotkov! To nam narekujejo potrebe, to pa hkrati zadolžuje člane in vodstva SZDL, da bomo tem odgovornim nalogam posvetili v novi petletki, katere prvo leto že teče, vso skrb in vso odgovornost. Družbeno raven rešujemo z zelo širokim načrtom, čeprav še ne vemo za vsa sredstva, ki bodo potrebna. Pri sestavljanju letnih planov bo zato potrebno sodelovanje vseh državljanov. Naloga političnih organizacij je, da povedo ljudem:

Članica predsedstva okr. odbora SZDL Milica Šali se je na konferenci zavzela za čimprejšnjo ureditev sodobnega obrata za družbeno prehrano šolskih otrok

Razen pomoči skupnosti bo treba tudi neposr. sodelovanja volivcev samih, da bomo zgradili potrebne nove objekte. **Prav zato mora občinska organizacija SZDL kot osnovna organizacija povezovati celotno dejavnost društev, organov upravljanja in odborov, izvršni odbor občinskega odbora SZDL pa mora idejno in politično voditi to delo in ga sproti vsklajevati.**

Če bomo delali tako, se bodo hitreje izoblikovale tudi sekcije, namenjene za urejevanje zadev, ki zanimajo ožji krog posameznih članov SZDL. Pri tem seveda ne potrebujemo »sekcije za mladino«; raje poglejmo, kako bi pomagali mladim ljudem v njihovi organizaciji, kako dela to in ono društvo, ki vzgaja in zbira mladi rod!

Razprava delegatov in poročila s koreferati so dali komisiji za zaključke dobro gradivo; analiza sprejetih sklepov hitro potrdi zaključek, da je konferenca rešila svojo nalogo zelo posrečeno in da bo v resnici lahko prelomnica v delu SZDL v komuni.

Izvoljen je nov 45-članski odbor SZDL, nadzorni odbor s 3 člani in 13 delegatov za V. kongres SZDL Slovenije.

Tone Gošnik

Polkovnik Vid Jerič in prof. Jože Jeras, član Glavnega odbora SZDL Slovenije, gosta na konferenci, v pogovoru med odmorom

Za gradnjo obrata »ISKRE«

Občinski ljudski odbor Novo mesto je najel pri Jugoslovanski investicijski banki, okrajnem investicijskem skladu in občinskem investicijskem skladu posojilo v znesku 128 milijonov 200 tisoč dinarjev za gradnjo obrata Iskre v Novem mestu. Hkrati je bilo najeto pri Okrajnem in občinskem stanovanjskem skladu tudi posojilo v znesku 35 milijonov dinarjev za gradnjo stanovanjskega bloka za ta obrat. Odborniki obeh zborov so na zadnji seji najetje omenjenih posojil odobrili. O zadevi poročamo zato, ker je gradnja obrata Iskre za novomeško občino zelo pomembna, saj bo bruto proizvod te tovarne po prvi etapi izgradnje 1 milijardo 500 milijonov na leto, po drugi etapi izgradnje pa kar 7 milijard na leto! Še posebej pa je pomembno, da tokrat menda prvič v zgodovini le upoštevamo že neštetokrat izrečeno pravilo, da je treba graditi stanovanjske stavbe za delavce hkrati ko gradimo proizvodne objekte.

Restavracija ● hotel
● televizijski prenosi
HOTEL KANDIJA
NOVO MESTO
Priporočamo se svojim gostom!

Seminar SZDL v Brežicah

Občinski odbor Socialistične zveze delovnih ljudi v Brežicah je priredil 1. in 2. februarja v mali dvorani Doma Jugoslovanske ljudske armade seminar za vodstva krajevnih organizacij zveze. Seminar je uspešno vodil Franc Sablič, ki je v uvodnih besedah nakazal nujno potrebo dopolnilnega izobraževanja, spremljanja družbenega razvoja pri nas in dogodkov v svetu ter pravilnega prenašanja perečih vprašanj na vse člane Socialistične zveze.

Na dvodnevnem seminarju je sodelovalo 67 predstavnikov krajevnih organizacij. Na zaključnih predavanjih o perspektivnem planu so sodelovali tudi predsedniki delavskih svetov in sindikalnih podružnic podjetij. Bistvo seminarja je bil referat sekretarja občinskega komiteja Zveze komunistov Janeza Volčanjška, ki je podrobno govoril o statutu in o kongresu Socialistične zveze. Sam referat in obširna diskusija bosta mnogo koristila pri nadaljnjem delu in utrjevanju zveze.

V naslednji temi je govoril Šetinc Franc, novinar Dela o družbenem upravljanju, delavskem samoupravljanju in komunalnem sistemu. Poročilo o zunanje političnih dogajanjih je dal podpolkovnik Jugoslovanske ljudske armade Tomaž Misiej. Analizo zveznega, republiškega in okrajnega družbenega plana je prikazal Silvo Gorenc, Mimica Avsec pa je prikazala občinski plan.

Iz razgovora našega dopisnika z udeleženci seminarja posnemamo, da je seminar dobro uspel. Predavanja so bila kvalitetna in nazorna. Po vsakem referatu je bila obširna diskusija dokaz široke razgledanosti naših ljudi in zanimanja za aktualne probleme naše družbene preobrazbe.

Ob zaključku nam je tovariš Sablič povedal, da bodo organizirali v kratkem seminarje na sedežih krajevnih organizacij s sodelovanjem najširšega kroga članov Socialistične zveze. V mesecu marcu pa je predviden v Brežicah seminar za vse predsednike, tajnike in blagajnike krajevnih organizacij. Ta seminar bo imel v glavnem organizacijsko vsebino.

—ek

Vseljudski parlament

(Nadaljevanje s 1. strani)

izvodnjo. Te površine pa so zelo pičle. Imamo preko 1000 ha sadovnjakov in vinogrradov, ki so na kraju. Letina je lahko še tako dobra, pa bo hektarski donos še vedno majhen. V vseh teh letih pa smo obnovili le 44 ha sadovnjakov. Perspektivni plan predvideva obnovo najmanj 35 ha vsako leto. Tu pa se poraja drugo vprašanje: ali bomo načrt lahko uresničili spričo razdrobljenih in majhnih površin? Uspeli bomo le z združevanjem parcel. Tu bo treba še veliko prizadevanj Socialistične zveze in nas vseh.«

Jože Pacek — Sevnica: »Delavsko samoupravljanje je tudi v naši občini v minulih desetih letih doseglo lepe uspehe. Toda vedeti moramo, da ni dovolj, če člani samoupravnih organov samo poznajo probleme. Člani DS in UO se morajo pred sejami s člani kolektiva pogovoriti o problemih, ki bodo obravnavani na seji. Tega pa sedaj ni bilo. Tudi seje so bile slabo pripravljene. Imele so preobširen dnevni red, kar je često onemogočalo, da bi se proizvajalci temeljito pogovorili o važnejših vprašanjih. Premalo je tudi obveščanja. Ni dovolj samo obesiti zapisnike. Primerna oblika so tovarniški listi. Tudi zbor proizvajalcev v naši občini ni odigral svoje vloge. Člani so bili premalo aktivni in se niso povezali z volivci, kakor bi bilo treba posebno zdaj ob razpravah o perspektivnem planu.«

Franc Vrtovšek — Boštanj: »V Boštanju imamo že staro željo — urediti vodovod. Vode primanjkuje tudi v Sevnici. In zdaj, ko smo pred gradnjo lesonitke, bi se morda našla možnost tudi za vodovod. Tovarna bo namreč morala graditi vodovod in takrat naj bi gledala širše in videla tudi vas, saj dela polovica ljudi v tej tovarni. Zdaj je veliko zanimanje za vodovod med članstvom Socialistične zveze, zato bomo izvolili tudi posebno sekcijo za gradnjo vodovoda. Prebivalci bodo tudi sami prispevali.«

Razprava o potrebah, problemih in težavah je tekla dalje, toda prostor nam ne dopušča, da bi zapisali vse, kar smo dobrega slišali na nedeljski konferenci v Sevnici. Naj zapišemo le to, da je bila razprava bogata in je posegla na vsa področja gospodarske in družbene dejavnosti v občini. V razpravi so razen že omenjenih sodelovali še: **Karel Kolman, Jože Knez, Lojze Camlah, Franc Drobnc, Ivo Kolovrat, Rudi Malešič, Vinko Naroglav, Jože Kočevar, dr. Jurij Pesjak, Franc Perme, Franc Molan, Marjan Horvatič, Tone Klenovšek, Jože Končina in Franc Iljaž. Konferenco pa so pozdravili tudi gostje: Jože Rus, član Glavnega odbora SZDL Slovenije, Roman Ogrin, sekretar Okrajnega odbora SZDL Novo mesto, in ljudski poslanec Stane Rebernik.**

Ob koncu naj ponovimo še besede tovariša **Romana Ogrina**, ki je med drugim dejal: »To je bila doslej najboljša konferenca, kar jih je kdaj bilo v Sevnici, in je velik dokaz, da je Socialistična zveza po V kongresu SZDLJ močno napredovala. Vidimo, da so nova vodstva krepkeje zagrabila. Nove oblike dela pa so nam porok, da bo v prihodnje še bolje, kajti Socialistična zveza se čedalje bolj uveljavlja ko vseljudski parlament.«

Na konferenci so izvolili nov 33-članski občinski odbor Socialistične zveze, 5-članski nadzorni odbor in 6 delegatov za V. kongres SZDL Slovenije, za uspešno delo v prihodnje pa so sprejeli bogate zaključke. —r

Delegati med poročilom

Podpredsednik ObLO v Novem mestu izvoljen

Odborniki obeh zborov ObLO Novo mesto so v petek, 3. februarja na skupni seji izvolili za novega podpredsednika ObLO tovariša **Sergeja Thorževskega ml.** Novi podpredsednik je diplomirani ekonomist in bo delal na občinskem ljudskem odboru kot profesionalec. Občine prevzemajo vedno več pristojnosti in nalog, zato je bilo v novomeški komuni še posebej potrebno okrepiti mesto profesionalnih delavcev. Novemu podpredsedniku, ki smo ga vsa leta po vojni srečavali najprej kot mladinskega aktivista in pozneje kot prizadevnega političnega delavca v novomeški komuni in okraju, naše prisrčne čestitke in obilo želja za uspešno delo!

Proti šušmarstvu — kovinsko podjetje!

Šušmarstvo v obrtništvu je treba iztrebiti. Nimamo koristi od tega. —

Tako govorijo prizadeti.

V Dobovi pa manjka obrtnikov. Zato nameravajo ustanoviti kovaško-kolarsko servisno delavnico, ki bo v sklopu kovinskega podjetja.

Kovinsko podjetje, ki so ga ustanovili lani, zaposluje že 22 delavcev in 4 pomočnike. Nabavili so precej novih strojev in postavili lastno delavnico. S tem se je zmogljivost povečala za 70 odstotkov. Še vedno nimajo dovolj tehnične opreme. Če bodo zanjo dobili sredstva, se bo storilnost občutno povečala.

V podjetju bodo organizirali strokovne tečaje. Podoben tečaj so pred dnevi imeli v Brežicah. Tečaj je bil namenjen za pridobitev kvalifikacije in sta se ga udeležila tudi dva predstavnika kovinskega podjetja.

Z.

SZDL - osnova družbene dejavnosti

Pretekli petek je bila občinska konferenca Socialistične zveze tudi v Trebnjem

Na občinski konferenci Socialistične zveze, ki je bila v petek, 3. februarja, v Trebnjem, so ponovno razpravljali o vlogi in pomenu najširše družbene organizacije. Delegati (vseh je bilo 202) so odločno spregovorili: Socialistična zveza naj ne razlaga samo določenih predpisov, ampak naj kot osrednji organ družbenega upravljanja vpliva na celotno gospodarsko in družbeno politiko. Razen delegatov in predstavnikov občinskega odbora SZDL so poslušali poročila in sodelovali v razpravi republiški ljudski poslanec Franc Krese-Čoban, sekretar Okrajnega odbora SZDL Roman Ogrin in članica Okrajnega komiteja ZK prof. Ema Muser.

Uvodno poročilo je prebral predsednik obč. odbora SZDL **Slavko Kržan.** Ko je govoril o pomenu in delu organizacije, je poudaril, da se politična, gospodarska in kulturna dejavnost ne smejo odvijati mimo Socialistične zveze. Da bi bilo delo čimlaže, so ustanovili sekcije, ki ponekod že prav uspešno delujejo. — Tudi število članstva raste. Lani se je povečalo za 5,7 odstotka, vendar povprečje še ni zadovoljivo, saj je komaj 44 odstotkov vseh volivcev članov SZDL.

Zelo uspešno je bilo sodelovanje SZDL pri reševanju komunalnih vprašanj. Opravili so za 2,000.000 dinarjev del, več pa bi se dalo doseči, če bi organizacije skupaj pripravile prostovoljno delo in ne posamezno kot doslej.

Proizvodnja v trebanjski občini je pod okrajnim povprečjem. Vidni pa so že prvi zametki novih uspehov, saj predvideva petletni perspektivni plan, da se bo narodni dohodek povečal za okoli 117 odstotkov. Tudi sestava prebivalcev se bo precej spremenila. Hkrati raste družbeni sektor kmetijske proizvodnje.

SZDL uspešno deluje še drugje. Solstvo, zdravstvo, kulturno-prosvetna dejavnost, socialno zavarovanje — to so področja, ki zahtevajo premišljeno in načrtno delo. Vendar ne bi bilo prav, če bi bila SZDL pri tem osamljena: potrebna je tesnejša povezava z ZK in drugimi organizacijami. SZDL in ZK naj tudi na zborih volivcev iščeta skupno rešitev.

Osrednje vprašanje: nadaljnji razvoj kmetijstva

Konferenca je po uvodnih poročilih nadaljevala delo v dveh komisijah. V razpravi so delegati načeli vprašanje kmetijstva. Privatnih zemljišč je vedno manj, zato pa se veča družbeni sektor. Nekateri se niso strinjali z načinom, kako se združujejo kmetijske zadruge; bile so namreč na to nepripravljene (še danes nimajo dovolj uslužbencev, prostorov itd.). Kljub temu so njihove naloge velike. Sodelovanje pr agrominimumu je majhno, komaj polovica kmečkih proizvajalcev ga upošteva. Krajevne organizacije SZDL so ta pomembni ukrep premalo pojasnjevale kmečkemu prebivalstvu. Ponekod je bilo manj uspeha tudi v pogodbeni proizvodnji. V Šentrupertu je 60 odstotkov ljudi sprejelo agrominimum, kritizirajo pa umetna gnojila, ker so predraga in ne dovolj dobra. Delna krivda je tudi v tem, ker seme, ki ga kmetje dobijo v pogodbenem sodelovanju, večkrat ni dobro oziroma zdravo.

Franc Trlep iz Sel pri Šumberku je poudaril, da imajo težave s tem, ker niso nikjer predvideni v petletnem planu. »Zadruga je v Žužemberku, žužemberško občino so spojili z novomeško in zadruga, ki je zdaj pod novomeško občino, je naš vir dohodkov. Gremo ali pod Trebnje ali pod Novo mesto!«

Slavko Kržan, predsednik obč. odbora SZDL v Trebnjem

Ivan Škrabec iz Dobravice se ni strinjal s tem, da ponekod še vedno delajo razlike. — »Član zadruge sem od 1945. leta. Pred nekaj meseci mi je pogorelo gospodarstvo. Ko sem prosil za pomoč, so govorili, ‚Za oblast si delal, naj ti kar oblast da!' Kmetijska zadruga za to ni imela dovolj sredstev. Potem sem le naprosil nekaj ‚špirovcev', vendar sekati ne morem, ker bodo zdaj prišli menda kar trije logarji. Drugim pa niti prošnja za sečnjo ni potrebna.«

V organizacijah je vse premalo žena. Ponekod je tudi pereče vprašanje njihove zaposlitve. Morda bo stanovanjska skupnost vsaj delno odpravila nekatere pomanjkljivosti. Nekaj žena uspešno deluje v raznih tečajih, ki jih prireja Gospodinjski center.

Učiteljstvo: »Pomoči potrebujemo! Na 14 šolah je samo 40 odstotkov učnih moči, 18 učiteljev dela honorarno še po drugih oddelkih. Plače prosvetnih delavcev so premajhne. — Kulturnega razvedrila ...«

Zdravstvo: »Na 17.000 prebivalcev imamo samo enega zdravnika!«

Ljudska univerza: »Predavatelje, imeti upravnika, povedati ljudem, kaj se lahko naučijo!«

Jože Medved iz Šentlovrenca: »Čakalnice na železniški postaji ni. Za javno razsvetljavo smo sami zbrali sredstva. Občina naj jo vzdržuje!«

Delegati so v razpravi našli pravo pot. Socialistična zveza je doslej vse premalo reševala taka vprašanja. Zdaj pa bo njena naloga v tem, da bo z drugimi organizacijami in občinskim odborom poizkušala najti vedno pravo rešitev.

Tudi v družbenem upravljanju ji gre vodilna vloga. Zlasti naj nudi organom upravljanja več pomoči. Skrbi naj za to, da bodo ljudski odborniki na zborih volivcev res povedali to, kar morajo.

V razpravi je sodelovala tudi članica Okrajnega komiteja ZK prof. **Ema Muser**, ki je pohvalila potek in vsebino razprave. Poudarila je, da je vedno bolj pomembna skrb za človeka. Zato je zelo koristno, da ljudje povedo svoje težave oz. probleme iz svoje prakse.

Na koncu so izvolili nov odbor in delegate za V. kongres SZDL Slovenije.

I. Zoran

● PRVOVRSTNA KVALITETA
● MODNE BARVE
● IZBRANI VZORCI!
»NOVOTEKS«
TEKSTILNA TOVARNA
NOVO MESTO

3.

Ko je bila smrtna žetev največja, so devali po dva okostnjaka v en zaboj in zopet so bili okostnjaki tisti, ki so nosili od jutra do večera krste na pol ure oddaljeno pokopališče.

Uši so lazile iz mrtvecev skozi reže v zabojih na glave in ramena nosačev. Ko so dospeli na pokopališče, so se nosači najprej otresli uši. Italijani so le s silo še dobili nosače; kdor je le mogel, se je skril in izognil neljubemu opravilu. Vojaški kurat je opravljal pogrebne obrede.

Ko je okupator le uvidel, da je stanje nevzdržno — na bojiščih se je pojavljala panika ob vedno večjih neuspehih, v Rusiji so bili tepeni, v Afriki so odnesli buške in pri nas so doživljali od partizanskih enot poraz za porazom — so tudi v taboriščih začeli delno popuščati. Paketi, ki so dolge mesece vsi plesnivi in pokvarjeni ležali na skladiščih, so na intervencijo od zunaj in znotraj vendar zagledali beli dan.

Pričela so prihajati pisma in denar, izdali so bone, uredili borno kantino, nastal je preokret ob 12. uri.

V mestu samem so bivše hotele, kjer so se nekoč šopirili inozemski velikaši, preuredili v bolnišnice. Najprej hotel »Prago«. Že popolnoma onemogli, ki so komaj še kazali znake življenja, so imeli srečo, da so bili sprejeti v bolnišnico. V nasprotnem primeru bi jih, če bi ostali v taborišču, v nekaj dneh odnesli na tisto njivo, ki je že tolike sprejela v svoje naročje.

Tako sem v drugi polovici novembra tudi jaz prišel v bolnico. Skrušen sem čepel v kotu ambulante; govoriti tudi več nisem mogel. Zdravnik, ki me je opazil, je odredil takojšen prevoz v bolnico. Strpali so nas v zaprt tovorni avtomobil in odpeljali v mesto. Odnesli so nas v sobe, tako da smo bili vsaj pod streho, na varnem pred burjo in dežjem. Sobe so bile nezakurjene. Sprva smo ležali po dva in dva na vsaki postelji. Pozneje so nas namestili tako, da smo imeli vsak svojo posteljo. Posteljnina je bila dobra, skoro razkošna. Tople hotelske odeje so bile za nas najboljši zdravnik.

Zdravil ni bilo nobenih, le hrana je bila zelo dobra in okusna, a žal, da so nam dajali tako majhne porcije, da bi zadostovale komaj za dojenčka. Obroki hrane, čeprav zelo okusni, so bili še manjši kot v taborišču. Če ne bi imeli tople postelje, bi tu shirali od lakote.

Ob koncu novembra smo dobili v bolnico prve, sicer zelo skromne pakete od doma. Seveda je bil to za vsakega največji praznik.

Tovariško smo si delili skromne prigrizke, ki so nam dali pogum in veselje do življenja. Prve novice od doma; po dolgih mesecih smo spet brali domačo govorico. Iz paketov in pisem smo se pogovorili s svojo družino, z domačimi kraji, kjer je okupator dal tudi tistim, ki so ostali doma, občutiti bič, ki ga je raztegnila čez naše lepe kraje rimska volkulja. Že hropeč, težko ranjena, se je lovila, obupana zroč v negotovo prihodnost.

Strežnice, interniranke-domačinke, so marsikomu rešile življenje. V bolnišnici se je razpasla krvava grižа in ne vem kaj še vse. Zdravil nobenih, zdravniki so bili brez moči, zmajevali so z glavami in odšli dalje. Vojni kurat je večkrat prišel, se postavil na prag sobe in dal vesoljno odvezo. Tako »okrepčani« smo v strahu čakali, kaj bo. Še tisto malo krvi, ki smo jo imeli, ki je bila tako dragocena, smo izgubljali. Vsaka kaplja krvi, ki jo je izgubljal bolnik s krvavo grižo, je bila lahko smrtonosna.

Naše strežnice, ki so bile doma iz Toplic in iz Metlike, so nam bile pravi angeli varuhi.

Suhe hruške, ki jih je ta ali oni prihranil iz paketa, so bile edino in izvrstno zdravilo za krvavo grižo. Tudi jaz sem zbolel. Strežnice so preiskale vse tiste, ki so dobili pakete, toda nobeden ni več imel nobenega suhega sadja, vse je že pošlo. Vdali smo se v svojo usodo in pričakovali smrti, ki je že stegovala svojo koščeno roko skozi okno.

Ena od strežnic se je spomnila, da bi poiskala še zadnje sredstvo, ki je bilo v bolnišnici, in to sesedlina od kave, takozvani »zoc«. Toda kako priti do tega dragocenega sredstva? Kuhinja je bila zaklenjena, a ključ je imela »čovela« — italijanska strežnica, odurna stara babura. Počakati je bilo treba, da je ta odšla spat. Vlomiti je bilo treba skozi majhno okno v kuhinjo in odnesti plen. Rečeno — storjeno. Stara mama, kot smo imenovali strežnico iz Metlike, je, ne vem kako, organizirala vlom in nam prinesla polno skodelico kavne usedline. Smrti smo bili rešeni, vsi, ki smo se že borili z njo.

Kako hvaležni smo bili strežnicam — svojim rešiteljicam.

Vsako noč so odmevali udarci kladiva, ko so na hodniku bolnišnice zabijali rakve in jih nosili v pritličje, od koder jih je vsako jutro odpeljal avto na pokopališče. Bilo je pred božičnimi prazniki, ko se je neki večer tisti vojni kurat — Italijan usedel k meni na posteljo in začel z menoj razgovor. Ker nisem znal italijanskega jezika, mi je strežnica, ki je dobro obvladala italijanščino, prevajala. Vprašal sem ga, kako se on kot duhovnik in oficir italijanske armade, ki se poveličuje s tako visoko kulturo pred svetom, počuti ob pogledu na umirajoče okostnjake. Dalje, kako se sklada dostojanstvo njihovih oficirjev in pa laž in prevara, s katero so nas polovili in odgnali v internacijo. Dalje, ali se zavedajo odgovornosti pred svetom, o tem, da bo pisala zgodovina sto in sto let. Mož je bil zelo v zadregi in mi ni mogel dati nobenega konkretnega odgovora. Pozneje je bolj poredkoma prihajal v našo sobo.

DAN MED NEBOM IN ZEMLJO

»Če hočeš zvedeti kakšno partizansko, je najbolje, če se obrneš na našega Darčka,« mi je nasvetoval mlad Metličan, ki sem ga srečal na trgu.

»On jih ve... V trgovini nasprosti bencinske postaje ga dobiš...« Potem mi je še povedal, kako so ga nekoč povabili na šolo, da bi otrokom pripovedoval svoja partizanska doživetja. Okoli enajstih je prišel na šolo in začel pripovedovati... Tisti dan so otroci zamudili kosilo. Niso in niso hoteli oditi domov. Ko je okoli treh popoldan nehal pripovedovati, so otroci prosili:

»Še, povejte nam še kaj...«

Napotil sem se po trgu navzdol, poiščem trgovino in vstopim. To je metliška »Železnina«. Mlada Belokranjka kupuje žeblje. Ko izbere in plača, me mož srednjih let povpraša:

»Želite?«

Povem mu, da bi rad govoril s tovarišem Flajšmanom. »Prosim, počakajte malo. Takoj ga dobite,« mi odvrne. Potem se še pogovori z nekim možakom in pristopi k meni.

»No, sedaj sem prost, toda samo za minuto ali dve,« reče. V nekaj besedah mu povem, da bi rad slišal kakšno partizansko.

»Kaj naj povem, ko pa je bilo toliko stvari?« se popraska za ušesi.

»Kar hočete...«

»Tisto od smreke...«

»Tisto od apna...«

»Tisto od vermanov...« se izza prodajalnega pulta oglasijo pomočniki.

»Dobro, dobro,« se je nasmehnil.

»Bil sem v štirinajsti diviziji. Tja sem prišel naravnost iz radio-telefonske šole v Črnomlju... Bilo je štiriinštiridesetega. Nekje blizu Celja bi morali prečkati železniško progo. Čakali smo nekaj ur. Proga je bila zastražena, razen tega je prihajal vlak za vlakom. Morali smo čakati. Dan je šel že proti koncu in lilo je kot iz škafa. Do kože smo bili premočeni. Nekaj tovarišev iz štaba se je znašlo. Zavetje so si poiskali v hiši blizu proge. Ura se je bližala polnoči, nato je na nekem zvoniku odbila ena, dve, tri... Okoli štirih sem trdno sklenil, da si poiščem zavetje. Hodil sem okoli hiše. Naenkrat sem stopil na neke deske, ki so se v trenutku vdale. In že sem do pasu tičal v brozgi. Bilo je apno. Zlezel sem ven, ves bel, in šel v hišo. Ženske so poiskale star dežnik, ga raztrgale in mi ga dale za nogavice. Takrat je bilo dano povelje za odhod. Ves bel sem hodil v koloni... Zjutraj smo prišli na Tolsti vrh pri Celju. Sklenil sem, da hlače operem. Slekel sem jih in jih začel namakati v škafu. Takrat pa nekdo zakriči: ŠVABI. Potegnem nase mokre hlače in na položaju sem ves dan prezebal...«

»Nemate drota?« je vpadla starejša žena.

»Niš, drota, niš... je hitro odgovoril.

In že je pripovedoval naprej.

»Nekoč so nas nekaj dni zapored hajkali. Bilo je v okolici Mozirja. Nekaj časa smo se umikali. Zdaj v hribe, zdaj v doline. Nato smo se odločili, da si poiščemo zatočišče v Mozirskih planinah. Municije nam je že primanjkovalo in že več dni nismo imeli tople hrane. Napotili smo se v hribe. Nosil sem nahrbtnik, puško in bombo. Končno smo po dvodnevni hoji prišli na Medvedjak. Nekaj tovarišev je bilo ranjenih, in sklenili smo, da jih tukaj previjemo. Posedli smo. Počitek se nam je po toliko dneh napadov in prask, jurišev in umikov zelo prilegel. Toda... Komaj smo dodobra posedli in odložili nahrbtnike, že je vžgalo po nas. Bili so Nemci. Zgrabili smo za puške in jim odgovarjali. Jurišali so. Odbili smo jih. Nekajkrat sem ustrelil; kar sem začutil bolečino v nogi. Okoli mene se je vse kadilo. Nemški minometalec me je ranil. Hoditi nekaj časa ne bom mogel, sem pomislil. In kot odgovor na misel, ki me je prešinila, je nekdo zaklical: UMIK. Kaj naj naredim? Če me bodo vzeli naši s seboj, se ne bodo mogli hitro umikati. Municije jim je že skoraj povsem zmanjkalo. Pokličem bolničarko.

»Grdo je, ne?« ji pokažem nogo, in nato ji dam puško.

»Jaz ostanem,« ji pravim.

Nemci so bili že čisto blizu. Naenkrat sem bil sam. Trenutek za premislek. Pogledam okoli. Kam bi se skril? Če me dobijo tukaj, vržem predse bombo. Obrnem se proti vzhodu. Lep dan bo, me prešine. Sonce je vzhajalo iz megle. Koliko je ura? Šest, sedem? Tedaj mi oči obstanejo na smreki, ki je bila nekaj metrov pred menoj. Skočil sem k njej in se povzpel med veje. Takoj nato so bili Nemci že pod menoj. Oprijel sem se debla. Slišal sem, kako so se pogovarjali. Če bi pogledali navzgor, bi me gotovo sklatili kot hruško. Odpel sem bombo in čakal. Če me zagledajo, se vržem z drevesa mednje z bombo v roki. Živega me ne dobijo, sem sklenil. Čakal sem. Nemci so se vrteli okoli smreke. Pili so iz čutaric in glasno govorili. Po grlu me je zaskelelo. Tudi jaz bi pil. Dobival sem vročino in noga mi je otekla. Nemci so se nekajkrat oddaljili in se zopet približali smreki. Sklenil sem, da počakam noči. Sonce se je ta dan kot za stavo počasi premikalo po nebu. Gotovo je bil to najdaljši dan, kar sem jih doživel.

Zvečer, ko so Nemci že odšli v dolino, sem plezal z drevesa. Vlekel sem se v dolino. Bolečine v nogi so bile vedno ostrejše. Ranjeno nogo sem vlekel za seboj. Pomagal sem si z rokami.

Ponoči sem zagledal luč. Končno hiša. Privlekel sem se do nje in potrkal.

»Kdo je?«

»Ranjen partizan,« sem odgovoril.

»Kar nazaj v ‚gošo'...« je odgovoril ženski glas.

»Za vraga, pustite me vendar v hišo,« sem vztrajal. Ženska pa o tem ni hotela slišati. Šel sem okoli hiše, se zavlekel na senik in tam prespal noč. Bil sem tako lačen, da sem komaj odpiral usta. Slišal sem, da nekdo na dvorišču hiše seka drva. Bil je fantič kakih desetih let. Rekel sem mu, naj pokliče mamo. Ustrašil se me je in zbežal v hišo. Kmalu je prišla ženska, ki me je ponoči odpodila. Z nezaupanjem me je pogledovala. Mislila je, da sem v partizana preoblečen gestapovec, imela me je za raztrganca. Ko sem jo prepričal, da sem partizan — povedal sem ji imena nekaterih fantov iz bližnjih vasi, ki so bili z menoj na Medvedjaku — mi je šele verjela. Nasitila me je in mi priskrbela zvezo...«

Skupina kmetov je prišla v trgovino. Ta hoče verigo, drugi medeninasto kljuko za vrata, tretji zopet nekaj drugega. Čas za pogovor je potekel. Res, marsikdo bi ga poslušal, tako kot tisti otroci v šoli, ki so med pripovedovanjem pozabili na kosilo in uro...

P. Breščak

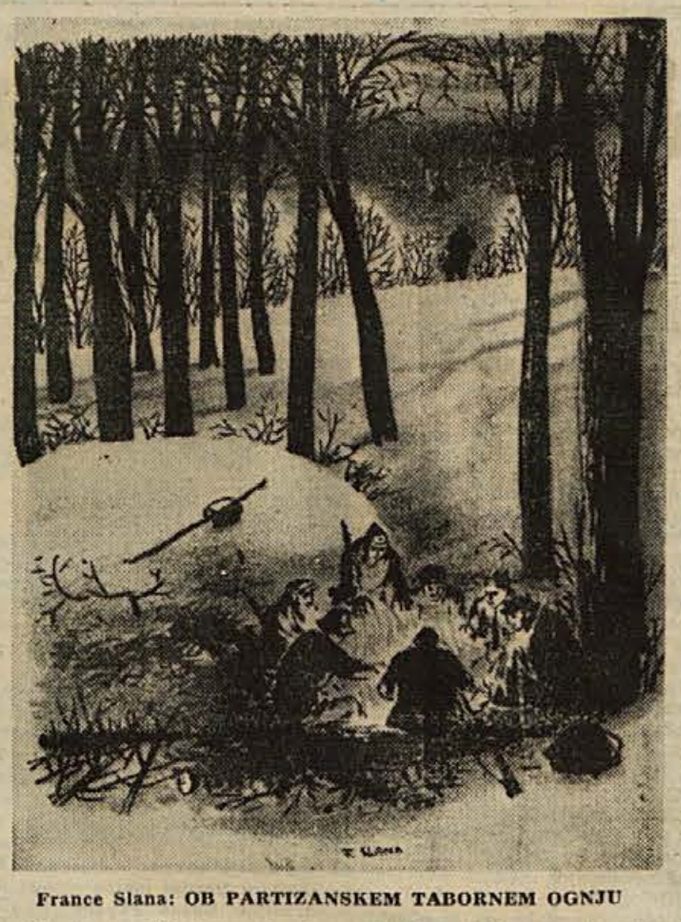

France Slana: OB PARTIZANSKEM TABORNEM OGNJU

Generalmajor Lojze Žokalj - Žiži med rojaki

Občinski odbor Zveze borcev iz Brežic je preteklo soboto priredil v Čateških Toplicah slovesen sprejem v čast generalnega majorja tov. Alojza ŽOKALJA-Žižija. Intimne svečanosti so se udeležili generalni polkovnik tov. Rado Pehaček iz Ljubljane, polkovnik tovariš Sever iz Zagreba in drugi vidni predstavniki JLA, okraja, občine in organizacij. Slavljenca, ki je domačin iz Krške vasi pri Brežicah, je v imenu ZB pozdravil tov. Franc Butara. V govoru je orisal bogato in plodno življenjsko pot mladega generala, ki se je kot zaveden državljan boril od vsega začetka v vrstah borcev za svobodo in po osvoboditvi posvetil vse svoje sile našemu družbenemu razvoju. Predsednik občinskega ljudskega odbora Brežice tov. Mirko Kambič je v imenu vseh občanov izrekel zadovoljstvo, da imamo zaslužnega moža in generala iz naše sredine in da bomo znali ceniti njegove velike zasluge za domovino.

Tov. Žokalj je bil rojen kot sin kmečkih staršev v Krški vasi. Pred vojno je služboval kot uradnik v Brežicah. Po vdoru okupatorja v našo domovino je bil med prvimi, ki so prijeli za orožje, in se vsa leta junaško boril za svobodo. Po osvoboditvi službuje v JLA in je danes general. Za generalnega majorja je bil imenovan v decembru lanskega leta.

V imenu vseh naših bralcev in številnih partizanskih tovarišev kot aktivistov iskreno čestitamo mlademu generalu ob napredovanju in mu želimo še veliko zdravja in uspehov v življenju!

Mladinci preberite!

Štipendije Državnega sekretariata za narodno obrambo za srednješolce

Državni sekretariat za narodno obrambo (personalna uprava) je razpisal natečaj (objavljeno v Delu 19. januarja) za podelitev štipendij srednješolcem, ki želijo po končani srednji šoli v vojno akademijo ali letalsko vojno akademijo. Natečaja se lahko udeležijo učenci srednjih šol za splošno izobrazbo, učiteljišč in tistih strokovnih šol, v katere sprejemajo kandidate z najmanj končano osemletno šolo. Mladinci, ki se bodo za natečaj prijavili, pa morajo o tem vedeti kaj več. Natečaja se namreč lahko udeleži le tisti, ki je zdrav in fizično sposoben. Pri vpisu v prvi razred ustrezne šole ne sme biti nihče starejši kot 16 let, pri vpisu v drugi razred pa ne starejši kot 17 let. Tudi lepo vedenje je pogoj, da bodo kandidata sprejeli.

Kandidati, ki se bodo natečaja udeležili, naj komandi vojnega odseka ali organu za narodno obrambo v občini predložijo prošnjo, kolkovano s 50 dinarji. Obrazec za prošnjo bodo dobili v komandi vojnega odseka ali pri organu za narodno obrambo. Hkrati naj oddajo potrjen prepis spričevala zadnjega razreda srednje šole oziroma prepis spričevala o dokončani osemletni osnovni šoli in karakteristiko mladinske organizacije.

Kandidati se morajo pismeno obvezati, da bodo po končani šoli vstopili v določeno vojno akademijo in po končani akademiji ostali v JLA kot aktivni oficirji najmanj deset let.

Štipendije bodo kandidati prejeli prvega v naslednjem mesecu, ko so napisali prošnje. Štipendije bodo prejemali vseh 12 mesecev v letu.

Kdor želi natančnejša pojasnila, mu bodo bolje pojasnili v komandi vojnega odseka (na občini).

Tečaj za šolske kuharice in snažilke

Da bi se delo šolskih kuhinj in higiena po naših šolah izboljšala, je Svet za šolstvo pri ObLO, Metlika, s pomočjo gospodinjskega centra organiziral dvodnevni tečaj za kuharice šolskih kuhinj in snažilke šol. Udeležile so se ga prav vse snažilke in kuharice šol v občini. Tečajnice so poslušale predavanje o pravilni prehrani, higieni in drugem.

V Šmarjeških Toplicah nov mladinski aktiv

Pred kratkim je bil v Šmarjeških Toplicah ustanovljen mladinski aktiv. Res, da ta aktiv ni številčno močan, je pa pokazal, da, kjer je dobra volja, tam lahko nastane mladinski kolektiv.

Drugo, kar moramo poudariti, je to, da je ravno ta aktiv primer, kako nastane mladinski aktiv tudi tam, kjer trdimo, da ni mladine oziroma da je že vključena v gospodarski organizaciji.

Umrl je Franc Zupančič

Franca Zupančiča iz Gradca ni več. Iz naše sredine ga je iztrgala zahrbtna bolezen. Med nami pa bo ostal kot svetal lik borca in rezervnega oficirja.

Pokojnik se je rodil 18. oktobra 1902 v Stanu pri Mirni. V stari Jugoslaviji je sodeloval v sokolskem društvu, ob volitvah je bil v opoziciji in sodeloval na njenih sestankih in zato je izgubil volilno pravico.

Leta 1941 se je odzval klicu Partije in odšel v partizane. Kot borec grupe odredov NOV je bil v akcijah na Štajerskem in postal komandir različnih enot. Svoboda ga je zatekla v Beli krajini, kjer si je za življenjsko družico izbral borko slavne Cankarjeve brigade, domačinko iz Gradca, ter si začel urejati lasten dom. Komaj je začel uživati sadove svojega dela in naše borbe, ga je kruta smrt iztrgala iz družinskega kroga.

Na zadnji poti so ga spremljali številni prijatelji in znanci, metliška godba pa mu je zaigrala nekaj žalostink. V Kloštru pri Gradcu, kjer so ga pokopali, se je od njega poslovil Milan Bajc.

Ohranili ga bomo v lepem spominu! J.

»Za svete reči ni človek nikdar prestar! Seve, pot je dolg in veliko se porabi. Mislil sem, da dobim pri vas kakih deset klobas in pleče od prašička, ki ste ga v postu zaklali, in dvajset jajc in dva hleba kruha in vrečico moke in lonec suhih češenj, da si bom sladko vodo kuhal med potjo. Sveti Volnik vam bo to vse sto in večkrat povrnil, ker je bil to mogočen škof in je sedaj še mogočnejši svetnik!«

Očetu Primožu se je vidoma podaljšal obraz, ker je rad shrambe svoje trdo zapiral, in le nerad je izdajal, kar se je bilo nabralo v omarah in miznicah.

»Gospodinja ti bo že kaj dala!« izpregovoril je počasi, »pa glej, da boš molil za nas!«

»Molil bom pa brez prestanka!« zatrjeval je Luka, »da ne bo živina bolehala, da ne bodo prašički in ne ovce jalove, in da bo vse zdravo, človek in žival, v kar vam pomozi lavretanska Mati božja in sveti angelci, ki so jo nesli čez sinje in široko morje!«

Stopil je v sobo gospod Jošt Tolmajnar. Pri vratih je pomočil prste v blagoslovljeno vodo ter se prekrižal, rekoč: »Hvaljen bodi Jezus Kristus in njegova Gospa porodnica!«

Potem pa je takoj opazil pobožnega berača in romarja Luka z Volče.

»Tukaj si, potepuh!« zajezil se je. »V Kržišah si zberačil kuretine in masla in obetal, da greš na božjo pot v Poreče k svetemu cesarju. Pri Zalogarju pa si vse zopet prodal in napil si se vipavskega vina, da si pod kapom obležal! Če te dobim v roke, prebičati te dam, da se ti bo cedila kri po hudobnem telesu. Poberi se, slepar!«

Luka z Volče je nato s silno hitrostjo pobral svoje reči in zmuznil se je iz hiše, kar najprej je mogel. V veži pa je za lavretanskega romarja silno grdo zaklel: »Da satan ni privlekel te skute zelene k hiši, dobil sem deset klobas, pleče od prašička, v postu zaklanega, in tudi lonec suhih češenj da bi si bil skuhal sladko vodo! Da bi ga le sveti Rok potipal, da bi se mu sušila leva roka in desna noga! Amen!«

Vtem je bil Jošt Tolmajnar prisedel k mizi. Oče Primož pa je sam v sebi premišljeval, kaj je privedlo k hiši grajskega pisarja, in tudi njemu je srce utripalo, da bi končno ne imel kaj plačevati.

»Kaj je novega pri vas, oče Primož?« vpraša pisar. »Bo li žito kaj dobro obrodilo? Se li kaj klatijo tod okoli luteranski predikantje? Tisti Jurij Knafelj iz Kranja se vlači včasih po našem pogorju. Glejte, da mu ne daste mesta pod streho, ker gospodje v Loki, kar se tiče tegá, šale ne trpe. Sicer sem pa vas vedno hvalil na loškem gradu, ker ste pošten človek in ste zvesti ostali naši katoliški veri!«

»Zahvaljujem se vam, gospod Jošt, in ko bo jeseni Liska storila telička, pripelje vam ga moj hlapec na Visoko. Ta teliček naj je vaš, čisto vaš!«

»Pustiva to, oče Primož,« dejal je pisar odločno, »danes nisem prišel zaradi tega. Kje pa je Franica, da je nič ne vidim?«

»Pri vodi žanje češulje,« je odgovoril starec, in srce se mu je olajšalo, da pisar ni zahteval česa drugega in da je samo po dekletu vprašal.

»Pridno dekle je,« je govoril mladenič nekako navdušeno, »in prepričanje moje je tako, da pošten mož lahko po njej povpraša.«

»Za delo je dobra,« hvalil je starec svojo hčer, »in Kovskar z Bukovega vrha je tudi že zanjo povprašal. Pa je zahteval dva vola, ali dajal sem mu samo enega, in nič ni bilo potem!«

»Pošten človek lahko zanjo povprašа! Kako bi bilo, če bi jo hotel jaz imeti za ženo, oče Primož?«

Oče Primož se ni preveč začudil pisarjevemu vprašanju. Obrnil je obraz proti stropu in polglasno sam sebi govoril:

»Na Visokem imate dobro službo; škof vas je redil in redil vas bo še dalje. Če obubožamo, škof bo zadnji na vrsti, zatorej jo vam dam, če jo le hočete!«

»Taka odkritosrčna beseda mi je všeč,« je odgovoril pisar. »Nekaj ji boste tudi dali s seboj, da ne pojde praznoroka od hiše!«

»Ne pride prazna na Visoko,« je zatrjeval oče Primož, »veste, gospod Jošt, pri Dobničanu se še iztakne nekaj rumenih cekinov, pravih benečanskih cekinov, če se vsakemu zabojčku povoha do dna.«

»Če vam je prav, pa si seziva v roke, in boga prosiva, da naj da svoj blagoslov!«

»Le prosiva!«

Oba si sežeta zadovoljna v roke. Mnogo sta se še razgovarjala in ugibala o poroki in ženitovanju. Naposled sta si bila edina, in ko se je pisar poslavljal, je vedel do zadnje merice žita, koliko mu bo nevesta k domu prinesla. Z žarečim obrazom je splezal na svojega konjiča in silno je bil zadovoljen sam s seboj, ko je odjezdil po ozki in slabi poti proti Visokemu.

Ob bregu tik pota je počivala Franica z Dobja. Težki koš je bila posadila tik sebe v travo in si s predpasnikom brisala razžarjeni obraz. Kakor dve zvezdi so se bleščale oči s tega obraza, in lici je imela, kjer se je kazala roža pri roži.

Raztajalo se je srce pisarju in ravno pred njo je obstal s svojim konjičem. Menil je govoriti z njo, ali besedo mu je zapiralo, da ni vedel, kaj bi govoril. Končno je izpregovoril: »Hvaljen bodi Jezus in njegova Gospa porodnica!«

Tesno mu je bilo nato, izpodbodel je konja ter odjahal, da se je odtegnil moči bleščečih dekletovih pogledov. Dekle pa je gledalo za njim, temno in sovražno. Ko se je skrila njegova podoba pri ovinku, stisnila je roko v pest in siknila zaničljivo: »Papist!«

II.

»Jaz, Jošt Tolmajnar, pisar milostljivega svojega gospoda, pišem dalje. Zapisujem, da živim v časih, ko je Lucifer vstal s svojega pekla in prišel na našo zemljo. Menih iz Wittenberga je odpadel od pravične vere, in njegovi služabniki prihajajo na nas kakor kobilice na zeleni travnik. Težko je najpobožnejšemu človeku ostati stanovitnemu, ker se mu ponujajo izkušnjave.

Zategadelj sem si izbral družico, da sva oba stanovitna v veri in ljubezni. Sveti Odrešenik, ti pa glej z zadovoljnostjo na obrazu na to zvezo in v svoje mogočno varstvo vzemi najvernejšega hlapca Jošta Tolmajnarja.«

•

V tisti dobi se je moral vsakdo, če je kaj imel, bati ponoči in podnevi za svoj imetek. Vlačili so se po pogorju raznovrstni postopači, stari vojaki, stari berači. Vse to je kradlo, posebno kuretina ni bila niti za trenutek varna za svoje stradajoče življenje. Tudi oznanjevalci novih ver so se klatili naokrog. Razkolniki so rasli kakor gobe po deževju in toliko gorečneje so širili svoje nauke, ker so se dobro redili in pasli o njih. Na večer so silili v pogorske koče, in tako se je nabrala družba prerazlična pod eno in isto streho. Z mrakom so prihajali, z zoro odhajali. Vedno so živeli v strahu pred loško »gvardijo«, ki je prežala za njimi ter jih lovila po holmih. Divje življenje je bilo in reformacije valovi so pljuskali do najskritejših kotov dežele.

Ko je oče Primož stal zvečer tistega dne pred svojo leseno hišo, da bi si ohladil razburjeno glavo, ugledal je onstran vode tri osebe. Bili sta to dve ženski in v njih družbi mož korenjaške, kakor hrast visoke postave. Nosil je oprtiv obširen koš, ki je brez dvojbe v svoji govorici posnemala: obramnice prav močno napete. Ta družba je prebredla plitvo vodo, potem pa naravnost krenila proti Dobničanovi hiši. Skoraj pri gospodarju se je zgrudila starejša ženska — imela je resast obraz, obkrožen že skoraj s popolnoma sivimi lasmi — na zeleno tratino. Tam se je zvijala, kakor da jo vije božjast.

PRED SREČANJI RECITATORJEV

Na številnih proslavah in prireditvah nastopajo z uspehom tudi mladi recitatorji. Z veliko volje in vztrajnim delom so posamezniki in skupine dosegli umetniško raven in jim je ta zvrst kulturnoprosvetnega dela ne samo v razvedrilo, temveč tudi v korist pri spoznavanju literarnih stvaritev domačih in svetovnih velikanov. Uspehe dosedanjega dela na tem področju je pokazala tudi prireditev »Utrinki iz dela Svobod in prosvetnih društev« lani v Dol. Toplicah, kjer je nastopilo le nekaj odličnih recitatorjev Svobod in prosvetnih društev.

Še načrtneje kot v prosvetnih društvih pa poteka to delo v recitacijskih krožkih na šolah. Da bi se ta med mladino že močno priljubljena oblika kulturnoprosvetnega dela še bolj razmahnila in kvalitetno izpopolnjevala, bo okrajni svet Svobod in PD organiziral na dan mladosti, 25. maja, okrajni nastop mladih recitatorjev. Vsako prosvetno društvo in vsaka šola bo izbrala do 1. apri'a najboljšega recitatorja, ki se bo nato udeležil izbirnega nastopa pred posebno komisijo v občinskem središču. Najboljši iz vsake občine bodo prišli na okrajni nastop. Recitator bo pripravil dve deli, in to iz poezije ali proze. Ker proslavljamo 20-letnico vstaje, bo izbor del zajemal tematiko iz naše revolucije, NOB in graditve svobodne socialistične domovine. Razen posameznih recitatorjev bo nastopila tudi najboljša recitacijska skupina, ki bo pri ocenjevanju v okrajnem merilu dosegla potreben uspeh.

Za pionirje in mladince, ki bodo sodelovali na okrajnem nastopu, bo Okrajni svet Svobod in PD priredil za nj'hov praznik sprejem, kjer jim bo predsednik sveta razdelil nagrade. Posebno nagrado bo dobila tudi najboljša recitacijska skupina. Vodstva recitacijskih krožkov na šolah in vodstva društev naj svetujejo mladim recitatorjem pri izbiri del in jim v krožkih in dramskih sekcijah nudijo strokovno pomoč.

Prebivalcem Velike Loke

PD »Ivan Cankar« na Veliki Loki ponovi na željo občinstva v nedeljo, 12. februarja ob 15. uri igro Miklova Zala na VelikiLoki. Vljudno vabljeni.

zadnjega posvetovanja predsedstva Okrajnega sveta Svobod prosvetnih društev ter zastopnikov občinskih svetov v Krškem

Pred izidom novega slovenskega pravopisa

je naslov zanimivega predavanja, ki ga bo imel v okviru novomeške podružnice Slavističnega društva v petek, 10. februarja, ob 20. uri znani strokovnjak prof. dr. A. BAJEC. Predavanje bo v prostorih Zavoda za izobraževanje odraslih (poslopje Vajenske šole).

Iskreno vabljeni!

Senovškim igralcem: prisrčne čestitke!

Gledališka skupina Svobode s Senovega se je v soboto, 4. februarja, predstavila z Maughama Somerseta dramo »Sveti plamen«. To je po komediji »Tripče de Utolče« in mladinski igri »Mačeha in pastorka« že tretja premiera v sezoni. — Požrtvovalni senovški gledališčniki so to pot v režiji in inscenaciji izkušenega amaterja Antona Horjaka odlično zaigrali zahtevno dramo. Igrali so: rutinirana Zinka Gučkova (mrs. Tabret), nadarjeni Branko Margon (Maurice), Erika Gobčeva (Stella), Boris Pšeničnik (Colin), Darinka Kolarjeva (sestra Waylandova), Vid Budna (dr. Harvester), Tone Pleterski (major Liconda) in Stanka Avsenakova (hišna Alice). Precizno in z velikim občutkom za realnost zasnovani režijski koncept, lepa in praktična scena ter izvrstna in doživeta igra vseh igralcev, so prispevali, da je lepo ubrana predstava zapustila v gledalcih globok vtis. Prepričljivo podajanje je ustvarilo tesen stik s publiko, osvajalo in nudilo prijeten užitek. Skratka, presenečenje, ki ga na amaterskih odrih ne srečujemo pogosto. Senovški amaterji so si tako prvi v okraju zagotovili udeležbo na letošnji okrajni dramski reviji maja v Krškem.

DOLENJSKI LIST v vsako hišo Spodnjega Posavja, Bele krajine in Dolenjske!

Vladimir Lamut: BRUXELLES (1960)

Molierov »George Dandin« na metliškem odru

Med številnimi komedijami, ki jih je napisal francoski komediograf Jean Baptiste Poquelin (1622—1673), zavzema odlično mesto George Dandin.

To duhovito komedijo je uprizorila mladinska dramska sekcija PD »Janez Marentič« v Metliki. Mladi igralci, od katerih so bili nekateri celo prvič na odru, so se kot celota uspešno uveljavili. Posebno sta ugajala Peter Guštin, ki je zaigral Lubina, mladega kmeta, in Ivan Jerina v vlogi barona de Sotenvilla. Tudi igra Georgea Dandina (Stanko Trček) je bila zlasti v prvem dejanju prepričljiva. V komediji so sodelovali še Milica Mokotar, Mojca Kobe in Albina Ramuta.

Igro je režirala Julija Rajmerjeva, znana metliška kulturnoprosvetna in telesnovzgojna delavka. Gledalci, ki so napolnili dvorano do zadnjega kotička, so bili nadvse zadovoljni.

To je bila prva domača predstava v tej sezoni. Prav je, da so jo začeli prav mladi igralci. Mogoče bodo s to uspelo predstavo zdramili tudi starejše, ki so včasih zelo dobro zaigrali. S to komedijo misli skupina mladih v februarju obiskati okoliške kraje: Suhor, Gradac, Radovico in Črnomelj.

-jad.

»Miklova Zala« na Veliki Loki

Prosvetno društvo »Ivan Cankar« iz Velike Loke pri Trebnjem je uprizorilo ljudsko igro »Miklova Zala«. — Režiral je Ludvik Bizjak. Igrali so predvsem mladi igralci, ki so pokazali veliko volje do dela. — Med prebivalstvom bližnje in daljne okolice je bilo za igro močno zanimanje ,kar dokazuje tudi velik obisk.

OGLEDALO

Zahtevajoča stranka: TRGOVSKO PODJETJE KURIVO, Ljubljana, Masarykova 15; zavezana stranka: KULTURNO DRUŠTVO »DUŠAN JEREB«, Novo mesto — predlaga na rubež, hrambo in prodajo premičnin... SKLEP: na temelju pravomočnega plačilnega naloga Okrajnega sodišča v Novem mestu z dne 24. 12. 1959, opr. štev. Pl. 329/59-2 se dovoljuje zahtevajoči stranki zoper zavezano stranko v izterjatev izvršljiva terjatev 99.800 din, stroški mandatne tožbe v znesku 4541 din... IZVRŠBA z rubežem, hrambo in prodajo vseh pri zavezani stranki se nahajajočih premičnin, zlasti tudi z odvzemom denarja...

Kultura na dražbi

Navedli smo nekaj odstavkov z rubežnega naloga, ki je ležal v petek, 3. februarja letos popoldne, pred člani novega odbora SVOBODE »Dušan Jereb« na prvi seji društvenega upravnega odbora.

»Ni rubljivih predmetov...« je dejal eden izmed članov odbora, ko se je ozrl po borni gledališki oblačilnici pod odrom, v kateri je bila seja odbora. »Takole je bilo«, je pripomnil član, ki je odbornik že več let: »Že leta 1958 smo na osebno zahtevo odgovornih predstavnikov ObLO v Novem mestu predložili na občino dva računa iz leta 1957 in 1958 s trdnim zagotovilom, da bo občinski ljudski odbor plačal kurjavo (drva in premog) za prireditve, ki jih je dajalo naše društvo, ki pa ni zmoglo vseh izdatkov za igre in za kurjenje dvorane. Bili smo trdno prepričani, da je stvar že zdavnaj likvidirana, zdaj pa — rubež...«

Mar naj proda društvo tistih nekaj kostumov in gledaliških rekvizitov, ki so njegova last? Mar naj prostovoljni amaterji prispevajo še denar za poravnavo starih, neplačanih računov? Ali naj ljudje, ki delajo v društvu, kako drugače izravnavajo prejšnje mačehovske odnose ljudskega odbora do društvenih potreb? Društvo bo sicer takoj vložilo novo prošnjo na ObLO, da bi prevzel poravnavo starih obveznosti, vse to pa meče grdo senco na odnose: ljudski odbor — kulturnoprosvetno delo. Naj ponovim ugotovitev z okrajne skupščine Svobod in prosvetnih društev v Dol. Toplicah: »...v času vseh mogočih honorarjev so vsote, namenjene za delo Svobod in prosvetnih društev, tako nizke, da nas jih je sram glasno omenjati...«

Poročilo v Toplicah torej le ni pretiravalo. Tg.

Spominu profesorja Josipa Westra

Te besede pišem svojemu nekdanjemu profesorju v poslednje slovo in počastitev njegovega spomina. Tiho je odšel od nas, poslednja leta ga je mučila bolezen, ko se je nabal že k devetdesetletnici.

Po rodu je bil dolenjski dijak iz Dolenjih Radulj pri Bučki, kjer je bil njegov oče grajskega oskrbnika graščine Radeljca.

Bistrega sina so poslali najprej v novomeško šolo, zatem v ljubljansko gimnazijo. Po maturi se je odločil za profesuro in je študiral slavistiko in klasične jezike v nemškem Gradcu.

Profesor Wester je bil izredno delaven človek, bil je cenjen in spoštovan kot profesor in vzgojitelj, slovel pa je tudi zaradi svojega publicističnega dela. Njegova bibliografija šteje nad 250 del, napisal je več knjig spominov, potopisov in učbenikov, pisal pa je mnogo v Planinski vestnik. Slovensko planinsko društvo je izdalo leta 1944 njegove planinske spomine pod naslovom »Iz domovine in tujine«. Med njegovimi poslednjimi publikacijami je drobna knjižica spominkov na Novo mesto. Brošuro je izdal novomeški Dolenjski muzej.

Precej let je preživel prof. Wester v dolenjski metropoli. O teh svojih spominkih mi je večkrat pripovedoval. Tedaj, ko je prišel v Novo mesto prvič, je bilo mesto še precej nemškutarsko. Kot dijak je bil tu od leta 1882 do leta 1885. Stanoval je pri Štukljevi mami pod Kapitljem. Te hiše danes ni več. V šolo je hodil k novomeškim patrom. Po končanih študijih je prišel za profesorja v Novo mesto, ki je imelo še zmeraj nadih avstro-ogrskega cesarstva. Mlajši rod bo danes gotovo težko doumel, da je delovala takrat v Novem mestu, v sredini slovenskega ozemlja, gimnazija, ki so jo obiskovali slovenski dijaki, na zavodu pa je bila večina nemških profesorjev. Le trije so bili Slovenci, med njimi tudi prof. Wester. Takrat je stanoval pri Štemburju v Kandiji, za ravnatelja pa mu je bil slovenski pisatelj dr. Fran Detela. To je bilo v letih 1900—1902.

Tretjo novomeško dobo je nastopil prof. Wester 1. avgusta 1918, ko je prišel semkaj za ravnatelja. Prva svetovna vojna je šla proti koncu in Wester je doživel tu rojstvo Jugoslavije. Tudi sam je mnogo pripomogel, da se je otreslo Novo mesto črnožolte patine. Tedaj je bilo na zavodu osem razredov, le prvi razred je imel paralelko, vseh dijakov pa je bilo okrog 200. Profesorski zbor pa so tvorili že sami Slovenci.

V Novem mestu je Wester deloval s slavnim, agilnim domačinom prof. Ferdom Seidlom. Začela sta akcijo, da bi najvišji vrh v Gorjancih, do tedaj nazvan za vrh sv. Jere, preimenovala v Trdinov vrh in bi tako počastili spomin pisatelja Janeza Trdine in se mu oddolžili za njegovo literarno delo o Gorjancih. Dne 5. junija 1921 so odkrili Trdini pod Gorjanci spominsko ploščo. Zbor je vodil prof. Seidl, slavnostno besedo o Trdini pa je spregovoril prof. Wester.

Ob zaključku so sprejeli planinski zborovalci sklep, naj bi vlada dovolila preimenovanje najvišjega vrha v Gorjancih za Trdinov vrh, kar je tudi bilo odobreno in je bilo preimenovanje izvršeno na slavnosten način in z ljudskim rajanjem novomeškega Planinskega društva dne 15. avgusta 1923, na samem temenu Gorjancev.

Tretja Westrova novomeška doba je trajala do leta 1921, ko je bil Wester kot izredno sposoben prosvetni organizator in šolnik pozvan na službovanje k Višjemu šolskemu svetu v Ljubljano.

Ko je stopil Wester v pokoj, ni miroval. Pridno je planinaril in pisal. V prijetnem spominu mi bo eden izmed poslednjih daljših sestankov z njim. Tedaj je zbiral Wester gradivo za opis Fruške gore, kjer je bil trikrat. Del zapiskov je potem objavil v Planinskem vestniku.

Planinec in potopisec, vzgojitelj in publicist prof. Josip Wester je imel mnogo prijateljev in častilcev. O njegovem življenju sta bolj obširno pisala urednik Planinskega vestnika celjski gimnazijski direktor prof. Tine Orel in ravnatelj Dolenjskega muzeja prof. Janko Jarc.

Za svojo široko dejavnost je bil Wester deležen mnogo priznanj in odlikovanj, med drugim tudi lanske Trdinove nagrade. Njegov spomin bo ostal v njegovih številnih delih. Slava vrlemu rojaku iz dolenjske Bučke — častilcu in pesniku naših Gorjancev, Kuma in drugih vrhov!

Jože Župančič

Prof. Josip Wester v trenutku, ko je lani 14. julija sprejel diplomo Trdinove nagrade za 1960 za svoje življenjsko delo v književnosti

Spomeniško-varstvena služba dela v korist vse družbe

DOLENJSKI MUZEJ, ki mu je po odločbi Okrajnega ljudskega odbora Novo mesto poverjena skrb za zavarovanje kulturnih spomenikov na področju okraja,

priporoča

gospodarskim organizacijam, zavodom, društvom, posameznikom in drugim imetnikom kulturnih spomenikov ter državnim organom, da pri raziskovanju, proučevanju, vzdrževanju, konserviranju, restavriranju, dozidavanju in prezidavanju kulturnih spomenikov ter pri postavitvi in obratovanju industrijskih, obrtnih in drugih naprav ali delovišč v neposredni bližini kulturnih spomenikov, strogo upoštevajo določila predpisov splošnega zakona o varstvu kulturnih spomenikov (Uradni list FLRJ, št. 17-59), Zakona o varstvu kulturnih spomenikov in naravnih znamenitosti (Uradni list LRS št. 22-58), Zakona o urbanističnih projektih (Uradni list LRS št. 22-58), pravilnika o gradbenih dovoljenjih (Ur. list. FLRJ št. 24-52) in drugih predpisov, ki vsebujejo določila spomeniško-varstvenega značaja.

V smislu citiranih predpisov prizadete organizacije, zavodi in posamezniki ter državni organi, zlasti ne smejo pričeti z raziskovanjem, proučevanjem, konserviranjem, restavriranjem, dozidavanjem in prezidavanjem kulturnih spomenikov ter ne smejo postavljati oziroma pustiti v obratovanje industrijske, obrtne ter druge naprave ali delovišča v neposredni bližini kulturnega spomenika, brez poprejšnjega dovoljenja organov, ki so pristojni za spomeniško varstvo. V urbanističnih programih je treba med drugim ugotoviti in analitično obdelati tudi spomeniško-varstvene razmere. Pred izdajo gradbenih dovoljenj za izvajanje del na gradbenih objektih, ki so pod varstvom predpisov o zaščiti kulturnih spomenikov, je potrebno predhodno dobiti tudi posebno dovoljenje pristojnega organa za spomeniško varstvo.

Le z doslednim spoštovanjem omenjenih predpisov vseh prizadetih bo mogoče ohraniti neokrnjene številne važne kulturne spomenike na Dolenjskem, zlasti pa stara mestna jedra v Črnomlju, Kostanjevici, Krškem, Metliki, Novem mestu, Sevnici in Žužemberku.

Triumf Slovenskega okteta

O visoki umetniški ravni Slovenskega okteta je bilo v našem tisku napisanih že veliko pomembnih in dragocenih sestavkov. Da je bil petkov nastop okteta v Novem mestu resnično »praznik velike pesmi«, smo potrdili vsi, ki smo bili deležni velike sreče, da smo slišali in videli naše pevce! Ne bomo pisali kritičnih ali poročevalskih opazk o izredni zlitosti in skladnosti glasov mož, ki pojejo z vsem srcem in predvsem z nedopovedljivo ljubeznijo do petja in lepe pesmi! Ne, povedali bi radi le toplo besedo iskrene zahvale in spoštovanja do umetnosti, ki so nam jo tokrat prinesli z nepozabnim nastopom! Ni bila zgolj vljudnost, ko jih je nabito polna dvorana v Domu JLA pozdravila z aplavzom, kakršnega v našem mestu že zlepa ni bil deležen pevski ansambel. Ne, bila je srčna potreba, povedati dragim gostom, umetnikom in »ambasadorjem« slovenske pesmi, da jih imamo radi, da so nam peli iz srca in v dušo, da smo doživljali z njimi triumfalen pohod zmagoslavja naše lepe pesmi po svetu in da bomo z njimi tudi letos in drugekrati, ko bodo spet peli — nam in drugim, doma in po tujih celinah!

Dragi tovariši, člani Slovenskega okteta in njegovo vodstvo:

prejmite prisrčno in toplo zahvalo Novega mesta za petkov nepozabni obisk in dragoceno doživetje, ki ste nam ga podarili! Pojte v slavo in čast slovenske pesmi doma in po svetu — in še pridite kmalu spet med nas!

Vaše

NOVO MESTO

Umrla je Manica Komanova

V soboto dopoldne je v 80. letu starosti umrla v Ljubljani MANICA KOMANOVA, žena-pisateljica, ki je desetletja s pripovedkami in ugankami razveseljevala in učila mladi slovenski rod. Napisala je dolgo vrsto pripovedk, ljubkih črtic, pesmi in ugank, dve ljudski drami in pod. Med zadnjo vojno jo je okupator pregnal v taborišče smrti na Rabu, kjer je delila vse hudo z mnogimi Slovenci, ki so tam za svobodo trpeli in umirali.

Vedno ji bomo ostali hvaležni za pomemben delež, ki ga je prispevala v zakladnico slovenskega pripovedništva.

Naposled le urejena Ljudska knjižnica v Metliki

Vse kaže, da bodo letos v Metliki rešili vprašanje Ljudske knjižnice. Do sedaj se je knjižnica stiskala v prostorih osnovne šole, kjer knjige bralcem skorajda niso bile dostopne. Zato je bilo v Metliki zelo malo zanimanja za lepo knjigo, saj večina odraslih sploh ni vedela za prostore knjižnice.

Na prvi seji občinskega ljudskega odbora, ki bo še v februarju, bodo sprejeli pravilnik knjižnice, ki bo dobila nove prostore v klubu družbenih delavcev v Metliki.

Uredili bodo tudi živahnejšo izmenjavo potujočih knjižnic. Sedaj se je večkrat zgodilo, da je kovček s knjigami prispel v vas, vaščani so knjige prebrali, nove pošiljke knjig pa ni bilo od nikoder. S predavanji in recitacijskimi večeri, s poročili o slovenskih in drugih knjižnih novostih pa bodo tudi v Metliki vzbudili zanimanje za lepo knjigo.

bp

25 tujih prevodov »Mosta na Drini«

»Most na Drini«, roman najodličnejšega predstavnika sodobne jugoslovanske umetniške proze Iva Andrića si čedalje bolj osvaja bralce po svetu. Mimo tega, da je doma preveden v slovenščino (že dve izdaji), makedonščino in šiptarski jezik, je tudi v tujem svetu doživel že 25 prevodov (v ZDA, Angliji, skandinavskih deželah, v Italiji, Nemčiji, Rusiji, na Poljskem, Češkoslovaškem, v Franciji itd.). Lepe uspehe v tujini so dosegle tudi druge Andrićeve stvaritve: »Travniška kronika«, »Prokleto dvorišče« in zbirka krajših pripovedk. Zato ni čudno, da se je Andrićevo ime že nekajkrat omenilo med kandidati za Nobelovo nagrado.

Mimogrede naj omenimo, da je že skoraj v vse svetovne jezike prevedena povest našega Jurčiča »Jurij Kozjak«. Povest je prevajal ali oskrbel prevode Ferdinand Kolednik »Jurij Kozjak«, ta naša klasična povest, ima med jugoslovanskimi leposlovnimi deli še zmeraj visok rekord prevodov v tuje jezike.

Vlado Lamut: VINJETA (lesorez)

OSMIČ SLAVIMO NAŠ PRAZNIK

Letos praznuje občina Senovo že osmič občinski praznik, ko se prebivalci živo spominjajo prihoda 14. divizije na Štajersko. Preteklo je že 17 let in se tega lahko spominjajo le starejši občani, mladina pa se uči v šolah o borbi NOV. Letošnje leto poteče tudi 20-letnica vstaje jugoslovanskih narodov, ki so na pobudo Komunistične partije Jugoslavije izdali poziv za borbo proti okupatorju. Temu pozivu je sledila ogromna večina naših delovnih ljudi ter izvojevala zmago nad okupatorjem.

Tako so tudi občani Senovega sledili pozivu Komunistične partije Jugoslavije, saj se je v mesecu maju organiziral vojni komite, ki je dobil zvezo s Posavjem, to je od Sevnice preko Vidma-Krškega in Brežic. Tako je bila že v jeseni leta 1941 ustanovljena I. brežiška četa, v kateri so bili vključeni prvi borci NOV. To so bili člani Komunistične

partije in SKOJ, ki so junaško padli že leta 1941 v Gorjanah.

Nekoliko se spomnimo še prvih internirancev, ki so bili pripeljani že konec maja na grad v Brestanico, kjer je gestapo zbiral napredne Slovence in jih nato preseljeval v Šlezijo in Nemčijo. Ta grad je sprejemal vse izseljence, ki so jih začeli seliti v jeseni leta 1941. Odseljenih je bilo preko 60 tisoč Slovencev.

To sem omenil zaradi mladine, da bo laže doumela, kaj vse je slovenski narod pretrpel pod okupatorjevim škornjem. Dejstvo je, da so bile le izjeme simpatizerji okupatorja, večina občanov je sodelovala z NOV.

Po prihodu 14. divizije na Senovo, katerega občinski praznik praznujemo danes, se je gibanje NOV še bolj poživilo. Rudarji ter ostalo prebivalstvo je v skupinah odhajalo v partizane. Zaradi pomanjkanja rudarjev se je produkcija v rudniku zmanjšala, tako da je okupator za nadaljnje obratovanje ***moral*** *v rudnik* ***priteg****niti* ***nemške*** *vojake — rudarje.*

V naši občini so se posebno odlikovali Bohor, kjer je bil tudi okrožni OF, odbor Kozje in okrajni odbor OF Senovo—Blanca, ki je skrbel za zvezo med posameznimi kraji in kurirskimi postajami.

Če danes pogledamo na naš razvoj od konca druge svetovne vojne, lahko zabeležimo lepe uspehe v Rudniku Senovo. Bil je skoraj popolnoma uničen in je bilo potrebno ogromno sredstev in mnogo truda za obnovo. Zasluga za to gre delavcem kakor tudi strokovnemu vodstvu. Že leta 1946 je rudnik sprejel od Zvezne vlade zastavo in mnogo nagrad od višjih forumov. Isto velja za kolektiv elektrarne v Brestanici.

V Senovem in v Brestanici je bilo po vojni zgrajenih veliko lepih stanovanj, v katerih stanujejo naši delovni ljudje. Kot se je razvijala industrija, tako se je razvijala tudi naša obrt, trgovina, gostinstvo. Vse napore so premagovali naši delovni ljudje za čimboljši jutrišnji dan. Ti uspehi so vidni vsak dan. Zgradili smo vodovod Dobrava—Senovo—Brestanica in manjše vodovode na vasi. Zgradili smo stanovanja za naše prosvetne delavce, ki tudi mnogo prispevajo za razvoj naše občine na kulturno-prosvetnem področju in pri vzgoji naših otrok v socialističnem duhu.

Nagel komunalni razvoj terje vedno več komunalnih naprav ter tudi gradnjo novih industrijskih objektov, to je tovarne cementa na Senovem, kjer je dovolj surovin. Na gradnjo tovarn je potrebno misliti zaradi tega, ker proizvodnja v rudniku pada. Kolektiv Rudnika Senovo je dal napraviti idejni in investicijski program za gradnjo cementarne. Prav tako bo tudi kolektiv Termoelektrarne v Brestanici letos dogradil II. agregat, ki bo dajal še enkrat več energije. Z gradnjo sinter tovarne v Brestanici in razširitvijo obrtnih delavnic, ki so predvidene v petletnem perspektivnem planu, se bo zvečala proizvodnja.

Navedel sem nekaj uspehov sedanje občine Senovo, ki so tudi del uspehov našega celotnega gospodarstva.

Omenil sem že, da poteče letos 17 let od prihoda 14. divizije v našo občino, 8 let, kar praznujemo občinski praznik in 20 let od vstaje jugoslovanskih narodov. S ponosom ugotavljamo, da je prebivalstvo občine bilo med prvimi, ki so se odzvali klicu Komunistične partije, zato naj bo ta občinski praznik začetek proslav 20-letnice vstaje. Letos bomo zadnjič praznovali občinski praznik, pozneje bomo krajevni praznik praznovali v sklopu celotne sedanje občine.

Z združitvijo občine Senovo z občino Videm-Krško se bo naše gospodarstvo še nagleje dvigalo in s tem se bo dvignila tudi življenjska raven našega delovnega človeka.

KAREL ŠTERBAN,
predsednik
občinskega ljudskega odbora

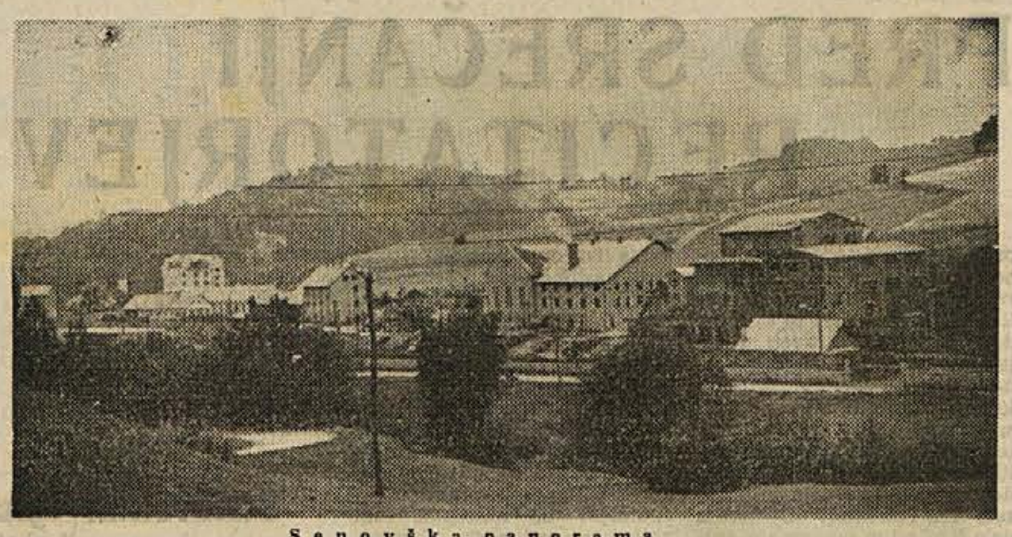

Senovška panorama

Pomoč in ne občinske meje!

Mnogokrat razpravljamo o združevanju sredstev in prepričujemo kolektive, kako smotrno in gospodarno je. Radi se razpišemo in razgovorimo, če nam uspe združiti 100 ali celo 150 milijonov sredstev, čeprav je to pravzaprav dolžnost kolektivov. In navsezadnje, ta sredstva jim bodo vendar prej ali slej vrnjena! Posojati torej res ni tako velika vrlina. Plemeniteje je pomagati, ne da bi bili dolžni nuditi pomoč. Na tak primer smo naleteli v Brestanici v Mizarstvu. Tudi ta mladi 48-članski kolektiv se bori s kopico težav. Morda jih zmagujejo uspešno prav zato, ker jim pomaga Termoelektrarna iz Brestanice, ker jim pomaga po svojih močeh Tovarna pohištva v Brežicah in morda še kdo drug. 48 vztrajnih mladih ljudi bi omagalo, če ne bi bilo razumevanja, ki je preraslo meje kolektivov in tudi občin. Prisluhnite, kaj nam je povedal predsednik Upravnega odbora DS Mizarstva v Brestanici Ernest Kolarič in presodite sami!

— Razložite najprej, tovariš predsednik, koliko ste naredili lani in kaj ste delali?

— Za približno 55 milijonov dinarjev izdelkov smo vrgli lani na trg. Izdelovali smo samske sobe enega samega tipa, to je kombinirane sobe, ki so spalnice in dnevne sobe hkrati. Dobavljali smo jih Lesnini v Ljubljani in njenim poslovalnicam. V prvem polletju nam je šlo s proizvodnim načrtom bolj slabo in ga nismo dosegli. V drugem polletju smo se močno potrudili in delali tudi po 12 ur na dan, posebno proti koncu leta, in proizvodni načrt za leto 1960 le dosegli. Na trg nam je uspelo prodreti šele v drugi polovici leta. Letos bomo proizvodnjo malo izpremenili, izdelovali bomo samske sobe druge vrste.

— Imate morda kakšne več. je težave? Kaj najbolj ovira razvoj podjetja?

— Težav je več: prostori so premajhni in neprimerni, še vedno imamo premalo strojev in tudi kvalificiranih delavcev nam še primanjkuje. Prostore bi radi povečali, pa nimamo sredstev. Mlado podjetje smo, pa nas bremeni 16 milijonov dinarjev posojila za obratna sredstva, opremo in drugo. Termoelektrarna v Brestanici nas je vseskozi z velikim razumevanjem podpirala in nam dala na razpolago tudi prostore, v katerih smo še sedaj. Zaradi neurejenih prostorov je nenehna nevarnost eksplozije ali požara. Brizgalnica za nitrolake in polituro deluje v tej stavbi ločena od ostalih oddelkov le s provizorično lesonitno steno. Zato bi radi zgradili brizgalnico, ki bi ustrezala vsem HTZ predpisom. Pripravljen imamo načrt za zazidavo sušilne lope pred to stavbo. Zraven nje bi zgradili brizgalnico. Oboje bi nas veljalo le dva milijona dinarjev, saj bi delali sami. V obzidano sušilno lopo bi se preselila montažni oddelek, v dosedanjih prostorih pa bi lahko uredili strojno in ročno delavnico. To bi nas močno razbremenilo, saj nam povzroča serijska proizvodnja nešteto težav prav zato, ker nam primanjkuje prostora. Proizvodnjo moramo prekiniti za to, da dokončane dele sestavimo in odpošljemo na postajo, da pridobimo prepotrebni prostor.

— Omenili ste tudi pomanjkanje kvalificiranih delavcev. Kaj pa je s tem?

— Primanjkuje jih! Nekaj jih izučimo tudi sami, vendar gre to počasi. Ko so izučeni, radi pobegnejo drugam, za boljšo plačo! Pomagamo si s priučevanjem nekvalificiranih delavcev in z delitvijo dela. Lani nismo dosegali povprečka delovne sile, pa smo z velikimi napori vseeno dosegli plan. V proizvodnji uporabljamo največ pesmi, plošče, lesonit in furnir. Ker nimamo svojih strojev, nam furniranje opravlja Tovarna pohištva v Brežicah. Tudi oni nam pomagajo, kolikor le morejo. Stroje potrebujemo oh, ko bi le bila furnirka ali pa hidravlična stiskalnica! Zdaj si pa pomagamo, kakor moremo. Človek bi obupal, toda ko se spomni da pred dvema letoma, ko smo začeli, ni bilo skoro ničesar danes, pa je le kaj v roke prijeti, se spet potolaži. Bo bo, saj mora iti! Že do zdaj so nam nekateri kolektivi pomagali, sami smo poprijeli, nekako bomo že spejali ta voz! —

To je bil razgovor s predstavnikom organa delavskega samoupravljanja. Naj dodamo samo še to: za predsednika upravnega odbora je tovariš Kolarič vedel o podjetju zelo veliko, toliko, da bi bil lahko ponosen vsak delavec upravljalec, da, celo vsak direktor, ko bi vedel o svojem kolektivu brez zadrege, kar mimogrede naštetj toliko reči!

M. J.

Delo množičnih in družbenih organizacij

V senovški občini deluje več organizacij. Najbolj aktivna je Socialistična zveza, ki je pobudnik celotnega družbenega razvoja občine. To so zlasti potrdili dobro obiskani množični sestanki SZDL, na katerih so živahno razpravljali o gospodarskem in političnem razvoju kraja. Občina šteje 8070 prebivalcev, od teh je 4482 članov SZDL, ki so vključeni v 32 družbenih organizacij. V družbenem udejstvovanju je zastopanih 576 voljenih organov.

Uspešno je tudi delo *občinskega sindikalnega sveta*. Gospodarskim organizacijam znatno pomaga z izpopolnjevanjem njihovih članov. Organiziral je seminarje, ki so jih obiskovali vsi člani delavskih svetov. Sindikat je veliko prispeval k strokovnemu izpopolnjevanju delavcev. Trimesečni tečaj za pridobitev kvalifikacije je obiskovalo 30 delavcev. Tudi sindikalni odborniki in odborniki zbora proizvajalcev občinskega ljudskega odbora so obiskovali poseben seminar.

V organizacijo ZB je vpisanih nad 600 članov. Organizacija je posebno skrbela za otroke padlih borcev, ki že prehajajo v samostojne poklice ali v višje šole. Poleg navedenega je Zveza borcev izpolnila še več važnih nalog.

Na območju občine Senovo je *6 osnovnih mladinskih organizacij*, v katerih je 268 mladincev. Izven organizacije je nad 900 mladincev. Glavna naloga je vključiti v organizacijo še neorganizirano mladino. Mladinci so se izkazali pri prostovoljnem delu v občini.

Zelo delaven je *občinski odbor Rdečega križa*. V treh organizacijah je nad 1000 članov ter 1092 članov podmladka RK po šolah. Socialno šibkim osebam je razdelil živil v vrednosti 3 milijonov, organiziral več zdravstvenih predavanj in pripravil tečaj za žensko vaško mladino na Senovem, v Koprivnici in v Gornjem Leskovcu.

Združenje rezervnih oficirjev in podoficirjev ima 127 članov. Izvedeno je bilo občinsko strelsko tekmovanje, na okraj. tekmovanju pa so dosegli drugo mesto. *Strelska družina* je bila prav tako delavna.

Občinski svet Svobod, odbor ZVVI, delavska univerza, gasilci in ostali so s svojimi prizadevanji veliko pripomogli k splošnemu razvoju celotne občine.

Drago Kastelic

KAJ KUPUJEJO SENOVČANI?

● V senovški občini je bilo 1960 prodanih živil za 118 milijonov 438 tisoč dinarjev. Potrošniki so v preteklem letu kupili največ naslednjih živil: riža 17.212 kg, testenin 22.144 kg, pšenične moke 430.477 kg, svinjske masti 26.535 kg, rastlinske masti 29.744 kg, sladkorja 119.675 kg, soli 63.695 kg, marmelade 4.494 kg, fižola 600 kg, prave kave 648 kg, ribjih konzerv 5.307 kg itd.

● Tudi mesa so potrošniki kupili veliko: govedine 78.303 kg, svinine 21.176 kg, teletine 11.135 kg.

● Kadilci so pokadili za 8 milijonov 640 tisoč dinarjev tobačnih izdelkov!

● Za žejo in za dobro voljo so potrošniki kupovali tudi alkoholne pijače. Teh so v trgovinah prodali: vina 21.415 litrov, žganja 3.249 litrov, piva 506 litrov, ostalih alkoholnih pijač pa 2.497 litrov. V gostilnah pa: vina 109.823 litrov, žganja 4.910 litrov, piva 48.777 litrov, ostalih alkoholnih pijač pa 7.059 litrov.

● Kruha je bilo prodanega 289.106 kg.

● Te številke pa niso natančne, saj kupujejo potrošniki tudi v drugih krajih. Zanimive pa so le, saj se tudi iz malih vsakdanjih nakupov konec leta veliko nabere...

Zadruga - nosilec proizvodnje

V senovški občini je ena kmetijska zadruga s sedežem v Brestanici. Zadruga uspešno deluje v smeri povečanja kmetijske proizvodnje. Trenutno ureja hlev z zmogljivostjo 36 stojišč za živino. Za preskrbo krmil je od zasebnikov vzela v zakup 14 ha prvovrstnih zemljišč. V naslednjih letih je predvideno povečanje tega obrata, da bo zmogljivost hlevov 150 stojišč, površina zemljišč pa bo 120 ha. Na teh površinah naj bi bilo okoli 30 hektarov sodobnih sadovnjakov. Razširila naj bi se tudi vrtnarija, da bi lahko zadostila potrebam potrošnikov Senovega in Brestanice.

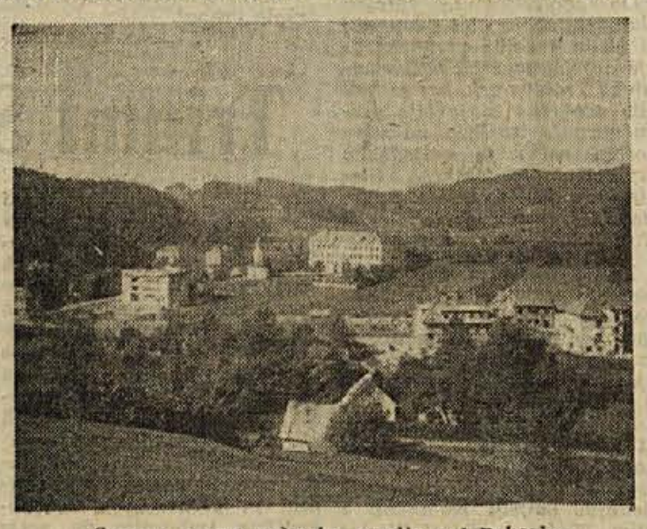

Senovo, znano rudarsko naselje pod Bohorjem

Čez 500 kmetov je sodelovalo z zadrugo v kooperacijski obdelavi na površini 386 ha zemljišč. S tem se je hektarski donos pšenice povečal za 130 odst., pri krompirju za 80 odst. in pri travnikih za okoli 100 odst. Zaradi deževnega vremena jesenska setev ni bila najboljša. Vse površine, na katerih ni bila opravljena setev, bodo spomladi zasejali z drugimi kulturami.

Zadruga si namerava v letošnjem letu nabaviti kombajn. V naslednjih letih bo zgradila upravno poslopje s trgovino, skladiščem in strojno lopo.

OOLENJSKI LIST naj ne manjka v nobeni družini v domačem okraju!

Delavska univerza na Senovem

Delavska univerza je pričela z večerno izpopolnjevalno šolo. Slušatelji so razdeljeni v dve skupini: I. in II. razred gimnazije ter III. in IV. razred. To šolo obiskuje precej senovških delavcev; v prvi skupini je 28 slušateljev, v drugi pa 43. Da se pri delu trudijo, ni treba posebej omenjati, saj vedo, da jim bo učenje le v korist.

Delavska univerza bi morala organizirati predavanja tudi za ostale prebivalce, da bi se tudi oni seznanili z napredkom sedanjega časa.

A. F.

OB 9. FEBRUARJU — PRAZNIKU SENOVEGA IN SENOVŠKE OKOLICE

PRISRČNO ČESTITAMO VSEM PREBIVALCEM SENOVŠKE OBČINE IN JIM ISKRENO ŽELIMO, DA BI TUDI V BODOČE DOSEGALI V IZGRADNJI SOCIALISTIČNE DOMOVINE KAR NAJVEČJE USPEHE!

Občinski ljudski odbor

SENOVO

OBČINSKI ODBOR SZDL — OBČINSKI KOMITE ZKS — OBČINSKI ODBOR ZB — OBČINSKI SINDIKALNI SVET — OBČINSKI SVET SVOBOD IN PD — OBČINSKI KOMITE LMS — OBČINSKI ODBOR ZVVI — OBČINSKA GASILSKA ZVEZA — ZVEZA REZERVNIH OFICIRJEV IN PODOFICIRJEV

Rudnik rjavega premoga Senovo — Termoelektrarna Brestanica — Mizarstvo Brestanica — Dolomit Brestanica — Kmetijska zadruga Brestanica — Preskrba Senovo — Remont Senovo — Krojaštvo Senovo — Restavracija Senovo — Gostilna Pri mostu Senovo — Gostilna Pod lipo Brestanica — DES Krško — obrat Senovo in druge množične in politične organizacije

Nov parni kotel in načrti Termoelektrarne

Dela na montaži parnega kotla v brestaniški elektrarni lepo napredujejo. Pričela so se septembra lani ter bodo končana v začetku maja letos. Z obratovanjem parnega kotla bo možno proizvodnjo dvakratno povečati. Električni filter za odvajanje pepela bo preprečil, da ne bo okolica onesnažena s pepelom. Elektrarna že pripravlja glavni projekt za gradnjo sinter tovarne. Iz odpadne žlindre in pepela bo izdelovala gradbene izdelke. Za te izdelke je že sedaj veliko povpraševanje. Samo Slovenija bi jih potrebovala 100 tisoč kubičnih metrov. To bo tudi prva tovrstna tovarna v Jugoslaviji. Če bodo sredstva na razpolago, bo tovarna konec 1962 pričela s poizkusnim obratovanjem. V tovarni bo zaposlenih 24 ljudi, ki bodo ustvarili približno 77 milijonov bruto dohodkov letno.

Elektrarna namerava urediti tudi bližnjo okolico.

V sodelovanju z občino in trgovskim podjetjem »Preskrba« s Senovega bo Elektrarna zgradila v Brestanici večjo poslovno-stanovanjsko stavbo. V pritličju naj bi bile trgovine, v nadstropju pa stanovanja. Z gradnjo bodo pričeli že letos in bo Brestanica kmalu dobila sodobno urejene trgovske lokale.

D. K.

Črno se bo spremenilo v sivo

O senovški cementarni smo že pisali. Povedali smo, da je črnega zlata — premogove rude na Senovem vedno manj. Že zdaj je treba razmišljati o tem, kaj bo potem... Na Senovem temeljito razmišljajo in se pripravljajo na jutrišnji dan. Že danes skrbe, da bodočim pokolenjem ne bi zmanjkalo kruha. Cementarna, o kateri so še lani in predlani govorili le šepetaje in ugibali, ali bo ali ne bo, postaja gotovost. Načrti so že izdelani in potrjeni, z direktorjem rudnika, ljudskim poslancem ing. Antonom Koželjem, smo se zato lahko pogovorili že malo podrobneje o novi tovarni, ponosu senovškega konca.

Tovariš direktor, povejte, prosim, kaj več o tem, kakšna bo nova cementarna in o proizvodnem postopku v njej?

Izdelani so le idejni načrti. Cementarna bo sestavljena iz dveh delov: proizvodni del bo na Senovem (tam bomo cement proizvajali), skladišča in oddajni del pa bosta na železniški postaji v Brestanici. Odprema cementa bo popolnoma mehanizirana in bo vsebovala vse 4 možne kombinacije: pošiljke v vrečah, v razsutem stanju, kamionske in železniške pošiljke. Tehtanje, nakladanje in tudi pakiranje bo v skladišču popolnoma avtomatizirano. To bo prvi primer te vrste v Sloveniji in gotovo eden izmed redkih v Jugoslaviji.

Proizvodni del cementarne bodo sestavljali: peč, klinker dvorana in drobilnica za klinker. Lapor in apnenec bomo pridobivali v dnevnem kopu, ki bo mehanizirani. Izkopavali bodo bagri. Surovino bomo nato s pomočjo demperjev ali pa železnih transportnih trakov prenašali v posebne bunkerje za homogenizacijo. Lapor in apnenec morata namreč biti v točno določenem medsebojnem količinskem razmerju, pravšno razmerje pa dobita v homogenizacijskih bunkerjih. Od tam gre surovina v rotacijsko peč, kjer se speče in izpremeni v tako zvani klinker. Iz rotacijske peči ga premestimo v posebno dvorano, kjer se ohladi, od tam ga prenesemo v drobilnico, kjer ga mlini zmeljejo v prah — cement. Po potrebi dodamo klinkerju pred mletjem še določen odstotek žlindre, če želimo proizvajati manjvredni cement. Cementni prah bomo nato nalagali v posebne pokrite vagončke in z rudniško železnico prevažali v Brestanico do silosov. Kompresor bo s pomočjo stisnjenega zraka izpihal cement iz vagončka pred elevator, ki ga bo vsesal v silos.

Omenili ste rotacijsko peč. Kakšno kurivo boste uporabljali za žganje klinkerja?

— Rotacijsko peč bomo kurili z našim, senovškim premogom. Ko bo cementarna zgrajena, bomo kopali premog le še za potrebe Termoelektrarne v Brestanici in za potrebe cementarne. Prav zato, ker imamo premog in ker je suhi postopek za pridobivanje cementa cenejši, smo se odločili zanj. Razen suhega je namreč tudi še mokri postopek. Če vsebuje lapor več vlage, pridobivajo iz njega najprej mokro kašo in jo nato osušijo. Zanj je potrebno skoraj eno tretjino več energije kot za suhi postopek. Naš lapor je na srečo suh, suhi postopek pa je tudi cenejši, saj je poraba energije manjša.

Kje bo stala nova tovarna? Ali bodo stroji domači ali uvoženi? Kolikšne proizvodne zmogljivosti bo imela?

— Proizvodni del tovarne bo stal med Senovim in Brestanico, točneje, na prostoru proti Brestanici, kjer rudniška proga preseka cesto. Stroje bomo uvozili največ iz Danske od znane firme Smith, del naprav, približno 20 odst., pa bo tudi domač. Uvozili bomo predvsem rotacijske peči in mline. Surovina zagotavlja proizvodnjo visokovrednega cementa. Na dan bomo lahko spekli približno 500 ton klinkerja, na leto bomo proizvajali torej približno 200 tisoč ton cementa.

Ali je zadeva že tako daleč, da lahko poveste kdaj se bo pričela gradnja? Naše bralce bo gotovo zanimalo tudi to, koliko ljudi bo v novi cementarni zaposlenih, kolikšna investicijska sredstva bodo potrebna ter podobno?

— Idejni projekt je že revidiran, investicijski program prav tako, tudi podružnica Zvezne investicijske banke v Ljubljani je že oboje pregledala, na vrsti je le še Upravni odbor Zvezne investicijske banke. Investicijska vrednost celotnega objekta je 4 milijarde 200 milijonov dinarjev. Posojilo bo kratkoročno, vrnili ga bomo v petih letih. Vsi objekti bodo dograjeni dve leti po pričetku gradenj. V obratih bo nato zaposlenih približno 150 do 160 ljudi. V primerjavi s povprečnim staležem rudarjev v rudniku je to malo, vendar moramo upoštevati, da bomo z izkopom premoga nadaljevali. Sodobna proizvodnja zahteva malo ljudi, zato pa bomo potrebovali toliko več delavcev za remont cementarne, razna popravila in vzdrževanje. Cementarna na Senovem ne pomeni samo rešitev za naše podjetje ki bi, če obnemore rudnik, ostalo brez kruha; povečano proizvodnjo cementa zahteva tudi razvijajoča se montažna gradnja, povečana poraba cementa na prebivalca modernizacija cestnega omrežja in še cela vrsta drugih stvari.

MILOŠ JAKOPEC

Velik je delež žena

V vsem našem gospodarstvu, kjer si danes proizvodnje brez žena sploh ne moremo več predstavljati — Težki pogoji za večje družbeno uveljavljanje žena zavirajo tudi hitrejši nadaljnji napredek okraja, zato je to problem celotne družbe in ne le dobra želja aktivistk, kakor radi sodimo, ko govorimo o enakopravnosti žena

Naj ne bo odveč, če ponovimo nekaj številk, s katerimi smo našim bralcem postregli že zadnjič; nikoli namreč ne bomo dovolj podprli prizadevanj naših delovnih žena, ki so razen tega, da delajo v najrazličnejših odgovornih službah v tovarnah, na posestvih, v laboratorijih, šolah, ustanovah, v prometu, trgovinah, zdravstvu, v šolah in še marsikje drugje, še vedno tudi matere, gospodinje in vzgojiteljice. Tega velikega poslanstva navadno ne cenimo dovolj, niti ne kažemo potrebnega spoštovanja do pomembnega dela, ki ga dajejo skupnosti žene v našem okraju.

Ob naslednjih številkah se je treba resno zamisliti: 8284 žena v okraju, kolikor jih je zaposlenih, je ustvarilo lani 16 milijard dinarjev družbenega bruto produkta ali 33 odst. celotnega bruto produkta. V industriji so ustvarile žene 10 milijard din vrednosti, v zasebnem sektorju kmetijstva 5,3 milijarde in pod. V teh številkah seveda ni zajeto in ocenjeno delo, ki so ga opravile zaposlene žene doma kot gospodinje in vzgojiteljice. Ne smemo pozabiti, da gre večina denarja prav skozi ženske roke; one nakupijo skoraj vse zase in otroke in večino potrebščin za moža; žena, mati in gospodinja je naš glavni potrošnik.

V okraju je zaposlenih 32,4 odstotka vseh žena, medtem ko znaša republiško povprečje pribl. 34 odst. Največ žena je zaposlenih v občini Novo mesto — 3700, v brežiški občini 900 itd.; v samem Novem mestu je 1777 zaposlenih žena, v Sevnici, Metliki, Brežicah, Vidmu — Krškem po 300 do 400, v Črnomlju in Straži po 200—300, v Šentjerneju, Semiču po 100—200, v mnogih drugih krajih pa povprečno po 100. Delavk je nad 4700, uslužbenk pa 3500.

Za vse zaposlene pa imamo v okraju komaj 41 obratov družbene prehrane. Če odštejemo kuhinje za šolarje, kuhinje v internatih in vrtcih, ostane za 25.000 zaposlenih žena le še 27 obratov družbene prehrane, kjer lahko pripravijo 4000 obrokov v enem dnevu. Le vsak šesti delavec lahko dobi obrok (kosilo oz. večerjo ali malico). V Novem mestu in Vidmu-Krškem pripravljajo ustanovitev takih obratov z zmogljivostjo 500 oz. več obrokov. Trenutna zmogljivost Delavske restavracije v Novem mestu je 120 obrokov, kuhinja pa pripravi 230 obrokov.

Očitno je torej, da je žena zelo važen gospodarski činitelj, tako kot proizvajalka kot potrošnik, a jo premalo upoštevamo in cenimo. Nanjo gledamo predvsem še vedno kot na gospodinjo, čeprav daje družbi pomemben delež! V gospodarskem in družbenem življenju ji potrebnega priznanja ne dajemo! In vendar imamo kot nerazvito področje v Sloveniji izredno visok odstotek zaposlenih žena in prav na ženi je veliko breme skupnih naporov, da bi se te zaostalosti rešili.

ZA RAZBREMENITEV DELOVNE ŽENE ZARES ŠE NI BILO VELIKO NAREJENEGA!

Ni treba veliko dokazov, da je res tako. Otroških ustanov (vrtcev) imamo vsega 13 — za 460 otrok... Samo v Novem mestu imamo n. pr. dva vrtca za 150 otrok, zaposlenih žena v gospodarstvu pa preko 1700! Občinski plani posvečajo tej odgovorni skrbi še vedno premalo skrbi. — V servise in stanovanjske skupnosti smo vložili sicer že precej napora, pa napredka — razen v Vidmu-Krškem — pravzaprav še ni. Je nekaj pralnic, kopalnici imata le Novo mesto in Videm-Krško; manjka servisov za krpanje perila in obleke, manjka vodno-instalaterskih servisov in pod.

Povprečno imajo vsi zaposleni v okraju do delovnega mesta 4,5 km; tudi večina žena opravi to pot peš, s kolesom, z vlakom in le redke s kamioni oz. z avtobusi. Žene imajo torej težke pogoje za delo. Vse naštete in primitivno gospodinjstvo jim delo in življenje samo še bolj otežkoča. Razumljivo je, da je naša družba doslej dala zelo malo v obrate družbene ravni, kot smo jih pravkar našteli. Vsa zadnja leta je ustvarjala še vedno osnove za gospodarsko moč okraja, skrbela je za njen nadaljnji razvoj. Ob sedanjem kvalifikacijskem sestavu naših žena, ko je večina polkvalificirane oz. nekvalificirane delovne sile, pa moramo vedeti, da so tudi dohodki teh žena sorazmerno tako nizki, da verjetno ne bi mogle plačevati uslug raznih servisov. Ne glede na sedanjo strukturo bo s pomočjo SZDL, ljudskih odborov in organizacij treba občinske plane dopolniti v tej smeri, da bomo potrebe, ki smo jih pravkar našteli, resnično vpisali v naše plane. Urediti bo treba za začetek vsaj objekte, ki ne terjajo veliko finančnih sredstev, ki pa hitro razbremenijo ženo.

NJIHOV DELEŽ V DRUŽBENEM ŽIVLJENJU

1975 žena je v okraju v raznih odborih političnih in družbenih organizacij (679 v SZDL, 640 v RK, 563 v sindikatih in pod.). 1761 žena je v organih družbenega upravljanja. Približno 600 žena dela v odbonih šolskih mlečnih kuhinj, 439 v delavskih svetih in upravnih odborih podjetij, 333 v šolskih odborih, 256 v zadružnih svetih, 102 v upravnih odborih socialnih, zdravstvenih in kulturnih zavodov.

Delež žena v organih oblasti je v vsakem primeru prenizek: v vseh organih oblastnih činiteljev je komaj 323 žena! Le 27 žena je odbornic v okrajnem LO in v ObLO — ali komaj 4,1 odst. od skupnega števila odbornikov. Upoštevajmo še, da je večina članic občinskih odborov tudi v OLO, se število zniža še za polovico. Čeprav prispeva žena ogromen delež v ustvarjanju dohodkov naših komun, o njihovi porabi ne odloča! V metliški občini je n. pr. kar 58 odst. vseh zaposlenih žena, v gospodarskih svetih ObLO pa jih je komaj 3 odstotke. V občini Žužemberk je bilo zaposlenih 39 odst. žena, a nobena odbornica ObLO. Mar je potem čudno, če v mnogih ljudskih odborih moški odborniki ne vedo za probleme vrtcev, servisov, da stanovanjske skupnosti ne vedo kam in kako, da se krajevni odbori ne zanimajo za naloge, ki so njihova dolžnost?

Številke nam povedo, da je v okraju družbeno aktivnih pribl. 4060 žena. To je sorazmerno velika armada žensk, v primerjavi s skupnim številom vseh aktivnih državljanov pa to spet seveda ni tako zelo velika številka. Velik del teh 4000 tovarišic nosi na svojih ramah vse breme organizacije Rdečega križa, skoraj vseh zdravstvenih akcij in posvetov, delo društev prijateljev mladine, vzgoje otrok, šolskih mlečnih kuhinj. Prav te žene so aktivne spet drugje, prav ta aktiv pomaga uresničevati neštete družbi koristne naloge!

Zadnja leta je bilo v izobraževalnih kmetijsko-gospodinjskih tečajih nad 24.000 žena in deklet v okraju. To je ogromno število, ki kaže, da so se stvari premaknile naprej, da ženske hočejo delati, hočejo spoznati novi čas in socialistično stvarnost. Povsod tam, kjer je kakršnakoli konkretna akcija, so žene aktivne, rade nekaj naredijo, hočejo napredek. Ko smo začeli govoriti n. pr. o šolskih mlečnih kuhinjah, so žene malo razpravljale — raje so se lotile stvarnih nalog in tihega, vztrajnega dela. Danes dobiva nad 10.000 šolarjev dobre, tople malice!

Da so žene marsikje zapostavljene, je kriva okolica, dostikrat tudi druge žene same. Za odbornice v ljudskih odborih jih mnoge kmečke žene ne volijo — raje dajo prednost moškemu, četudi bo morda slabši, manj delaven odbornik! Tudi tu bo treba še dosti prepričevanj, tu imajo sekcije žena v vrstah Socialistične zveze še veliko hvaležnega dela!

To, kar žene v našem okraju resnično pomenijo, pa je treba tudi javno dokazati z deležem, ki jim gre predvsem v odborih ljudske oblasti, v vseh organih upravljanja, povsod tam, kjer se odloča in sklepa o naši bodočnosti, o usodi naših komun in okraja! To pravico so si žene že davno zaslužile; dolžnost družbe je, da jim zdaj tudi omogoči njeno uresničitev.

Napolitanke — »IMPERIAL«!

V tovarni čokolade Imperial v Vidmu-Krškem je v ponedeljek, 6. februarja, stekla proizvodnja napolitank. Naš fotoreporter je imel srečo: prispel je v tovarno prav v trenutku, ko so dekleta mazala s čokoladno maso prve oblate. Ko so mu jih dale pokusiti, je ugotovil, da tako dobrih napolitank še ni jedel! V tovarni jih bodo izdelali na dan 250 kg. Na sliki: pogled na začetek sladke proizvodnje...

Marsikaj novega

(Nadaljevanje in konec)

Če občina ne bo mogla organizirati vse zdravstvene službe v svojih zdravstvenih zavodih, **se bo lahko dogovorila z zdravstvenimi zavodi drugih občin, da bodo opravljali na njenem območju določene vrste zdravstvenega varstva.**

Da bo mogoče občini organizirati vse vrste zdravstvenega varstva, bo sprejela tudi orientacijski program razvoja omrežja zdravstvenih zavodov za določeno obdobje in splošen program zdravstvenega varstva za svoje območje.

Na drugi strani bo funkcija okraja v zdravstvenem varstvu omejena le na tiste zdravstvene pomoči, ki jo občine ne bodo mogle zagotoviti.

● NOVOST: ZDRAVSTVENI CENTER

6. Novi predpisi uvajajo zdravstveni center kot poseben strokovni organ občine, okraja oziroma ljudske republike za vsa strokovna vprašanja zdravstvenega varstva in zdravstvene službe.

Zdravstveni centri (občinski, okrajni in republiški) bodo za svoje območje proučevali zdravstveno stanje prebivalstva in higienske razmere; zbirali in analizirali bodo zdravstveno-statistične podatke; proučevali bodo delo zdravstvenih zavodov, vsklajevali njihovo delo in jim nudili svojo pomoč; organizirali bodo seminarje za strokovno izpopolnjevanje zdravstvenih delavcev; pripravljali bodo orientacijski program razvoja omrežja zdravstvenih zavodov in program zdravstvenega varstva; organizirali bodo strokovne preglede zdravstvenih zavodov, ter dajali občinskemu ali okrajnemu ljudskemu odboru ali izvršnemu svetu predloge za napredek zdravstvene službe.

Naloge zdravstvenega centra bodo opravljali tudi zdravstveni zavodi, ki jih bo določil ljudski odbor, praviloma pa bodo to zavodi za zdravstveno varstvo (to je v okrajnem merilu dosedanji higienski zavod); zdravstveni centri pa niso sami zavod.

● KAJ BOMO IMELI DRŽAVLJANI OD NOVE UREDITVE ZDRAVSTVENE SLUŽBE?

7. Novi predpisi dajejo večje pravice državljanom, kadar uveljavljajo zdravstveno varstvo in večji vpliv ali družbeno kontrolo nad zdravstveno službo.

Državljani bodo lahko za svoje zdravljenje neposredno izbrali zdravnika splošne prakse, specialista in tudi zdravstveni zavod. Bolniki v bolnici si bodo lahko izbrali za zdravljenje tudi zdravnika, ki ni v službi bolnice. Vprašanje plačila večjih stroškov, ki bodo nastali zaradi proste izbire zdravnika in zavoda, bo za zavarovane osebe urejeno z novim zveznim zakonom o zdravstvenem zavarovanju.

Državljan bo lahko zahteval pri upravniku zdravstvenega zavoda, da razišče njegov primer, če ni bil sprejet na zdravljenje ali če ni zadovoljen z načini in sredstvi zdravljenja, lahko bo zahteval konziliaren pregled, human odnos pri obravnavanju, varovanju poklicne tajnosti, pri vsakem zavodu in vsakem zdravstvenem delavcu pa tudi prvo pomoč, če mu bo potrebna. Državljani bodo imeli vpliv tudi na organizacijo zdravstvene službe po svojih družbenih organizacijah, zlasti SZDL, ker bodo te sodelovale pri izdelavi programa in razvoja omrežja zdravstvenih zavodov, pri programu zdravstvenega varstva za določeno območje in pri postavljanju zahtev za strokovni pregled zavoda.

Nakazane in tudi druge spremembe organizacijskih predpisov nam kažejo, da bo potrebno vložiti precej truda, da bodo s 1. aprilom 1961 v praksi zaživeli novi predpisi. Zato ne sme biti naloga le zdravstvenih kolektivov, temveč vseh zainteresiranih činiteljev, zlasti ljudskih odborov, družbenih organizacij, socialnega zavarovanja, delovnih kolektivov in vseh državljanov, da po svojih močeh, na svojem področju delajo na tem, da bo ustvarjeno to, kar v nadaljnji demokratizaciji zdravstvene službe nakazujejo novi predpisi.

RUDI HRVATIN

STROJEPISKO

s popolnim znanjem stenografije sprejme

TOVARNA ŠIVALNIH STROJEV »MIRNA«

v Mirni. Nastop službe takoj ali po dogovoru. Prošnje naslovite na komisijo za sklepanje delovnih razmerij pri Tovarni šivalnih strojev »Mirna« na Mirni, Dolenjsko

BELT V ČRNOMLJU

OBVEŠČA

Gospodarska organizacija BELT v Črnomlju obvešča vse družbene organizacije, da ne bo dodeljevala nobenih dotacij, razen družbenim organizacijam v občini. Ta sredstva bodo razdeljena preko občinskega ljudskega odbora Črnomelj.

Prosimo vse organizacije, da se ne obračajo s prošnjami za dotacije na naše podjetje.

BELT, Črnomelj

OBSOJAMO NEUPRAVIČENO ZVIŠEVANJE CEN!

Cene posameznih izdelkov in proizvodov neupravičeno naraščajo. Novi instrumenti za delitev dohodka še niso toliko znani, da bi gospodarske organizacije lahko izdelale kalkulacije, ki bi takšno zvišanje cen opravičevale. Opraviti imamo zgolj s špekulativnimi posegi, ki gredo na račun življenjske ravni delavcev.

Vse občinske sindikalne svete, sindikalne podružnice, organe delavskega samoupravljanja in kolektive

POZIVAMO

naj se proti neupravičenemu zviševanju cen odločno bore in naj ga z vsemi sredstvi preprečujejo! K sodelovanju v tej akciji pozivamo tudi organizacije Socialistične zveze. Javno mnenje in družba kot celota naj javno obsodita takšne pojave in težnje in zaščitita človeka!

OKRAJNI SINDIKALNI SVET, NOVO MESTO

Nov štatut Okrajne zveze kmetijskih zadrug

V ponedeljek, 6. februarja je bil v Novem mestu izredni občni zbor Okrajne zadružne zveze Novo mesto. Po poročilu, ki ga je podal dosedanji predsednik Tone Pirc, je sledila živahna razprava, v kateri sta sodelovala tudi član upravnega odbora Glavne zadružne zveze Božo Jurak in predsednik okrajnega ljudskega odbora Novo mesto Niko Belopavlovič. Delegati in gostje so v razpravi nakazali več problemov, ki jih bo moralą nova Okrajna zveza kmetijskih zadrug pri delu upoštevati in reševati. Tako še vedno nimamo izdelane gospodarske karte okraja, ki pa je za načrtno gospodarstvo nujno potrebna. Kmetje vedno bolj zapuščajo zemljo, jo prodajajo in dajejo v zakup, ker se selijo v mesta — naše kmetijske organizacije pa še niso povsem sposobne to zemljo odkupovati in obdelati. Kmetijske zadruge naj ne bodo samo posrednik med kmetom proizvajalcem in trgom ter obratno, ampak naj postanejo gospodarske organizacije.

Lastna proizvodnja je osnova vsega gospodarjenja KZ. Kooperacije med kmeti in KZ je treba nadaljevati v najprikladnejših oblikah. Poudarili so še, da mora imeti delavec pri KZ iste pravice kot delavec v gospodarstvu.

Na občnem zboru so sprejeli tudi nov statut Okrajne zveze kmetijskih zadrug in Pravilnik o organizaciji dela Okrajne zveze kmetijskih zadrug. Razrešili so dosedanje organe OZZ in izvolili nove organe OZKZ. Sprejeli so še proračun OZKZ za letos.

Mrtvec pod vozom

1. februarja ob 17.30 se je na cesti Gradac—Griblje prevrnil voz, ki je s precejšnjo hitrostjo zapeljal na desno stran cestišča. Pri tem se je smrtno ponesrečil voznik Jože Starešinič iz Cerkvišča, težko je bil poškodovan Julij Pezdirc iz Gribelj, laže pa njegov sin.

Baraka je gorela

3. februarja ob 17. uri je izbruhnil požar v leseni baraki skladišča SGP Pionir na Šmihelski cesti v Novem mestu. Do požara je prišlo, ker so uslužbenci pustili v peči ogenj, ko so šli domov, pa tudi zaradi slabih dimnih naprav. (Gradbeno podjetje — slabe dimne naprave!?) Po zaslugi požrtvovalnih gasilcev je škode le za okoli 100.000 dinarjev.

Tovornjak na košenici

V Gorjancih pri Badovincu je 30. januarja zadel v obcestni kamen, potem pa še v jablano ob cesti in zapeljal na košenico kakih 10 m pod cesto tovorni avtomobil S-915 last podjetja Žito iz Ljubljane. Na avtomobilu je škode za kakih 200.000 dinarjev.

ZADRUŽNO KMETIJSKO POSESTVO

»MATIJA GUBEC«

V LESKOVCU

se priporoča in pozdravlja kolektive v našem okraju!

Dva nova odbornika novomeškega Zbora proizvajalcev

Na izpraznjeno mesto odbornika v volilni enoti proizvajalcev štev. 10 je bil izvoljen Alojz Legiša, v volilni enoti proizvajalne skupine štev. 20 pa je bil izvoljen Anton Colarič. Oba nova odbornika zbora proizvajalcev ObLO Novo mesto sta na seji dne 3. februarja zaprisegla. Čestitamo!

Avtobusa trčila

Zaradi goste megle, poledenele ceste in zato, ker sta vozila po sredini cestišča, sta 30. januarja ob 7.30 trčila na mostu med Savo in Krko pri Brežicah avtobusa S-11264 in S-4173, last Kompasa iz Ljubljane oziroma Prevoza iz Brežic. Na obeh je škode za okoli 130.000 dinarjev. Človeških žrtev ni bilo.

Kolesarji zaprli cesto

3. februarja zjutraj je na cesti pri Tovarni pohištva v Brežicah prehiteval mopedist V. F. 3 kolesarje, ki so šli peš vstric, tako da so zaprli vso cesto. Krajnja dva kolesarja sta se umaknila, srednjo (kolesarko Mileno Smokvič iz Račje vasi) pa je mopedist pri prehitevanju zadel. Dobila je pretres možganov in bila prepeljana v brežiško bolnišnico.

Ustanovljena je okrajna KMETIJSKO-GOZDARSKA ZBORNICA

V ponedeljek, 6. februarja, je bil v Novem mestu ustanovni občni zbor Okrajne kmetijsko-gozdarske zbornice. Poročilo je prebral predsednik iniciativnega odbora kmetijsko-gozdarske zbornice Lojze Pajnič. Iz poročila je bilo razvidno, da bo imela zbornica obvezne člane (družbenega posestva, gozdna gospodarstva, kmetijske zadruge in vodno skupnost) in neobvezne (lesnopredelovalna in živilska industrija). Zbornica bo preko svojih organov reševala gospodarska vprašanja svojih članov. Pomagala jim bo pri usmerjanju kmetijsko-gozdarske proizvodnje in pri investicijskih izgradnjah. Članom bo pomagala izdelati osnovne proizvodne programe pa tudi finančno—proizvodne plane, ki bodo morali biti seveda vsklajeni z občinskemi družbenimi plani (to pomoč bo zbornica nudila preko svojega Kmetijskega zavoda) itd. Pomembna naloga zbornice bo tudi proučevanje organizacije dela pri gospodarskih organizacijah, ki so članice zbornice, kakor tudi proučevanje storilnosti dela, nagrajevanja in izdelavanja raznih ekonomskih analiz.

Obširneje bomo o ustanovnem občnem zboru poročali v naslednji številki.

OBVESTILO vsem zavezancem prispevka in imetnikom zdravstvenih izkaznic

Od 1. januarja 1961 morajo vsi zdravstveni zavodi (zdravstveni domovi, postaje, bolnišnice, lekarne, zobne ambulante itd.) dostavljati račune in statistične podatke socialnemu zavarovanju za izvršene zdravstvene storitve zavarovanim osebam ločeno po posameznih občinah.

Da bi zdravstvena služba nemoteno tekla in da bodo zavarovanci lahko brez ovir uveljavljali zdravstveno varstvo, bo potrebno vtisniti na strani 7 zdravstvene izkaznice žig pristojne občine, kamor spada gospodarska organizacija oziroma ustanova, kjer je delavec oziroma uslužbenec zaposlen. Za družinske člane delavca oziroma uslužbenca se vtisne žig iste občine ne glede na to, če tak družinski član stanuje v drugi občini. Za upokojence in njihove družinske člane bo vtisnjen žig tiste občine, v katero spadajo te osebe po svojem stalnem bivališču.

Vse zavezance prispevka (podjetja, ustanove, zavode itd.) opozarjamo, da zberejo od svojih delavcev oziroma uslužbencev in njihovih družinskih članov vse zdravstvene izkaznice in da se držijo razporeda oziroma roka, o katerem so z dopisom obveščeni, ker le tako bo uslužbenec socialnega zavarovanja lahko pravočasno žigosal vse izkaznice.

Za upokojence, invalide in njihove družinske člane bo žigosalo zdravstvene izkaznice Društvo upokojencev.

Vsi zasebni delodajalci, ki zaposlujejo tujo delovno silo, bodo obveščenih z dopisom, kdaj in kam morajo prinesti v žigosanje zdravstvene izkaznice za zaposlene osebe. Zato se morajo navodila v dopisu obvezno držati.

Vse imetnike zdravstvenih izkaznic opozarjamo, ko dobijo obvestilo, da izkaznice pravočasno izročijo določenemu uslužbencu pristojnega podjetja, ustanove, ki bo poskrbel, da bodo do določenega roka žigosane in jim vrnjene. Tistim, ki ne bi imeli zdravstvenih izkaznic ožigosanih do 1. 3. 1961, bodo zdravstvene ustanove zavračale pravico do zdravstvenega varstva na račun socialnega zavarovanja.

OKRAJNI ZAVOD ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE NOVO MESTO

Pionirji: na klanček po nagrade!

DRAGI PIONIRJI IN PIONIRKE!

Pozdrav metliškim pionirjem, ki so se zahvalili za zadnjič objavljeno sliko prvega voza, ki ga je izumil človek, da bi si olajšal delo! Hvala za pozdrave in dobre želje vsem tistim, ki ste hkrati z rešitvami zadnje nagradne križanke poslali tudi lepe pozdrave uredništvu lista! Skušali bomo objaviti še več zanimivih fotografij, ki jih boste s pridom lahko uporabili tudi pri pouku v šolah.

Danes pa izpolnjujemo obljubo — in objavljamo **nagradno križanko** »Na klančku«. Ko to pišemo, je sneg žal že skopnel po naših gričih in livadah, vremenska napoved pa le še obeta, da bo teta Zima spet pogrnila zemljo s svojim belim plaščem in poskrbela za Vaše veselje. **Do petka, 24. februarja,** nam pošljite rešitev današnje križanke (lepo čitljivo napisano!), v levi spodnji kot ovoja pa napišite: KRIŽANKA. Križanko lahko izrežete iz časnika, lahko pa odgovore tudi samo napišete na kos papirja in nam ga pošljete v ovoju. **Žreb bo določil med pravilnimi rešitvami 10 nagrad:**

1. nagrada — 1500 din, 2. nagrada — 1000 dinarjev in 8 lepih knjižnih daril!

Veliko veselja pri reševanju križanke, v šoli mnogo uspehov in snega Vam želi Vaš

DOLENJSKI LIST

KRIŽANKA »NA KLANČKU«

Vodoravno: 1. iglasto drevo, 4. ne pogost, 6. država v ZDA, 8. vulkan, 10. kazalni zaimek, 11. hunski poglavar, 12. pravkar izdelana, 13. AC, 14. kazalni zaimek, 16. razpoke, 17. življenjski pojav, 20. aparati za raziskovanje vesolja, 22. del gledališke dvorane, 23. strumno hodimo, 24. razžaliti.

Navpično: 1. mesto v Švici, 2. pregrinjalo, pokrivalo, 3 oponašati žabe, 4. stara grčasta veja, 5. ost, 7. afriška reka, 8. majhno kopno sredi vode, 9. negativna elektroda, 12. glasbeni znak, 15. domača žival, 16. dvojica, 17. glavni števnik, 18 2. sklon samostalnika »rože« 19. število, 20. oblika glagola »biti«, 21. IM.

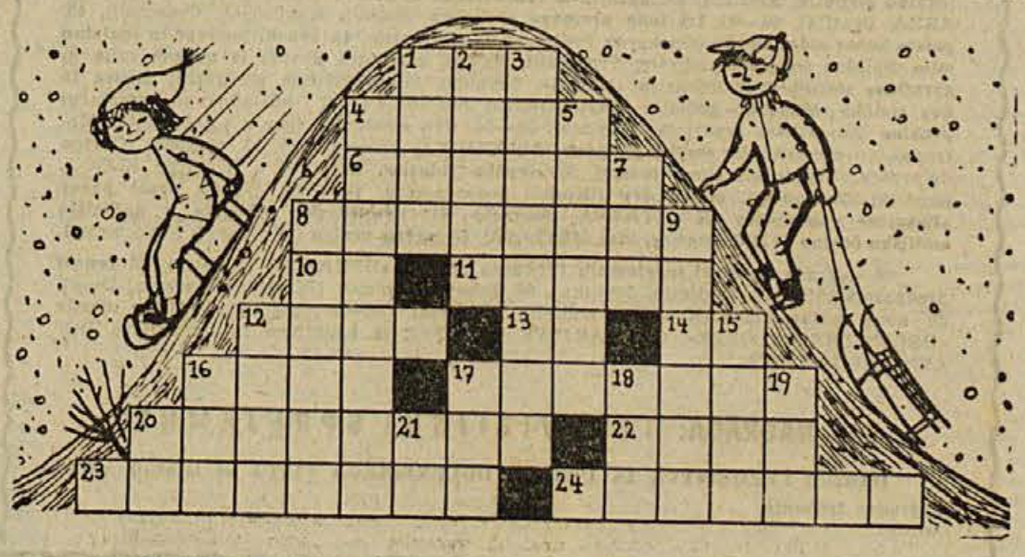

Računi so tu

Že 12. januarja letos smo ga ob'jubili, danes pa vam ga pred'agamo: obračun naših dohodkov in izdatkov za leto 1960. Številke so pred vami, **rad'** pa bi jih še malo obrazložili, saj je to prav in potrebno. Spodobi se že zato, ker smo **vsi** solastniki »podjetja«, ki vam danes predlaga svoje račune: vsi naročniki, ki prispevate za kritje vseh stroškov za izdajanje Dolenjskega lista približno 40 odstotkov, kot uprava lista z lastnikom vred, Okrajnim odborom Socialistične zveze v Novem mestu, ki morata zbrati ostalih 60 odstotkov dohodkov. Z letno naročn'no, ki nam jo nakazujete

v dveh polletnih obrokih, pomagate, da naš tednik, naš skupni glasnik in obveščevalec, lahko izhaja že 12. leto.

Kje so časi . . .

Dovolite, da najprej vzdihnemo mi, uredn'štvo in uprava lista: spomnili smo se ta hipec, da smo pred 10 leti, ko je imel DOLENJSKI LIST šele 4000 ali 5000 izvodov tedenske naklade, plačali tiskarni v Ljubljani vsak teden po 60, 70 ali največ 90.000 dinarjev. Najstarejši naročniki in bralci se bodo morda tudi še spomnili, da je bila takrat letna naročnina za našega »Dolenjca« samo 100 dinarjev; z leti je rasla naklada, z njo — in z leti — pa seveda tudi stroški. Višja naročnina je bila vedno hkrati tudi odraz povečanega obsega, večje naklade in večjega formata, ki ga je dobival naš tednik. Od 100 dinarjev smo pr'šli na 300, potem na 450 in s 1. januarjem 1959, ko je začel list izhajati stalno na 8 straneh, na 600 dinarjev. Dve leti naročnine nismo spremenili; v teh dveh letih pa so se stroški za tiskanje našega časnika občutno spremenili. Zato gornji vzdih: kje so časi...

Pa ne bomo tožili, raje vam bomo postregli s številkami, ki povedo več kot vzdihovanje:

lani januarja nam je tiskarna za tisk enkratne naklade Dol. lista na 8 straneh zaračunala 189.690 din, nato 190.358 din, potem 191.991 din in spet 198.620 din ter tako dalje: vsak teden smo v začetku leta odšteli za tisk ene številke približno 199.000 dinarjev (naklada je počasi a vztrajno naraščala, zato spremembe v cenah). Še v jeseni lanskega leta so se cene za takrat že nekaj višjo naklado vrtele okoli 205.000 dinarjev na teden, s 1. novembrom pa smo doživeli neljubo presenečenje:

čez noč so se cene tiskarniških storitev povišale za pribl. 40 odst. ali spet natančneje:

za tisk lanske 46. številke Dolenj. lista (naklada 15.860 izv.) smo plačali tiskarni že **287.417 din,** za 50. številko **289.754 din,** medtem ko nas je stala 51. številka (na 10 straneh) **385.967 din** in novoletna številka na 16 straneh (naklada 16.920 izv.) **kar 605.023 dinarjev!**

In letos?

V rokah imamo dva računa tiskarne DELO v Ljubljani: tisk številke 1—2 na 12 straneh (naklada 17.450 izv.) nas stane **475.249 din** (sestavljen je takole: delo časnika 305.800 din, material 163.449 din in korekture 6000 din; v vsoti materiala je zajetih tudi 1466 kg papirja, ki ga plačujemo tiskarni kilogram po 102 dinarja). Tisk 3. letošnje številke nas stane **468.985 din** (12 strani, naklada 17.260 izv.). Žal imata oba računa še tale nič kaj razveseljiv pripis:

»Po sporočilu tovarne Videm-Krško bo dobava roto papirja po 20. XII. 1960 gramaturno težja, kvalitetno drugačna in cena višja. Razliko si pridržujemo zaračunati naknadno...«

Tako, pa smo tam. Pri novih, višjih in spet nepričakovanih stroških za nadaljnje izhajanje našega domačega lista.

Na naše pismeno vprašanje, zakaj ta skok v cenah preko noči, nam je vodstvo tiskarne DELO v Ljubljani 23. decembra 1960 odgovorilo, da:

»...cene vseh materialov in uslug stalno naraščajo... ves svinec in ves črkovni material smo morali prenesti iz osnovnih na obratna sredstva... samo to podraži uro strojnega stavka za 51,43 din, uro ročnega stavka pa za 32,31 din... matrice za stavne stroje so iz leta v leto dražje... podražil se je svinec, antimon, matrice za stereotipijo itd.... dobimo premalo deviz... podražitev lokalov in obratnih prostorov je prizadela tudi nas in samo za en oddelek se nam je povečala najemnina za preko 300.000 din mesečno... vse to nas je prisililo,. da smo morali, če hočemo vnaprej še poslovati, z novembrom dvigniti cene... Dobro pa vam je verjetno znano, da so vse tiskarne to napravile že s 1. januarjem letošnjega leta...«

Tako pojasnilo tiskarne. Če so torej surovine dražje, to še razumemo. Manj razumemo, da vpliva višja najemnina za knjigoveznico v Ljubljani, ki nima nobenega stika s tiskanjem časnika, na višje račune, ki jih plačujemo tiskarni!

Cene tiskarniških uslug so se torej po naši evidenci povečale za 40 odst., tiskarna pa pravi, da le za 38 odstotkov. Za tista 2 odstotka se ne bomo prerekali, saj nas huje prizadene dejstvo, da je treba zdaj odšteti tiskarni **vsak teden približno 85.000 dinarjev več kot pred lanskim 1. novembrom...** Ker smo v celoti odvisni od te ljubljanske tiskarne, račune seveda sproti plačujemo.

Odkrita beseda: poslej polletna naročnina 450 dinarjev namesto dosedanjih 300 dinarjev

Preberite samo še naslednje podatke: ko ste leta 1959 plačali celoletno naročnino 600 dinarjev, ste s tem prispevali za vsak izvod DOLENJSKEGA LISTA le 11,54 din, medtem ko nas je predlanskim stal izvod 26.56 dinarjev. Lani se je polna lastna cena za 1 izvod lista povečala na 31,61 dinarjev, Vaš prispevek pa je bil še vedno prav tako samo 11 dinarjev in 54 para. Vse ostalo je morala uprava zbrati z oglasi in s tiskovnim skladom, razliko pa je pokrivala dotacija (podpora) lastnika in izdajatelja, Okrajnega odbora SZDL, Novo mesto.

Tako ste plačali naročniki predlanskim 7,559.552 din naročnine, lani pa 8,321.280 din, medtem ko je uprava lista zbrala predlanskim za 5,436.620 din reklamnih oglasov, za 1,453.475 din malih oglasov in 3,000.000 dinarjev s tiskovnim skladom. Lani se je uprava lista potrudila še bolj, samo da ni bilo treba povečevati naročnine: zbrala je kar za 8,677.300 din reklamnih oglasov, za 1,991.328 din malih oglasov, medtem ko se je nateklo v tiskovni sklad le 773.649 din. Dotacija OO SZDL je znašala leta 1959 4 milijone dinarjev, lani pa že 7 milijonov dinarjev.

Medtem ko smo dali predlanskim za tiskanje lista (brez klišejev in odpreme) 10,173.810 dinarjev, lani pa že 12,303.287 din, bo treba letos odšteti tiskarni po našem predračunu 17 milijonov in 900.000 dinarjev! Medtem ko smo imeli lani vseh dohodkov 27,445.874 din, jih bo treba letos zbrati kar 34,597.000 din.

Od kod jih bomo dobili? Spet bom skušali zbrati pri naših podjetjih, ustanovah in ljudskih odborih vsaj za 8 milijonov dinarjev oglasov; približno za 2,000.000 din bo malih oglasov, 750.000 din v tiskovnem skladu, v drobni prodaji

— No, gospodična Cena, zmeniva se takole: vi dajte blago in podlogo, jaz pa poskrbim za svilo, gumbe in delo...

lista bomo iztržili 738.000 din, lani smo dosegli višek dohodkov v znesku 928.336 din, naročnine pa bo treba zbrati letos 12 milijonov in 560.000 dinarjev. Pri tem predračunu bo potrebna še dotacija OO SZDL v znesku 7,930.000 dinarjev.

Zaradi vseh naštetih vzrokov in težav, ki jih list sam nikakor ni kriv, moramo z letošnjim letom tudi mi malenkostno povišati polletno naročnino: **namesto sedanjih 300 din za pol leta bo znašala poslej naročnina 450 dinarjev.** Za 6 mesecev povišanje za 150 dinarjev (a'i 25 dinarjev na mesec!) pač ni velika številka! Ker nas je veliko, pa se bo tudi to malenkostno povišanje naročnine listu zelo poznalo.

Kakor smo že 12. januarja napovedali, bodo del večjih stroškov za izhajanje lista pokrili naročniki, del pa lastnik lista z višjo dotacijo. Od skupn'h stroškov, ki znašajo po lanskih podatkih za 1 izvod lista 31,61 din, bo prispeval poslej naročnik 17,31 din, uprava lista pa bo morala iz svojih sredstev za vsako številko še vedno dodati kar 14,30 din.

Letno poročilo o finančnem in materialnem poslovanju »DOLENJSKEGA LISTA«

V smislu 33. člena Zakona o tisku in o drugih oblikah informacij (Ur. list FLRJ 45/1960) ter v smislu določb temeljnega zakona o časopisnih podjetjih in časopisnih zavodih objavlja »DOLENJSKI LIST« — glasilo Okrajnega odbora SZDL v Novem mestu, naslednje poročilo o svojem finančnem in materialnem poslovanju v poslovnem letu 1960:

PREMOŽENJSKO STANJE »DOLENJSKEGA LISTA« NA DAN 31. DECEMRBA 1960:

AKTIVA		PASIVA	
Osnovna sredstva	4,684.200	Sklad osnovnih sredstev	4,684.200
Blagajna	211.715	Sklad obratnih sredstev	718.777
Banka — redni račun	1,654.935	Rezervni sklad	752.096
Banka — devizni račun	3.396	Upniki (tiskarna in dr.)	2,366.119
Banka — izločena sredstv	752.096	Začasni račun	477.700
Dolžniki: naročnina	102.426	Obračun gotovine s KB	212.349
— kolportaža	52.785	Zadržani davki in honor.	22.848
— reklamni oglasi	1,513.760		—
— mali oglasi	159.715		—
— fotografije	21.330		—
— ostali dolžniki	30.000		—
— dvomljive terjatve	47.731		—
	9,234.089		9,234.089

Poslovno leto 1960, v katerem je izšlo 52 številk časnika, je začel DOLENJSKI LIST z naklado 14.980 izvodov 4 I. 1960, zaključil pa ga je 29. XII. 1960 z naklado 16.920 izvodov, od katere je odpadlo na redne naročnike v domačem okraju 11.202 izv., na naročnike v raznih krajih LRS in FLRJ 3253 izv., na naročnike v inozemstvu 382 izv., medtem ko je znašala redna kolportaža v okraju in v LRS 1024 izvodov; 59 izvodov je vloženih v arhiv uprave lista, posebej pa je bilo 29. XII. 1960 tiskanih 1000 izv. lista za nove naročnike. Časnik je tiskalo ČP »Delo« v Ljubljani, ki ga je tudi odpremljalo in izdelovalo vse potrebne klišeje. List je izhajal povprečno na 8 straneh; celoletna naročnina je znašala 600 din (za inozemstvo 1200 din), v kolportaži pa izvod 15 dinarjev.

V poslovnem letu 1960 je imel DOLENJSKI LIST sledeče **dohodke:**

naročnina	**8,321.280 din**
kolportaža	**562.977 din**
reklamni oglasi	**8,677.300 din**
mali oglasi	**1,991.328 din**
prodane fotografije	**119.340 din**
tiskovni sklad	**773.649 din**
dotacija Okr. odb :DL	**7,000.000 din**
SKUPAJ VSEH DOHOD.	**27,445.847 din**

V istem času je imel časnik naslednje izdatke:

tisk lista (delo in papir)	**12,303.287 din**
izdelava klišejev (slike)	**1,417.527 din**
odprema lista (iz Ljubljane)	**1,416.585 din**
plače uslužbencev	**4,782.207 din**
honorarji dopisnikom	**1,944.884 din**
honorarji sodelavcem	**219.850 din**
potni stroški	**640.463 din**
prevozni in vzdrž. stroški	**356.746 din**
stroški posl. prostorov	**487.689 din**
pisarniški stroški	**378.304 din**
poštnine in telefon	**512.434 din**
nakup knjig in časopisov	**184.850 din**
bančni stroški	**77.601 din**
zavarovanje premož.	**118.380 din**
str. za izobražev. kadrov	**42.630 din**
reklamni stroški	**539.920 din**
nabava drobn. inventarja	**153.065 din**
ostali izdatki	**230.116 din**
SKUPAJ IZDATKOV	**25,860.538 din**

Razen naštetih izdatkov je časnik v letu 1960 povečal vrednost svojih osnovnih sredstev za **657.000 din** (za nakupljene pisalne stroje, magnetofon, fotografske aparate in delno pisarniško opremo).

Vseh dohodkov je imel časnik v preteklem poslovnem letu **27,445.874 din, vseh izdatkov** pa **26,517.538 din;** doseženi višek dohodkov v znesku 928.336 din je bil 1. I 1961 prenešen v predračun rednih dohodkov za poslovno leto 1961.

Stroški za izdajanje časnika so se v posl. letu 1960 povečali zaradi občutne podražitve tiskarniških storitev, zaradi večjega števila uslužbencev v uredništvu in upravi lista in povečanja različnih drugih izdatkov, ki so potrebni za izdajanje lista Medtem ko je znašala polna lastna cena za 1 izvod v letu 1959 še 26,56 din, se je v letu 1960 povečala na **31,61 din** ali za 5,05 din pri izvodu. Načrtno izgubo, ki jo je list imel, so pokrivali delno dohodki oglasov, tiskovni sklad in dotacije lastnika in izdajatelja lista, Okrajnega odbora SZDL v Novem mestu. Časnik je tudi v preteklem letu posloval kot oddelek za agitacijo in propagando pri OO SZDL v Novem mestu s posebnim bančnim računom pri KB, Novo mesto.

Upravnik lista:
Julij Schmidt, l. r.

Direktor in glavni urednik:
Tone Gošnik, l. r.

Podprite naše napore, da še povečamo naklado domačega tednika!

»V stiski spoznaš prijatelja!« pravi naš pregovor. In ga res! Naši zvesti naročniki nas že v prejšnjih letih, ko je bilo zaradi večjega obsega lista, večjega formata in višje naklade treba povišati naročnino, niso pustili na cedilu. Nekaj jih je list odpovedalo, večina teh pa se je isto leto spet vrnila k domačemu glasniku Socialistične zveze! Vemo, kako zelo je naš tednik že zdaj razširjen in kako se je priljubil ljudem! Zdaj, ko je list v škripcih zaradi tako povišanih tiskarniških cen, se obračamo spet na vse stare in nove naročnike:

● ostanite listu zvesti naročniki! Le tako bomo lahko ohranili tednik pri življenju! Veliko nas je in zato se vsak dinar naročnine pozna! In ne samo to: pomagajmo in sodelujmo, da nas bo, naročnikov in bralcev, še več! Višja naklada bo zniževala stroške, potrebne za izdajanje tednika! Z visoko naklado bomo kos tudi naraščajočim stroškom.

Uredništvo in uprava lista si bosta kakor doslej tud' v bodoče prizadevala z vsemi svojimi sposobnostmi, da bo postal naš list še bolj priljubljen tedenski obiskovalec vseh družin v našem okraju! Pomagajte jima pri tem tudi vsi naročniki in bralci DOLENJSKEGA LISTA!

Tone Gošnik

Sreča se je ustavila pri 1700

V Dobovi so mi dali njen naslov. V Selih, kjer stanuje, so povedali, da je v službi v Brežicah in da se navadno pred četrto uro popoldne ne vrne. V tajništvu podjetja »Vino« v Brežicah, kjer je sedelo prijazno sedemnajstletno dekle, sem vprašal:

»Ali ste vi Milica Baje?«

»Da... Sedite, prosim.«

»Že ves dan vas iščem. Ali ste dobili naše pismo?«

»Da, šele včeraj. Čudno je, da sem nagrado dobila že prej.«

Potem mi je pokazala telegram, s katerim smo jo obvestili, da je kot 1700. novi naročnik Dolenjskega lista nagrajena.

»Ampak ne veste, kako sem bila presenečena. Mama ni verjela. Nihče mi ni hotel verjeti. Še sama ne. Saj je skoraj nemogoče. Pa vendar...«

»Kaj najraje berete v našem listu in kaj vam ni všeč?« Vprašanje jo je manj zmedlo kot prejšnja. Govorila je v eni sapi:

»Žal mi je, da se nisem že prej naročila. Ko dobim list, najprej preberem predzadnjo stran, predvsem pa brežiško kroniko... Zadnjič mi je bila reportaža »Pijancu: še dva deci« zelo všeč. Takih stvari v listih sploh pogrešamo. Malo ali pa sploh nič ne pišete o moderni glasbi, o skladateljih, o filmu. Rada bi brala knjižne ocene, kaj več o delu mladine. Škoda, da ni več »Študenta«. Rada sem ga brala.«

Pospravila je papirje z mize »Za danes je dovolj. Sem že čisto utrujena. Včasih delam do večera.«

Ko sva govorila o tem, kako bi dali »Dolenjcu« novo vsebino, je prišel starejši možak z računom: »Dveh sendvičev niso plačali!« »Pojdite v računovodstvo, tam je tovarišica, pri kateri boste oddali listek.« »Sem bil pravkar tam, pa ni

Milica Baje, naša nagrajenka

nikogar, zaprto je.« »Si bom zapisala, da ne bom pozabila.«

»Lahko povem, da sem list naročila popolnoma slučajno. Na nekem mladinskem sestanku mi je prijateljica rekla: »Daj, poskusi še ti!« in je izpolnila naročilnico. Zdaj ga berem — pri zajtrku, pri kosilu in večerji. Res bi lahko kaj več pisali o nas, no — o Brežičanih.«

»Torej bi se ljudje na časopis še naročili?«

»Vsekakor. Mnogi namreč še vedno mislijo, da je namenjen samo Novomeščanom, zato ga nočejo naročiti. Nekateri pa ga sploh ne poznajo. Treba bi bilo malo reklame, malo propagande. Karkoli že, kar bi pritegnilo ljudi. Morda bi objavili še več šaljivih prispevkov.«

»Vaše želje?«

»....ostati zvesta naročnica, biti marljiva v službi, imeti več prostih dni in novo kolo.«

»Vaš največji uspeh?«

»...ko smo lani v šoli pisali za nagradni natečaj in sem si izbrala temo o letalstvu. Prisodili so mi prvo nagrado in sem letela...«

»Iz šole?«

»Ne, z letalom.«

I. Z.

V DOSEDANJI AKCIJI SMO ZBRALI DO TORKA ŽE

2193 novih naročnikov

Spet se je prijavilo v vrste naših rednih bralcev in prijateljev **192 novih naročnikov;** znova moramo pohvaliti **pismonoše v občinah Novo mesto, Trebnje, Brežice, Sevnica in Videm-Krško,** ki so se v minulem tednu najbolj postavili. Skupno smo od 19. decembra 1960 do 7. februarja 1961 pridobili **2193 novih naročnikov,** od katerih odpade na:

občino BREŽICE	**414**	**naročnikov**
občino SEVNICA	**271**	**naročnikov**
občino SENOVO	**111**	**naročnikov**
občino VIDEM-KRŠKO	**365**	**naročnikov**
občino ČENOMELJ	**133**	**naročnikov**
občino METLIKA	**37**	**naročnikov**
občino NOVO MESTO	**472**	**naročnikov**
občino TREBNJE	**188**	**naročnikov**
občino ŽUŽEMBERK	**54**	**naročnikov**
Razne pošte v LRS in FLRJ	**110**	**naročnikov**
Inozemstvo	**38**	**naročnikov**

Pismonoše in odbornike SVOBOD ter prosvetnih društev ponovno prosimo, da pohitijo z zbiranjem novih naročnikov. Krajevne organizacije SZDL, Krajevni odbori, vodstva društev, sindikalne podružnice, upravni odbori ustanov, vodstva kolektivov in podjetij: NAROČITE SI DOLENJSKI LIST na svoj naslov!

RAZPIS NAGRADNEGA ŽREBANJA ZA NAROČNIKE »DOLENJSKEGA LISTA«

100 presenečenj lepih nagrad

Za vse stare in nove naročnike Dolenjskega lista razpisujemo tradicionalno VELIKO NAGRADNO ŽREBANJE za leto 1961. Znova nam pri tem pomaga vrsta naših najbolj znanih podjetij in kolektivov. Njihovi prvovrstni izdelki oz. usluge, obrati, delavnice in poslovalnice so že dolgo znani potrošnikom v okraju in izven okrajnih meja, zato je prav gotovo odvečno delo, če bi jim tu delali še posebno reklamo. V imenu vseh naših številnih novih in starih naročnikov se tem kolektivom in podjetjem, ki sodelujejo na letošnjem nagradnem žrebanju s svojimi darili, lepo zahvaljujemo!

KDO BO SODELOVAL V LETOŠNJEM ŽREBANJU?

Vsak naročnik, ki bo do dneva žrebanja imel poravnano polletno naročnino (450 din). Naročnino bodo pobirali pri vseh naročnikih v Sloveniji pismonoše v prihodnjih tednih, medtem ko morajo naročniki izven Slovenije denar nakazati sami (položnice so bile priložene novoletni številki našega lista). Čim bodo pismonoše naročnino za prvo polletje 1961 pobrali, bomo sporočili DATUM ŽREBANJA.

TUDI LETOS BOMO IZŽREBALI STO NAGRAD:

1. nagrada: **par moških čevljev** (Industrija obutve, Novo mesto), 2. **tona premoga kockovca** (Rudnik rjavega premoga, Senovo), 3. **moška srajca** (»Potrošnik«, Črnomelj), 4. **garnitura ženskega perila** (BETI, Metlika), 5.—6. **lestenec s 3 skodelicami in moška ročna ura** (»IZBIRA«, Novo mesto), 7.—12. **pet električnih grelcev in pans svetilijka** (Tovarna BELT, Črnomelj) 13. **štiri metre blaga za moško obleko** (NOVOTEKS, Novo mesto), 14.—18. **petdeset sadnih sadik po izbiri** (Posestvo »Matija Gubec«, Leskovec pri Krškem), 19. **steklenica likerja** (Hotel Kandija, Novo mesto), 20.—29. **deset steklenic raznih pijač** (tovarna DANA, Mirna na Dol.), 30.—31. **dve šunki in 2 kg letne salame** (»Mesarija«, Novo mesto), 32. **pet kg domačih keksov** (»Pekarija«, Novo mesto), 33. **polnaslonjač** (Tapetništvo in dekoraterstvo, Novo mesto), 34. **parfumerijska kaseta** (Drogerija, Novo mesto), 35. **obešalnik s posodicami za dežnike** (OPREMALES, Novo mesto).

36. nagrada: **izdelava moške obleke** (OBRTNIK Ljubljana, podr. Novo mesto), 37. **električni prazilnik za kavo** (»ELA«, Novo mesto), 38. **dva zložljiva stolčka** (Lesno predelovalno podjetje, Metlika), 39. **garnitura rezbarskega orodja v lepem kovčku** (Trg. podj. KRKA, Brežice), 40.—42. **tri tone premoga orehovca** (Rudnik Kanižarica, Črnomelj), 43. **petsto kosov zidne opeke** (Opekarna Prečna, p. Novo mesto), 44. **ženski pulover in toaletno milo** (Splošno trgovsko podjetje, Črnomelj), 45.—50. **garnitura kravat iz uvozne svile in garnitura stezников** (Konfekcija »LISCA«, Sevnica), 51. **pohištvena garnitura: mizica in dva stolčka** (Mizarsko podjetje »PODGORJE«, Šentjernej), 52. **sedemdnevni brezplačni penzion** (Zdravilišče Šmarješke Toplice), 53.—54. **dve steklenici žganih pijač** (Hotel Metropol, Novo mesto), 55. **sesalec za prah** (ŽELEZNINA, Novo mesto), 56. **otomana** (Obrtna delavnica »Tapetnik«, Novo mesto), 57. **ženska jutranja halja** (Trg. podjetje SLOCA, Sevnica), 58. **dva pr. metra drv** (Gozdno gospodarstvo, Brežice), 59.—63. **deset parov »Ekspres« napenjačev** (KOPITARNA, Sevnica), 64. **desetlitrska pletenka z najboljšo metliško črnino** (VINO Brežice, klet METLIKA), 65. **pečna vratca** (»Kovinar«, Novo mesto).

66. nagrada: **radijski sprejemnik** (Tovarna zdravil »KRKA«, Novo mesto), 67. **ženski predpasnik** (Šiviljsko podjetje, Metlika), 68. **šahovska mizica** (Splošno mizarstvo, Dvor), 69 **nove moške hlače** (Krojaško podjetje, Trebnje), 70.—99. nagrada: **knjižna darila** »DOLENJSKE ZALOŽBE«, CANKARJEVE ZALOŽBE iz Ljubljane in Uredništva DOLENJSKEGA LISTA.

100. NAGRADA: TELEVIZIJSKI SPREJEMNIK

DARILO UREDNIŠTVA IN UPRAVE DOLENJSKEGA LISTA za letošnje veliko nagradno žrebanje.

Ko je še hudič strašil po Gotni vasi

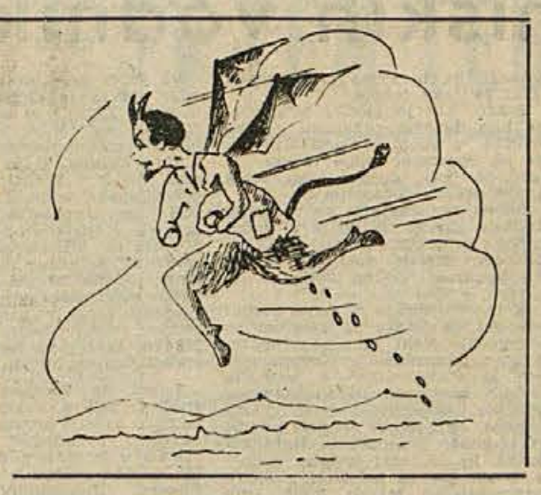

Junak zgodbe je 77-letni Karel Hudoklin z Gornjega Vrhpolja pri Šentjerneju, ki ga nekateri naši bralci že poznajo kot avtorja »babjega mlina«.

»Vrhpoljski babji mlin« je nastal pred kakšnimi štiridesetimi leti. Tedaj je Karel Hudoklin pri gostilničarju Jožetu Kosu v Stranjah opazil podobo »babjega mlina« (take slikanice v raznih variantah so bile včasih pogoste) in jo prosil na posodo, »da bi se iz tega napravila šaljiva slika«. Hudoklin je vzel s slike, kar mu je bilo všeč, dodal ljudi in hribe in nad vrati napis »Prvi vrhpoljski babji mlin«. Ker je bil izurjen v fotografiranju, je napravil posnetke te slike in jih pošiljal na vse kraje. Tako se je širil glas o »vrhpoljskem babjem mlinu«.

Tokrat bomo spoznali Karla Hudoklina še z druge nagajive strani. Bilo je leta 1905, ko se je Hudoklin učil tapetništva v Gotni vasi pri Novem mestu.

Nekega večera, ko so nehali delati, se je Hudoklin z rokami v žepu odpravil od Matkove (danes Drenikove) gostilne preko mostu v vas. V potoku pod mostičkom je napajal konje fantiček kakšnih dvanajstih let. Hudoklin je iz nagajivosti nekajkrat počil po kolenih svojih usnjenih hlač in švrknil v noč. Obut je bil v gumijaste čevlje, tako da korakov ni bilo slišati. Takrat pa je začel fantiček strašno vpiti in je zdrvel s konji domov. Hudoklina je radovednost gnala za njim prisluškovat, kaj bo povedal. V nepomirljivem joku je fant zatrjeval, da je šel hudič čez most in je nekajkrat močno udaril z bičem. Ljudje v hiši so začeli modrovati, da je bil prav lahko hudič, saj ne bi bilo prvič, v starih časih da je večkrat nagajal. Šli so gledat v hlev, če ni morda še kje tam, ker se pri konjih baje hudo rad drži. In glej, nekdo je res videl konec repa v lini, skozi katero je hudič pravkar izginil na vrt. Da, fanta je bilo po pravici strah. Hudič se klati po Gotni vasi.

Hudoklin se je tiščal ob steni hleva in poslušal. Nikdar mu še ni prišlo na misel, da bi igral hudiča, sedaj pa se je nehote znašel v tej vlogi. Sklenil je, da bo še malo podražil ljudi in bo videl, kako so strahopetni.

In odslej je vsak večer okoli desetih kdo slišal, kako hudič poka z bičem. Veliko jih je bilo, ki so ga tudi videli. Malokdo si je še upal ponoči sam iz hiše. Gostilničar Matko je bil s hudičem kar zadovoljen: vsak večer je bila krčma polna ljudi, ki so hoteli videti ali vsaj slišati hudiča. Tudi prebrisani Hudoklin je sedel v krčmi in poslušal pogovore, ki so se vsi pletli samo okoli hudiča. Malo pred deseto uro se je zmuznil ven, skakal po vrtu pred gostilno in pokal po kolenih. Z gostilniških oken in vrat je zrlo v temo brez števila prestrašenih glav, nihče pa se ni upal stopiti na cesto in pogledati hudiča od bližu. Proti polnoči ali še kasneje so se ljudje v gručah razhajali. Čeprav je bila »strašna ura« mimo, ga ni bilo, ki bi šel sam domov.

Tako je šlo dobrega pol leta. Daleč naokrog so govorili o hudiču, ki se prikazuje v Gotni vasi. Glavarstvo iz Novega mesta je velelo, naj postavijo vaške straže, pa bi morda ujeli hudiča. Ljudje so res zastražili mesta, kjer je hudič največkrat pokal, toda ni nič pomagalo. Hudič je skakal malo v stran. Nobeden od stražarjev se ni premaknil s svojega mesta, silili so na kup in kričali. Naposled je glavarstvo poslalo v Gotno vas žandarje, pa tudi prav vsi vaščani so morali na stražo. Tudi Hudoklin. Ko je prišla deseta ura, je povedal tistim, ki so stali okoli njega, da je bil on hudič in da bi rad pokal še nocoj. Stražarji mu tega nikakor niso hoteli verjeti.

Drugi dan je poslal novomeški advokat Slanc svojega pisarja k Hudoklinu. Povedal mu je, da so dohtar naročili, naj nobenkrat več ne straši po vasi. Če pa ga bo kdo spraševal, ali je bil res on hudič, naj taji, sicer ga bodo zaprli najmanj za tako dolgo, kolikor časa je begal ljudi. To bi bilo dobrih šest mesecev. Hudoklin je pa raje delal, kakor bi sedel za Krko. Zato je hudič odšel iz Gotne vasi...

D. Ž.

HRIB SE JE USTAVIL

Letos smo že poročali o zemeljskem plazu nad vasjo Orešje pri Šmarjeti in obljubili povedati kaj več, ko si bo plaz ogledala komisija Geološkega zavoda LRS iz Ljubljane, ki jo je povabil ObLO Novo mesto. Geološka strokovnjaka ing. Janko Drnovšek in geolog Tone Nosan sta si 21. januarja ogledala v spremstvu domačih strokovnjakov okolico vasi Orešje in sam plaz. Strokovnjaki so ugotovili, da ni nobene neposredne nevarnosti za vaščane Orešja, hkrati pa predvideli ukrepe, da bi nadaljnje polzenje zemlje ustavili.

Plaz je bil dolg 350 do 400 m in širok 50 do 100 m, na srečo pa ni bil visok. Tudi pobočje ni posebno strmo, saj je naklon le 15 do 20 stopinj. Glinasta preperina, ki leži na tanki lapornati osnovi, je zaradi povečanega deževja, zbiranja atmosferske in deloma tudi globinske vode začela počasi drseti po pobočju.

Strokovnjaki so določili ukrepe za preprečenje nadaljnjega plazu. Vse razpoke, ki so nastale zaradi zemeljskih premikov, bo treba zatrpati s plastičnimi ilovnatimi naboji (z vlažno ilovico), da se v njih ne bi nabirala voda, ki bi pronicala v tla in povzročala nadaljnje premikanje. Tam, kjer so se na pobočju hriba nakopičile večje zemeljske gmote v naklonu, večjem od 25 stopinj, bo treba zgraditi oporne zidove (škarpe). V smeri padanja pobočja bo treba graditi odvodni jarek, ki bo v deževju sproti odvajal vodo, da ne bo pronicala v tla. Vse omenjeno bo treba opraviti še pred spomladanskim deževjem, ker bi sicer lahko takrat nastali ponovni premiki zemlje.

Komisija je na pobočju hriba in tam, kjer se je zemlja premikala, postavila več opazovalnih kolov, v razpoke pa vstavila plombe iz mavca. Hrib nad Orešjem se je torej ustavil, njegovo nadaljnje premikanje pa bodo preprečili ljudje.

OKROGLE
iz dolenjske pretekłosti

Pokojni Markič je bil znan šaljivec in tudi nalezel se ga je rad včasih. Ko je prišel nekoč »nadelan« domov, ga je sprejela boljša polovica:

— Fuj, ti pijana krava! A si prišel domov, kaj? Markič takega sprejema ni pozabil, tiho je legel in se prespal, drugi dan pa je odšel odpovedat mleko, češ: moja žena ima kravo doma. Ko nato ni bilo več mleka v hiši, se je gospodinja čez dva dni le odpravila povpraševat, kako in kaj. Prijazna mlekarica pa je začudeni gospodinji pojasnila:

— Vaš gospod so prišli osebno povedat, da ni treba mleka nositi, ker imate vi kravo doma, so rekli!...

Inženir

Novomeščan Lepič je rad komu zagodel, če je le našel pripravnega človeka. Ena potegavščina pa je bila njegova posebnost: pri sebi je imel vedno rdečo vrvico, dolgo približno 10 m. Če je na desti opazil dva neznanca ju je pri vogalu sedanje lekarne zaprosil, naj mu pomagata izmeriti vogal. Razložil je, da je inženir, in postavil enega 5 m od vogala lekarne na Ljubljansko cesto, drugega pa 5 m od vogala na Vavpotičevi ulici in poprosil:

— Podržita trenutek, toliko da skočim po aparat, da bom izmeril! V resnici pa se je v bližini skril in hudomušno opazoval, kako potrpežljivo držita vrvico in čakata, ne vedoč, da sta postala žrtev Lepičeve potegavščine...

Zobobol

Franca Žebljarja je bolel zob. Odpravil se je k Murglju (zdaj Petrina Rifelj) v gostilno na frakeljček in potožil:

— Tako me zob boli, da bom znorel! Gostilničar je hitro odvrnil:

— Le počakaj, takoj te bom pozdravil! Stopil je v kuhinjo po ščepec soli in jo je nato presenečenemu Žebljarju dal na boleči zob. Tega je nato še bolj bolelo, a zahvalil se je, češ da je prenehalo, in odšel. Na cesti je srečal Lepiča in mu potožil gorje. Lepič je bil takoj pripravljen na podvig:

— Vrni se v gostilno in reci, da te ne boli več. Jaz pridem takoj za tabo, pa mu bom že jaz zasolil!

Žebljar se je res vrnil v gostilno in se pohvalil, da ga zob ne boli več. Kmalu nato je vstopil Lepič s povito glavo in tarnal, kako ga boli zob. Murgelj je takoj razložil, da je že pomagal Žebljarju in da lahko še njemu, Lepiču. Zagrabil je ščepec soli in:

— Lepič le zini, takoj bo odleglo! Lepič je res na široko zinil, nato pa z zobmi krepko zagrizel v oba Murgljeva prsta, da je ta nemilo zajavkal in poskočil. Prevrnila sta mizo, gostilničar je pa ogorčeno izdavil:

— Lepič, ti si hudič, preveč si me ugriznil!

— Nič ni bilo preveč, še sva prijatelja, le odvaditi te hočem, da ne boš s svojimi umazanimi prsti gostom bolečih zob solil!

Huda zima

1923. je bila zima, da je vse pokalo. Bilo je prav na Antonov semenj. Pokojni Drenik iz Prečne je prišel k Žeblarju v gostilno in precej na široko odprl vrata. Žeblar je velel:

»Hitro zapri vrata, saj vidiš, kako je mrzlo, da se kar kadi!«

Drenik pa: »Kaj kričiš name!?« in je vrata snel in jih odnesel k Pintarju na dvorišče (sedaj Vavpotičeva ulica).

Kaj pa pustovanje v Sevnici?

Oj pust, ti čas presneti! Čas veselja in norčij! Tudi Sevničani ga nameravajo primerno obhajati. Osrednja in že desetletje priljubljena prireditev v Sevnici je velika Partizanova »MAŠKARADA« na pusno soboto zvečer v vseh prostorih njegovega doma. Prireditveni odbor je že dolgo marljivo na delu. Okusno okrašene dvorane, poskočna godba, bar, krofi in vse ostale dobrote — vse bo nared!

Prijavljenih je več skupin in posameznih mask. Te naj bodo najpozneje do pol 22. ure v dvorani, ker bo potem veliko nagradno tekmovanje. Pripravljenih je večje število lepih, dragocenih nagrad, ki so jih darovala sevniška podjetja in trgovine. Sevničani in zunanji gostje si že pridno rezervirajo mize v poslovalnici »Borovo«, splošno geslo pa je: V soboto, 11. t. m. zvečer, vsi v dom »Partizana« v Sevnici!

Na pustni torek popoldan priredi DPM v isti dvorani otroško maškarado in rajanje. V torek zvečer se bodo Sevničani v slovo pustu zavrteli še v gasilskem domu.

—st.

Spominček na »dobre, stare čase«, ko po cestah še niso vozili Fičoti, Taunusi, Rekordi in Spački. Takole vozilo na »pogon krepkega para moških nog« pa je bilo pred nekaj stoletji v Zahodni Evropi vendarle svojevrstna senzacija, za katero se je oziralo staro in mlado...

Partizani v anekdotah

SLABO IZRAŽANJE

Konec aprila 1942. leta je komandant mladinskega bataljona durmitorskega odreda naročil mladincu Živku Bojoviću, naj izvidi četniške položaje. Dal mu je tudi daljnogled. Ker pa Živko ni znal naravnati daljnogleda, da bi dobro videl, se je odločil, da bo podatke o sovražniku zbral na drug način. Napotil se je proti četnikom, ujel njihovega opazovalca in ga odpeljal s seboj. Pred kolibo, v kateri je bil štab bataljona, je zaprosil nekega tovariša, naj straži ujetnika, sam pa je šel k komandantu.

»No, Živko, si prišel? Povej, kaj vse si videl,« mu je rekel komandat.

»Tovariš komandant, jaz se jako slabo izražam, zato sem pripeljal nekoga, ki je bolj pismen kot jaz, pa vam bo vse lepo povedal.« Potem se je odprl vrata in poklical bradatega četnika:

»Prosim, vstopite, gospod profesor!«

JUNAŠKO JE PADEL

Partizan Mičo se je bolj odlikoval z dobrim igranjem v skečih kakor pogumom v borbi. Na neki prireditvi je igral vlogo partizana, ki so ga italijanski fašisti postavili pred puške. Psoval je fašiste, vzklikal svobodi in pravici. Strgal si je z oči prevezo, si razgalil prsi...

Ko so »Italijani« sprožili, so puške škrtnile oni za kulisami, ki bi morali ustreliti skozi okno in tako povzročiti vtis streljanja, so bili prepozni. Mičo je pa vendar padel kot pokošen in negibno obležal. Malo kasneje so zagrmeli tudi streli. Na račun igralske tehnike in Mičove smrti, se je oglasil iz publike stari komandir Boško:

»Bogme, junaško je padel naš Mičko. Slava mu!«

OBA SE TRESETA

Ob napadu na sovražnikovo oporišče Virovitico leta 1943 je ena od enot XVIII. slavonske brigade bila v zasedi. Že med maršem proti vasi Lukač je puškomitraljezcu spodrsnilo in je padel v jarek.

Ves potan se je v mrzli vodi prehladil in dobil mrzlico, vendar ni hotel oddati puškomitraljeza in je tresoč se od mrzlice sodeloval v borbi. Ko so odbili prvi napad Nemcev, je komisar čete Vojo Kovljanić vprašal puškomitraljezca:

»Tovariš Milenko, kako pa s tvojo mrzlico?«

»Dobro, tovariš komisar, dobro, dokler puškomitraljez dela. On trese mene, jaz tresem njega oba skupaj pa treseva Nemce.«

»Prforcenhaus« prevzema komando v Kostanjevici, Krškem in Brežicah...

Glavni stan »Prforcenhauza« v Kostanjevici razglaša in daje v vednost za letošnje pustne prireditve:

V NEDELJO, 12. februarja, ob 13. uri popoldne: »prevzem oblasti« v Kostanjevici na Krki, nato še v Krškem in v Brežicah.

V PONEDELJEK, 13. februarja, ob 19. uri: občni zbor in revija mask; maske bodo nagrajene!

V TOREK, 14. februarja: dopoldne ob 10. uri nastopi v Kostanjevici »Medved«, ob 14. uri popoldne: »PLUG« in splošni karneval.

V SREDO, 15. februarja, ob 14. uri: Kurentov pogreb...

Pridite, oglejte si poslušajte, nasmejte se! Zalostnim in cmeram vstop na vse prireditve prepovedan! Otroci do 77 let v spremstvu staršev: poseben popust!

Dolenjski lovec Franc Lenarčič

Dolenjski muzej v Novem mestu zbira v okviru svojih etnografskih raziskovanj tudi podatke o preprostem lovu. Zanimajo nas načini primitivnega lova: katere vrste živali love, s kakšnimi pripravami, kako uporabljajo meso in kože uplenjenih živali, socialni momenti lova (lovske družbe in njihovi običaji, poklicni in divji lovci itd.). Za izhodišče našega preučevanja smo vzeli lovne priprave in živali, ki jih love (ptičji lov, polšji lov, lov na domače in poljske škodljivce — aktivne in pasivne pasti: vabe, zanke, limanice, ravšlji, tulci, pasti na vzmet in udarec, strelne priprave). Zasledili smo dosti načinov preprostega lova, zelo iznajdljivo izdelane priprave z bogato terminologijo in pa veliko lovskih pripovedi. Vsi ti podatki, ki nam jih posredujejo starejši Dolenjci, pa se vedno vežejo na ljudi, na spretne lovce, ki so znali posebno uspešno uporabljati lovne priprave, si pokoriti živali in jim lov ni pomenil samo gospodarske panoge oziroma obogatitve jedilnika, pač pa tudi resnično poznavanje gozda in življenja v njem. Tak lovec, ki se ga ljudje zelo živo spominjajo, je bil **Franc Lenarčič.**

Franc Lenarčič je bil doma izpod mehovskega gradu pri Novem mestu. Matična knjiga župnije Podgrad nam pove, da je bil rojen 17. avgusta 1846 na Pristavi 10. Oče je bil Mihael, polzemljak, mati Ana, roj. Petschauer. Pri hiši se je reklo Pri Lakončku. Oče Mihael je bil lovec pri graščaku Langerju na Pogančih. V tej službi je bil kasneje tudi njegov sin Franc, in sicer je bil preko dvajset let grajski »boršinar« (gozdar). Od Langerja je šel Franc Lenarčič na graščino Rupče vrh h Gorjanyju, od tam spet k Langerju za lovca, od leta 1910 pa je bil lovec pri družini Smola v Novem mestu. Dokler je bil še samski, je živel ponajvečkrat na očetovi kmetiji na Pristavi in je od tam hodil v Langerjeve gozdove v Gorjance in njihovo soseščino. Ženil se je že čez trideset let star in je poslej živel v Žabji vasi pri Novem mestu, kjer je imel majhno domačijo.

Zanimivo je, da je Janez Trdina, ki je od jeseni 1867 živel v Novem mestu, poznal oba Lenarčiča, očeta in sina. Kaže, da se je z njima, predvsem z očetom, precej pogovarjal. Bil je eden izmed njegovih informatorjev o ljudskem življenju na Dolenjskem. Od teh pogovorov si je večkrat kaj zapisal v svoje beležnice. Na starega Lakončka (Mihaela Lenarčiča) se nanaša med drugim tudi tale notica:

»p. d. Lakomšek, podgorski Nimrod, ustrelil je že 17 velikih in 9 mladih volkov. Mož pa je tudi previden in dober gospodar. Po očetu ni dobil nič živine, dolga pa dosti. On je vsega plačal, živine ima zdaj dva para volov in več juncev, imel je pa tudi že po pet parov volov. Ker ni dosti mrve si pomaga z deteljo, na posojilih ima pri ljudeh 500 forintov. Ko mu je oče prepisoval grunt, vprašala ga je trikrat gosposka, koliko da hoče uganiti sebi za živež in obleko. Stari pa je djal vse trikrat: nič, do zdaj sem hranil sina jez, odslej bo pa on mene. Če bi prišla kaka potreba, naj pa razsodijo srenjski možje, koliko mi gre. Ali Nimrod je ravnal s starim tako pošteno in lepo, da ni bilo treba nič srenjskih mož. Ali mnogi žalostni izgledi pa vendar svarijo, da ne verjame tako svojemu sinu, kakor je oče njemu. Sin ima že čez trideset let, pa mu neče izročiti kmetije, on veli: Naj se kamo priženi — dote mu bom nekaj že dal... Jaz pa bom še gospodaril, dokler pride bolj v leta mlajši sin, ki ima zdaj sedemnajst let. Lenarčič je dvignil tudi prvi upor zoper lačnega faruha Volčiča, ki je zaklenil srenjski vodnjak. Nimrod je odbil žabico in je popa tako ugnal, da je moral v cerkvi z lepo prošnjo tolažiti srenjane. Lenarčič ima zdaj 58 let (zapis je iz leta 1877, torej je bil sin Franc, o katerem pravi zgoraj, da je star čez trideset let, tega leta star 31 let), uren je kakor jelen, v gori ga noben fant ne ujame. Mesa je na njem malo, on je ves žilav in kitav kakor kak angleški konj. Nos mu je kljukast. Postave je precej visoke, pa tenke in voljne. Kadar hoče izraziti živahno svoj občutek, zakihne ostro včasi: khhk, včasi pa samo: hhh, doma je iz Pristave blizu Mehovega. Ta človek je vsekako zanimiv že zato, ker je tako izvrsten lovec, ob enem pa vendar tudi, kar je kaj redko, prav priden in prebrisan kmetovalec.« (Janez Trdina, Prigodbe in opombe 22/46). Na drugem mestu pravi Trdina, da »Lakomšek spada gotovo med najprve lovce v naši deželi: podrl je že 28 volkov, srn, lisic in zajcev pa še sam ne ve koliko«.

Danes je spomin na Mihaela Lenarčiča že zbledel, dobro pa se ljudje spominjajo njegovega sina Franca Lenarčiča. Ta je bil dober lovec, priljubljen domači zdravnik in prijeten družabnik. Rad je pripovedoval, kako je hodil polhe lovit in jazbeca čakat. Eno noč je ujel v škatle na drevesih po sedemdeset polhov. Posebno ugoden lov je bil v oblačnih nočeh in za dežjem. V dežju se polhi tišče v polšnah in duplih, potem pa toliko bolj živahno iščejo žir in drugo hrano. Če se oglaša sova, je lov slab — pred to roparico živalce beže. Vidre so lovili v Težkem potoku. Kot lovec pri gospodi je pripravljal in dostikrat vodil velike skupinske love. Dan za dnem je hodil po gozdu, nadzoroval lovišča, odstranjeval ujede in izvrševal odstrele. Lovil je tudi kače, predvsem gade. Ko je gada ugledal, mu je stopil na vrat, ga prijel za rep in razparal. Lekarnar Bergman v Novem mestu mu je dal za mast enega odraščenega gada sedem goldinarjev. Pravijo, da je znal gade in sploh kače »zagovarjati«. Bil je na daleč znan zagovornik kačjega pika. Še danes so Podgorci prepričani, da imajo nekateri ljudje moč nad kačami in nekaj zagovornikov še vedno vneto opravlja svoje delo. Kako upravičeno je potem šele Trdina zapisal, da »Krko in Temenico pokriva debela megla praznoverja«.

Franc Lenarčič je imel doma na Pristavi in pozneje v Žabji vasi dobro založeno domačo lekarno. Dobro je poznal zdravilne rože in zeli. Na svojih poteh po gozdovih jih je nabiral, pripravljal, sušil in spoznaval njihov učinek. Ljudje so ga klicali k bolnikom, k živini in sploh v nesrečah. Posebno spretno je uravnaval zlomljene ude. Take bolečine, udarce in odrgnine je lajšal z raznimi mastmi, ki jih je pripravljal od ustreljene divjačine.

O Trdini je Franc Lenarčič pripovedoval, da je šel večkrat z njim na lov, posebno v Gorjance, kjer mu je kazal malo poznana pota in steze. Spominjal se je, da je bil pisatelj »lušen« človek, resen, že precej plešast in hudo uren za hojo. Govoril ni dosti. Nekoč so mu bili lasje že tako zrasli, da so mu kar po ramah viseli. Lovec mu je rekel: »Gospod, bomo šli kito plesti« In Trdina se je ostrigel. Hotel je videti na svoje oči, kako se gade lovi in zagovarja. Pravijo, da mu je Lenarčič to dokazal... Večkrat je pisatelj želel, da ga je dal lovec »na štant«. Trdina navadno ni streljal živali. Nekoč da je ustrelil srnjaka, pa je lovcu takoj stisnil goldinar.

D. Ž.

56 novih taborniških vodnikov

Taborništvo se je na Dolenjskem že močno razmahnilo. Da bi se še izboljšala kakovost dela, prireja okrajno starešinstvo taborníkov v Novem mestu vsako leto tečaje za vodnike taborniških skupin. V zimskih počitnicah sta bila dva taka tečaja v Domu na Frati, ki ga je Zveza borcev v Novem mestu gostoljubno dala že četrtič na razpolago v ta namen.

Frata je izredno primerna za vodniške tečaje, saj je sredi gozdov, v katerih tečajniki lahko praktično preizkušajo svoje znanje v orientaciji, v spoznavanju rastlin in sledov živali. Prav tako je razgibani teren prikladen za terenske igre.

Letos sta bila od 22. do 30. januarja dva tečaja za vodnike, ki sta trajala po štiri dni. V prvem tečaju je bilo 34 udeležencev iz desetih krajev (Brežice, Črnomelj, Novo mesto, Semič, Sevnica, Straža, Šentjernej, Trebnje, Vinica in Žužemberk). V drugem tečaju, ki je bil namenjen vodnikom medvedkov in čebelic pa je bilo 22 udeležencev iz šestih krajev (Brežice, Črnomelj, Novo mesto, Sevnica, Straža in Trebnje). Skupno se je izpopolnilo v teoretičnem in praktičnem znanju 56 novih vodnikov, kar je vsekakor dobra podlaga za bodoče delo med taborniki na Dolenjskem.

Dnevni red na tečajih je bil »natrpan«, kakor izjavljajo v anketi ob zaključku tečajev udeleženci. Vendar so vzdržali v pazljivosti in prizadevnosti, ker so se predavanja menjavala s praktičnim delom na terenu.

Tečajniki so vstajali ob pol sedmih. Po izdatni jutranji telovadbi, umivanju in pospravljanju ter obilnem zajtrku so se že ob pol osmih zbrali v dnevni sobi, kjer so bila predavanja do desetih. Po malici je bilo dve uri terensko delo. Ni bilo lahko v snegu pripraviti piramidni ogenj, vendar je v drugem tečaju uspelo petnajstim tečajnikom da so z eno vžigalico prižgali pripravljeno piramido, kar je vsekakor lep uspeh! Nekateri vodi (tečajniki so bili razdeljeni po vodih) so se posebno izkazali v poznavanju rastlin, saj je tretji vod v drugi izmeni nabral in pravilno označil čez 50 vrst različnih rastlin. Tudi v znanju Morsejeve abecede so dosegli nekateri dobre uspehe. Tako je šesti vod v prvi izmeni dosegel rekord v oddaji in sprejemu 50 črk ((ena minuta, 35 sekund).

Kosilu je sledil enourni počitek, ka ga je večina izkoristila za učenje, šahiranje ali za izdelavo ročnih del iz prirodnega materiala. Najboljša ročna dela so bila ob zaključku tečaja nagrajena.

V zgodnjih popoldanskih urah so bili krajši izleti, na katerih so tečajniki, razdeljeni po delovnih skupinah, izvrševali dane naloge (ocenjevanje razdalj in višine dreves, ugotavljanje živalskih sledov, določanje smeri s pomočjo azimuta itd.) v tekmovalni obliki.

Po popoldanski malici so bila predavanja z lažjimi temami, petje taborniških, partizanskih in narodnih pesmi ter sodobne igre.

Po večerji so bile nočne vaje, v katerih so bili preizkušeni čuti vida in sluha orientacija s pomočjo kompasa in zvezd ter spretnost neopaznega približevanja. Nočne vaje je zaključil taborni ogenj, ob katerem so se vrstile pesmi, recitacije in šaljivi prizori. Le neradi so se navzoči ločili od žareče kope. Sledile so v dnevni sobi še družabne igre, ki so jih imeli posebno radi najmlajši udeleženci obeh tečajev. Prehitro je prišla ura, določena za nočni počitek.

Tako se je v štirih dneh zvrstilo v pestrem programu 14 predavanj in 24 ur praktičnega dela, kar je zneslo povprečno 12 ur dnevno. Ob zaključku so udeleženci pokazali svoje znanje v obliki pismene naloge, v kateri so odgovorili vsak na 10 vprašanj. Sledila je še kratka anonimna anketa, v kateri so udeleženci tečaja soglasno poudarili, da je Frata zelo ugoden kraj za take tečaje.

Edino, kar je motilo tečajnike, je bila dvakrat preglasna pivska družba v spodnjih prostorih, ki je po opozorilu vodje tečaja nalašč še bolj glasno preizkušala svoje pevske sposobnosti.

Skoro vsi tečajniki so v anketi izjavili, da so za delo v vodih mnogo pridobili v teoriji in praksi. Njihove bodoče delo po enotah bo pokazalo koliko velja ta izdatev.

K uspehu tečaja je razen predavateljskega kadra, v katerem so sodelovali člani okrajnega starešinstva taborníkov iz Novega mesta in strokovnjaka s področja ročnih spretnosti in spoznavanja prirode, pripomogla tudi dobra oskrba, za kar gre zahvala oskrbnici doma, ekonomu in Rdečemu križu, ki je tečaj krepko podprl z živili. Da ni tečajnikov kljub precejšnjemu mrazu zeblo, ima zaslugo vodstvo administracije šole v Novem mestu, ki je brezplačno dalo na razpolago tople odeje.

Ob otvoritvi prvega tečaja je pozdravil tečajnike tajnik Okrajnega odbora SZDL tov. Roman Ogrin z željo, da bi si na tečaju pridobili čimveč znanja in ga potem tudi uporabili pri delu po enotah.

Zakurite z eno vžigalico taborni ogenj na snegu, pa vas bodo taborniki pohvalili (Foto: prof. Marijan Dobovšek)

Na večer pred zaključkom drugega tečaja je tečajnike obiskal direktor Zavoda za socialno zavarovanje tov. Miha Počrvina. Na prošnjo tečajnikov je povedal zanimivo zgodbo, ki jo je doživel v zimi 1939-40 v Franciji po španski državljanski vojni. Povedal je, kako so Jugoslovani — španski borci — v taborišču za begunce iz Španije ob Biskajskem zalivu organizirali prehrano in kako so izpeljali drzno akcijo, v kateri so preko zime naskrivaj prevzeli več španskih otrok v oskrbo in jih na pomlad vrnili materam žive in zdrave. Bil je to res lep primer socialističnega humanizma.

Tečaji za vodnike taborniških enot so bili v zimskem šolskem odmoru tudi v drugih krajih Slovenije. Taborniško organizacijo čakajo v letošnjem delovnem letu številne naloge v zvezi s proslavami dvajsetletnice ljudske vstaje in desetletnice ustanovitve taborniške organizacije. Z dobrim kadrom vodnikov bo mogla uspešno izpeljati predvideni program.

S. J.

Na izletu tečajnikov s Frate nad Gornjim Lipovcem: priprava zasede skupini, ki bo kmalu za njimi... (Foto: prof. Marijan Dobovšek)

Dve drugi mesti na prvenstvu LRS

Po zadnjem uspehu pionirjev novomeškega Partizana na namiznoteniškem državnem pionirskem prvenstvu v Zagrebu so nekateri dvomili v realnost tega uspeha, češ da so tretje mesto osvojili slučajno. Da so taka namigovanja brez osnove, dokazuje nov uspeh, ki so ga pionirji Gunde, Somrak in Berger dosegli preteklo nedeljo na Jesenicah — na ekipnem prvenstvu LRS. Vsi trije so toliko napredovali, da že sodijo med najboljše v državi!

Na Jesenicah so v pionirski konkurenci med 11 ekipami zasedli odlično drugo mesto, takoj za ljubljanskim Odredom, ki je naslov najboljše pionirske ekipe v državi osvojil že na prvenstvu v Zagrebu. V tekmovanju mladinskih ekip so se uvrstili nekoliko niže, kar pa je razumljivo, saj so vsi trije pionirji še brez večjih izkušenj.

Kako so igrali na Jesenicah? V predtekmovanju so igrali v zelo močni skupini s Fužinarjem iz Raven in Triglavom iz Kranja. Doslej so v borbi s temi nasprotniki vedno morali poraženi zapustiti »bojišče«, tokrat pa se je obrnilo. Novomeščani so obe ekipi premagali — Fužinarja s 5:3 in Triglav po ogorčeni borbi s 5:4 — in še kot zmagovalci v skupini plasirali v finale. Tam je bila njihova naloga še težja, toda opravili so jo prav dobro. Izgubili so sicer z Odredom, ki je brez dvoma najboljša pionirska ekipa v državi, toda v borbi za drugo mesto so zasluženo premagali Jesenice s 5 : 3.

Najzaslužnejši pri tem je Gunde, ki je zlasti v sobotnem delu tekmovanja odlično igral, nič manjšo pohvalo pa ne zaslužita Somrak in Berger. Ravno izenačenost vseh treh igralcev je prinesla tako presenetljive zmage nad Fužinarjem, Triglavom in Jesenicami.

Vrstni red pionirjev:

1. Odred (Ljubljana), 2. Partizan (Novo mesto), 3. Jesenice, 4. Ilirija (Ljubljana), 5. Maribor, 6. Triglav (Kranj), 7. Mladost (Kranj), 8. Koper, 9. Fužinar (Ravne) itd.

Tudi v mladinski konkurenci so se novomeški pionirji dobro odrezali. Spet so v predtekmovanju presenetljivo premagali mladince Fužinarja s 5:4 (lani je bil Fužinar državni ekipni mladinski prvak!), s Kemičarjem in Triglavom pa so izgubili, tako da so v skupini zasedli tretje mesto z enakim številom zmag kot drugoplasirani Fužinar, ki je premagal Triglav. V finalnem delu tekmovanja so najprej premagali Mladost iz Kranja s 5:3, z Mariborom pa so izgubili.

Tudi ekipa pionirk Partizana, Novo mesto, ki je na ženskem prvenstvu LRS v Kranju igrala v soboto in nedeljo, je dosegla lep uspeh; pa bi bil lahko še boljši.

Vse do odločilnega srečanja z ljubljanskim Odredom sta Novomeščanki Uhlova in Mikčeva zmagovali, tam pa sta zlasti v srečanju dvojic slabše zaigrali in izgubili z 2:3. Mikčeva je obe posamični partiji sicer dobila z 2:0 (z Zrimčevo in Škrjevo), toda Uhlova je odpovedala in obe partiji izgubila z 0:2. V ostalih dvobojih sta premagali Fužinarja in Ilirijo s 3:1, vse ostale pa s 3:0. Najboljša igralka na pionirskem tekmovanju je bila Irena Mikec, ki je vse nasprotnice premagala z 2 : 0.

Vrstni red ekip:

1. Odred (Ljubljana) 7 zmag (21:2); 2. Partizan (Novo mesto) 6 zmag (20:5), 3. Ilirija (Ljubljana) 5 zmag (16:9) 4 Fužinar (Ravne) 4 zmage (15:9), 5. Logatec 3 zmage (10:13), 6. Jesenice 2 zmagi (7:15) itd.

Pri mladinkah je Uhlova nekoliko bolje zaigrala, toda vseeno je v odločilnih trenutkih odpovedala. Prav zato je četrto mesto med mladinskimi ekipami za pionirke lep uspeh, če pa bi igrala Turkova, ki ima več izkušenj, bi lahko bile celo druge — za Fužinarjem. Treba je omeniti, da sta Novomeščanki oba dvoboja z drugoplasiranim Triglavom in tretjeplasiranim Odredom izgubili zelo nesrečno z 2:3.

fm

RTV je dohitela DOLENJSKI LIST

Nedeljsko kolo »Športne napovedi« je spet prineslo nekaj presenetljivih rezultatov, zato je razumljivo, da tudi udeleženci TT jeve rubrike »Bralci in poslušalci napovedujejo 1, 0, 2« niso imeli veliko uspeha. Prvo mesto so si tokrat razdelili predstavniki RTV Ljubljane, Slovenski »« Jadrana in Večera (zanimivo je, da sta dve od teh ženski!), ki so pravilno napovedali 6 rezultatov. Tudi predstavnik našega lista se je s 5 zadetki kar dobro odrezal, tako da je Dolenjski list ostal na čelu lestvice, moral pa se bo sprijazniti, da je dobil nevarnega spremljevalca — RTV Ljubljano, ki je v janskem tekmovanju prepričljivo zmagala.

Vrstni red uredništev po 3. kolu je naslednji: Dolenjski list in RTV Ljubljana po 15 točk. Delo in Slovenski Jadran po 15 točk, Večer 14 točk, Polet in Gorenjski glas po 13 točk, Celjski tednik, TT ter Ljubljanski dnevnik po 12 točk. Gneča je še vedno precejšnja, saj je med prvimi in zadnjimi le štiri točke razlike.

V novem kolu (12. februarja) bo Dolenjski list zastopal stalni udeleženec »Športne prognoze« — študent strojništva Marijan Kuhar iz Novega mesta. Je priložnostni ljubitelj nogometa, toda športna stava ga je zelo navdušila. Njegova napoved za nedeljsko kolo: 0 2, 0, 1, 1, 1, 0, 1, 1, 0, 1, 1.

fm

Partizanovo delo v Krškem

Občni zbor »Partizana« v Vidmu-Krškem je bil 24. januarja. Kot gost se ga je udeležil predsednik okrajne športne zveze.

Iz poročil je razvidno, da je v društvu 163 aktivnih članov, podpornih pa 145. V počastitev rojstnega dne maršala Tita so priredili telovadno akademijo, kjer je nastopilo 108 telovadcev. Za dan mladosti in na Zletu bratstva in enotnosti v Novem mestu so sodelovali vsi aktivni člani. Vadbo članov v orodni telovadbi je vodil znani telovadec Senica iz Hrastnika.

Velika ovira pa je neprimerna telovadnica. Dolgoletna želja po letnem telovadišču pa še ni uresničena. Člani so na občnem zboru izrazili mnenje, da bi se z razumevanjem dalo tudi to napraviti. Smatrajo, da bi bilo potrebno pri. sluhniti željam mladine. Društvo ima kar 120 smučarjev. V tečaj za smučarske vaditelje so poslali dva člana. Vendar društvo nima sredstev za nabavo smučarske opreme.

Odbojko igra 30 članov, ki so odigrali 11 tekem. To igro nameravajo letos poživiti ter postaviti moštvo, ki bi tekmovalo v Dolenjski ligi. V nogometno sekcijo je registriranih 19 članov. Ugotovili so, da se mora pričeti s tekmovanji pionirjev in mladincev ter pomladiti trenerski kader. Društvo sodeluje v dolenjski ligi.

Težkoče so tudi v nogometu. Letna članarina društva na primer znaša 37.000 dinarjev, prevoz na nogometno tekmo v Črnomelj pa je stal 39.700 dinarjev. Če upoštevamo, da v preteklem letu društvo ni dobilo dotacij, potem od njega ne moremo pričakovati vidnih uspehov.

Ena izmed najbolj uspešnih panog je namizni tenis. Redno trenira 40 članov. Sodelovali so na vseh okrajnih tekmovanjih, prirejali meddruštvena tekmovanja in organizirali okrajno ekipno prvenstvo. Po kakovosti igre in množičnosti sodijo na drugo mesto v okraju.

Lahka atletika je zaradi oddaljenosti stadiona slabše razvita. V malem rokometu je 14 članov. Tekmujejo v dolenjski podzvezi. Lani je bilo odigranih 8 tekem in so jih odločili skoraj vse v svojo korist.

Društvo ima svoj kino. Le-ta je zadnja leta manj aktiven, ker mora nenehno renovirati zastarelo in izrabljeno opremo, del sredstev pa mora nalagati v amortizacijski sklad.

Društvo že več let tarejo denarne težave. Vse to slabo vpliva na člane, zato tudi ni vidnih uspehov. Moralna dolžnost vseh podjetij in organizacij je, da podprejo tudi telesno vzgojo. Sredstva, vložena v razvoj mladega rodu, bi se nedvomno bogato obrestovala.

Drago Kastelic

Turnir desetorice v namiznem tenisu

Igralci namiznega tenisa v okraju bodo v kratkem spet imeli važno tekmovanje. Da bi dobili realen vrstni red najboljših igralcev in igralk v okraju za sestavo okrajne reprezentance, bo Komisija za namizni tenis pri Okrajni zvezi Partizana Novo mesto priredila v nedeljo, 19. februarja, v Novem mestu turnir desetorice najboljših igralcev in turnir šestorice najboljših igralk v okraju. Po sklepu Komisije bo na turnirju igralo 5 igralcev iz Novega mesta (prvi štirje iz novomeške »desetorice« in okrajni prvak Turk), trije igralci iz Krškega in najboljši igralci Brežic, Črnomlja in Metlike.

V šestorici tekmovalk bodo igrale tri igralke iz Novega mesta, dve igralki s Senovega in najboljša igralka iz Brežic in Krškega. Društva morajo poskrbeti, da se bodo tekmovanja udeležili res najboljši predstavniki omenjenih krajev.

Ista komisija je za soboto in nedeljo, 11. in 12. februarja, pripravila dvodnevni seminar za vaditelje namiznega tenisa, ki ga bo vodil zvezni trener Tomo Terečik iz Ljubljane. Pričetek seminarja bo v soboto ob 17. uri na Loki, društva pa naj pošljejo na seminar svoje najboljše igralce, ki imajo veselje do dela z mladino.

fm

VSI SO BILI: »ZA«

Zadnjega januarja letos je bil v Dolenjskih Toplicah občni zbor TVD Partizan. Udeležilo se ga je okrog 60 članov in ljubiteljev športa. Zadnji občni zbor je bil 1957. Ker so potrebe tudi tukaj velike, društvo pa ni bilo dovolj delavno, so začele o njih razpravljati politične organizacije.

Največje težave ima društvo z letnim telovadiščem in telovadnico. Določili so že prostor, kjer naj bi letno telovadišče gradili; bo pa potrebno krepko delati, ker je teren valovit.

Ker je mladine od 9. do 19. leta veliko, so se dogovorili, da bodo resneje delali. Predstavnike bodo poslali tudi na seminarje OZ.

Mladina ima precej možnosti za svoje delo. So pogoji za mali nogomet, rokomet odbojko itd., največ pa se navdušujejo za plavalno sekcijo. Da bi bilo delo čimbolj uspešno, so sklenili, da bodo združili vse telesnovzgojne organizacije v Topliški dolini.

V imenu okrajne zveze TVD Partizan je občni zbor pozdravil Jože Malič in mlade športnike spodbudil k nadaljnjemu delu.

St.

PO ZBORU VOLIVCEV V SEVNICI

O investicijah za telesno vzgojo

Na dovolj razgibanem zboru prejšnji teden so volivci v Sevnici z odobravanjem poslušali poročilo o izvršitvi dosedanjega plana. Nato so člani sveta za gospodarstvo in finance ter planskega odseka razložili osnutek za petletni plan naše občine. V diskusiji o njem je bilo ugotovljeno, da za mnoge izmed predvidenih gospodarskih investicij še niso zagotovljena ali sploh predvideva sredstva in da je o negospodarskih investicijah prav malo govora. Načelnik odseka za šolstvo je poudaril, da je v planu šolstvo precej nepopolno obravnavano in da telesnovzgojna in kulturna dejavnost sploh nista omenjeni, dasi se v poslednjem času daje vedno večji poudarek na telesnovzgojno dejavnost. Menimo, da je bilo tudi dovolj podatkov na razpolago, saj je TVD »Partizan« že lansko leto na zahtevo ObLO sestavilo in predložilo 10-letni plan razvoja telesnovzgojne dejavnosti.

Ta plan, ki je točno razčlenjen po obdobjih, predvideva n. pr. zgradbo športnega bazena, ki ga Sevnica nujno potrebuje in ki bi bil obenem velika turistična privlačnost. V tem je Sevnica zelo zaostala za drugimi kraji Posavja, celo manjšimi. Dalje je predvidena zgraditev športnega stadiona s potrebnimi igrišči, atletsko stezo, oblačilnicami in sanitarijami. Glede teh dveh objektov je »Partizan« že podvzel korake, saj je zaradi tega prišel v Sevnico pred leti danes že pokojni inž. Bloudek, najboljši strokovnjak za športne naprave, ki je določil lego in lokacijo. Ta prostor je zato označila občina kot nezazidalno območje. Dalje so v planu predvidene investicije za zimsko športno dejavnost, predvsem smučanje in sankanje. In končno — a ne nazadnje — je planirana zgraditev telovadnice, da bo lahko služila sedanja dvorana v domu »Partizana« za druge kulturne in zabavne prireditve.

Te investicije bi res močno dvignile športno in telesnovzgojno dejavnost in bi v glavnem zadoščale Sevnici za desetletja. Vendar »Partizan« sam tega ne bi zmogel čeprav je neutrudno na delu. Zato je potrebno, da pridejo postavke tega predloga v petletni plan razvoja sevniške občine.

B. M.

V vodstvu je Penko

Turnir za XI. šahovsko prvenstvo Novega mesta je prešel v drugo polovico. Vodstvo je po 8. kolu prevzel lanski okrajni prvak Igor Penko, ki je doslej oddal le pol točke, in to Klevišarju. Takoj za njim je Radovanović, ki ima točko manj, toda eno odloženo partijo več, tako da lahko Penko dohiti. Po začetnih neuspehih se je Sitar le povzpel na tretje mesto, takoj za njim pa so Klevišar, Avsec, Mestnik in Jenko.

Vrstni red po 8. kolu je naslednji:

Penko 6 in pol (1), Radovanović 5 in pol (2), Sitar 5 in pol (1), Klevišar 5, Avsec 4 in pol (2), Mestnik in Jenko 4 (1) itd.

»SIVI OREL« V KUMROVCU

Zadnjo soboto pred zimskimi počitnicami je skupina devetih s Tehnične srednje šole iz Vidma-Krškega krenila proti Zdolam. Kot mnogokrat je tudi tokrat pohod vodil prekaljeni Vejica, na repu pa sva bila Fičo in jaz. Fiču je mama boršo tako napolnila, da ni bila nič lažja kot njegovih osemdeset kil. Zato sem njegovo nepogrešljivo kitaro nesel jaz. Dokler se je cesta vila po ravnem, smo živahno razpravljali, kdaj bomo prišli v Kumrovec.

Žiž je bil posebno glasen. Ko smo ostali pričeli »gristi« kolena, njegov govorni talent ni popustil.

Po treh urah smo se že pričeli vzpenjati. Nebo je bilo oblačno in vse je kazalo, da bo naš pohod splaval po vodi. Ko se je zmračilo, smo prišli na Pečice. Vas leži na pobočju hriba. Tam smo se ustavili. Ravnatelj šole na Pečicah je dovolil, da smo prespali v šoli. Ob petrolejki smo prepevali dolgo v noč. Zunaj je zmrzovalo. Medtem ko so tovariši spali, sva s Fičem »komponirala«. Potem sva zaspala. Tako še pri pouku nismo spali.

Zjutraj nas je Cmok razveselil z izdatno malico. Čaj, ki ga je pripravila ravnateljeva žena, nam je dobro del. Poslovili smo se od prijaznega ravnatelja in se napotili v dolino. Mimo Bistrice smo šli kar najhitreje ker smo hoteli biti čimprej v Kumrovcu.

V Kumrovec smo prispeli zelo dobre volje. Ko smo si ogledali rojstno hišo maršala Tita, smo se zbrali v hotelu »Kumrovec«, da bi kaj pojedli. Vendar nismo prišli na vrsto. Na Vejičin predlog smo se vzpeli na griček nad hotelom od koder smo razgledovali okolico. Sele napis »Kolodvor buffet« nas je opomnil, da nismo še nič jedli. V bifeju pa so točili samo alkoholne pijače. Devet parov oči se je spogledalo in vsem sem lahko bral iz oči: tabornik — in alkohol!? Potolažili smo se in odšli. Na vlaku smo do konca izpraznili torbice in pojedli zadnje drobtine.

Ob petih smo izstopili v Krškem utrujeni, a vendar srečni da smo lahko spoznali lep del naše dežele.

On.

Iz aktiva LMS v Straži

30. januarja zvečer se je zbralo v mali dvorani zadružnega doma več kot 30 mladincev in mladink na konferenco. Pod vodstvom novega predsednika Rada Faleskinija se je razvila živahna razprava o dosedanjem in bodočem delu mladine v Straži.

Sprejeli so obširen delovni načrt za letošnje leto. Ustanovili so tudi več krožkov. V sekciji mladih zadružnikov se bodo mladinci seznanili s problemi današnjega kmetijstva, v tehničnem krožku mislijo prirediti avtomoto tečaj, ustanovili pa so tudi »tribuno mladih«. Marksistični krožek zelo uspešno deluje in je eden redkih v Sloveniji, ki vključuje delavsko in kmečko mladino.

D. U.

PROTI VSEM BOLEZNIM MODERNEGA ČASA:

JEJMO RAZUMNEJE!

Poznate »OBZORNIK«, mesečno revijo, ki jo že vrsto let izdaja Prešernova družba v Ljubljani? V mnogih družinah in na mizah neštetih naših domov je reden in priljubljen gost, ki prinaša mnogo zanimivega, pestrega in vedno poučnega branja. Posamezna številka stane 100 din, letna naročnina pa je 1000 dinarjev; naročite jo lahko na naslov: Prešernova družba, LJUBLJANA, Erjavčeva 14 a. Pravkar izišla 2. številka prinaša zanimiv članek M. Ravbarja »Prešeren med sodobniki«, več literarnih zapisov, zanimivo avtobiografsko zgodbico ameriškega pisatelja Teda Postona, odlomke iz del A. Daudeta, Djura Jakšića, A. Čehova, J. Haška in drugih znanih piscev. Posebno presenečajo prispevki iz naravoslovja; tokrat objavlja OBZORNIK čudovito lepo napisan članek Iz sveta mravelj, opremljen z zanimivimi fotografijami teh pradavnih prebivalcev naše Zemlje. Zanimiv je članek o najlepših krznih sveta; koristni nasveti, humor, zgledna oprema in lepe podobe, vse to potrjuje, da je OBZORNIK resnično naša prava ljudska revija, katero lahko samo toplo priporočimo vsem našim bralcem!

Iz revije objavljamo članek, ki bo prav gotovo zanimal tudi vse naše naročnike.

Danes je nauk o prehrani, dietetika, velika moda. O tem, kaj in koliko jesti, govore z večjo ali manjšo pristojnostjo povsod: na vlaku, v službi, na plaži in v hotelu; razumljivo se mnenja zelo razlikujejo. O dietetiki pišejo ilustracije in zdravniške revije, poljudne publikacije in večerni časniki. Med tisočerimi nasveti in slavospevi novim dietam pa se pogosto zgubi glavni namen znanosti o prehranjevanju — privzgojiti ljudem občutek za to, kaj in koliko naj jedo, da jim ne bo škodilo.

Seveda to ni lahko. Ni mogoče postaviti trdnih pravil, ki bi veljala za vse narode, vse starostne dobe in vse poklice. Zato se je treba omejiti na nekaj bistvenih točk, nekaj osnovnih smernic. Če se človek po le-teh ravna, se lahko izogne najhujšim napakam in pregreham v svoji prehrani.

Preden načnemo vprašanje razumne prehrane morda ne bo napak, če se bomo malo pomenili o nekaterih osnovnih pojmih.

Hrana preskrbuje telo z energijo, potrebno za delovanje organizma, in s snovmi, s katerimi gradi svoja tkiva. Energetska potreba posameznika je tista energija, ki jo telo porabi v enem dnevu, to je v štiriindvajsetih urah. Razumljivo je poraba energije od posameznika do posameznika zelo različna. Na splošno je večja pri moških, pri mladih ljudeh, v hladnih podnebjih in hladnih letnih časih. Odvisna je tudi od telesne površine in od telesnega dela. Še drugi činitelji vplivajo na to, koliko energije posameznik porabi — na primer sposobnost presnavljanja; ta je pa odvisna od stanja prebavil in od bazalnega metabolizma (to je najmanjša potrošnja organizma v razmerah popolnega mirovanja).

Bazalni metabolizem je pod nadzorom ščitne žleze, ki ima za telo približno enak pomen kakor uplinjač za bencinski motor: pri zdravem človeku je »prazni tek« pravilno uravnan in poraba goriva je majhna: pri bolnikih, ki imajo motnje v delovanju ščitnice, pa je »prazni tek« prenagel in poraba goriva velika. Celotno porabo organizma izražamo s kalorijami, enako kakor izražamo s kalorijami na gram količino energije, ki jo vsebuje posamezno živilo. Če naj bo presnova organizma nemotena, je potrebno, da je vsota kalorij, ki jih dnevno prejmemo s hrano, enaka množini kalorij, ki jih telo na dan porabi.

Kljub veliki pisanosti jedi ločimo med živili samo tri osnovne snovi, ki jih organizem presnavlja: **beljakovine, ogljikovi hidrati** (sem sodita sladkor in škrob) in **maščobe.**

Hranilna vrednost določene jedi je odvisna samo od odstotkov beljakovin, ogljikovih hidratov in maščob, ki jih vsebuje. Vse druge snovi, ki so v sestavi različnih živil — kalcij, železo, fosfor, kalij, sol, vitamini, celuloza itd. — so za življenje organizma sicer nujno potrebne, vendar ne redijo in nimajo nikake kalorične vrednosti.

Ne glede na vrsto živali ali rastline, od katere izvirajo, imajo beljakovine, maščobe in ogljikovi hidrati stalno kalorično vrednost. Kalorična vrednost ogljikovih hidratov je okoli štiri kalorije na gram, maščob po osem do devet kalorij na gram.

Glede na način življenja, premoženjske razmere, krajevne navade in krajevne prehrambene vire, utegne v prehrani prevladovati kakšna glavna prvina na škodo drugih. Tako se Eskimi in Laponci hranijo izključno z maščobami in beljakovinami, medtem ko ogljikovih hidratov (žitarice, sladkor) njihova kuhinja ne pozna. Zaostala poljedelska ljudstva uživajo pretežno ogljikove hidrate; njihovi enolični prehrani primanjkuje mesa in maščob.

(Nadaljevanje sledi)

POCENI
IN SOLIDNO POSTREŽE
SVOJIM GOSTOM
Tapetništvo in dekoraterstvo
NOVO MESTO

Prodaja kozmetičnih preparatov in kemikalij, fotografskih aparatov, foto materiala ter sodobnih brivskih električnih aparatov
DROGERIJA
NOVO MESTO

Kruh priznane kvalitete, pecivo in pekovske usluge nudi
PEKARIJA
NOVO MESTO

Nudimo krojaške, čevljarske in šiviljske usluge ter konfekcijo
OBRTNIK
LJUBLJANA
obrat NOVO MESTO

OPREMALES
NOVO MESTO
nudi pohištvo serijske izdelave za domači in tuji trg

KULTURNOPROSVETNO DRUŠTVO »SLOVENSKI DOM – TRIGLAV«, KARLOVAC
VABILO NA TRIGLAVSKI PLES
Za ples igra VESELI KVINTET iz Ljubljane — Slovenske narodne plese bodo izvajali člani folklorne skupine SKUD »Tine Rožanc« iz Ljubljane
V SOBOTO, 11. FEBRUARJA 1961
V HRVATSKEM DOMU V KARLOVCU

NEKAJ NOVIH IZ DOBOVE

● **Prebivalci Dobove in okolice so že na konferencah SZDL** razpravljali o krajevnih vprašanjih. Tudi na zborih volivcev, ki bodo prihodnje dni, se bodo pogovorili o javni razsvetljavi — poudarjajo, da je onkraj Sotle v hrvaških vaseh že na vsakem drogu luč — razen tega pa bodo pregledali svoje dosedanje delo, razpravljali o krajevnem predračunu in o tem, kaj predvideva petletni perspektivni plan.

● **Precej pereče je vprašanje zdravstva v Dobovi.** Zdaj so določili nov urnik v ambulanti. Toda tudi s tem ne bodo občutno zmanjšali potrebe, da bi zdravnik ordiniral vsak dan. Prav tako bi tudi zobozdravnik imel dovolj dela. Pričakujejo, da bodo o tem razpravljali tudi zbori volivcev. Upajo pa, da bo mogoče urediti šele tedaj, ko bo zgrajen nov stanovanjski blok, v katerem bo dobil tudi zdravnik stanovanje.

● **Za počastitev 20-letnice vstaje** so krajevne organizacije izdelale obširen program. Socialistična zveza in Zveza borcev bosta pridobila čimveč udelavcev, posebno mladine in šolskih otrok. Počastili bodo vse pomembne kulturne in državne praznike, še posebej pa bodo pripravili za Prešernov dan, dan borcev itd. V ta namen bodo tudi igrali. Mladina se že uči igre, ki jo bodo prizorili v drugi polovici marca. Ob dnevu mladosti pa bo akademija, na kateri bodo sodelovali vaški mladinci in šolski otroci.

● **Občni zbori društev,** ki so bili pred dnevi v Dobovi in bližnji okolici, so potekli zelo uspešno. Čeprav so nekatera društva še mlada — ustanovili so jih lani ali predlanskim — je njihova dejavnost prav zadovoljiva. Poseben uspeh so imela gasilska društva. V teh je vedno več mlajših članov. Razen v organizacijskih vprašanjih so gasilci živahno razpravljali tudi o novih prostorih. Gasilska društva v Rigoncah, Malem Obrežu in v Gaberju so dogradila svoje domove. V novih prostorih se ne bodo sestajali samo gasilci, ampak tudi člani ostalih organizacij, ki nimajo sobe. Na ta način bo prišlo do še tesnejše povezave med organizacijami, kar doslej ni bilo ravno zadovoljivo.

● **V Velikem Obrežu so na pobudo SZDL zgradili transformator,** ki bo dajal elektriko tudi Malemu Obrežu. Zbrali so 80.00 dinarjev. Prebivalci so pri gradnji pomagali s prostovoljnim delom.

● **Tudi v Gaberju in Dobovi pričakujejo,** da bodo začeli graditi transformatorski postaji.

● **1. in 2. februarja je bil v Brežicah seminar za člane krajevnih odborov Socialistične zveze,** kjer so se seznanili z nekaterimi novostmi in boljšim načinom dela krajevnih odborov SZDL.

● **V Dobovi so pred dnevi ustanovili avto-moto sekcijo,** ki je podružnica brežiškega avto-moto društva. Organizirali so tečaj za šoferje, za katerega se je prijavilo 24 kandidatov.

I. Z.

Novice iz Šentjanža

● **Predzadnjo nedeljo je bil občni zbor PGD Šentjanž,** na katerem so izvolili nov odbor, pregledali pa so tudi delo preteklega leta ter načrt za v bodoče.

Razprava po poročilu se je sukala v glavnem okoli gradnje novih gasilskih prostorov. Za gradnjo sta na razpolago le dva prostora: na mestu, kjer je sedaj gasilska baraka, ali pa tam, kjer je sedaj gasilska dvorana. To bi preuredili v gasilske prostore in prizidali novo dvorano s pomočjo vseh organizacij in društev v okraju. Ker vodstvo gasilskega društva vztraja na tem, da gradi novi dom na lastnem zemljišču, na zboru ni prišlo do zaključka, kljub temu da so predstavniki gasilstva iz Sevnice in razgledani ljudje iz Šentjanža dokazovali, da nova zgradba zahteva veliko več finančnih sredstev, ta pa niso zagotovljena.

Ker zaenkrat ne kaže drugega, namerava Prosvetno društvo še ta teden prebeliti sedanjo dvorano.

● **Oprema razredov v novi šoli** dobro napreduje. Razredi v I. nadstropju bodo po vsej verjetnosti dani v uporabo že v II. polletju. To ne bo razveselilo samo otrok, temveč tudi učiteljstvo in starše, ki so že na raznih sestankih ugotavljali, da so otroci preveč obremenjeni, zlasti tisti iz oddaljenejših krajev, ker morajo zaradi pouka v treh izmenah prezgodaj vstajati ali pa se pozno zvečer vračajo domov.

● **V nedeljo je bila v Krmelju prireditev** »Pokaži, kaj znaš!« in »Spoznavajmo svet in domovino!«, na kateri so sodelovali tudi igralci PD Šentjanž s prvim prizorom drugega dejanja igre »Muza na mansardi«.

● **Tečaj RK v Šentjanžu** je bil dobro organiziran in je prva dva dni dobro potekal pod vodstvom tovariša, ki je bil na strokovnih predavanjih v Novem mestu. Pod vplivom predsednice RK v Šentjanžu pa so tečaj prekinili. Najbrže ni seznanjena z novim delovnim načrtom, ki se letos uresničuje, in je premalo strokovno podkovana. Želja staršev je, naj bi se v bodoče take stvari ne dogajale več in naj bi organizacija RK nudila vso pomoč strokovnemu vodstvu za izvedbo tečaja.

M.

Iz Globokega se oglašamo

Pred dnevi je bil v zadružnem domu v Globokem občni zbor RK. Udeležilo se ga je veliko članstva. Večinoma so pri volitvah zaupali staremu odboru, kar dokazuje, da dobro dela in ima voljo do nadaljnjega dela. Zna tudi ljudi prepričati, da plačujejo redno 60 dinarjev članarine na leto. Razpravljali so tudi o letnem prostovoljnem prispevku, ki bi šel za pomoč pri smrti v družini. Pomoč naj bi znašala 3000 dinarjev. Ne bi bilo napačno, ko bi se akcija izvedla tudi pri nas v Globokem, v Dobovi jo izvajajo že nekaj let. Treba bo samo malo volje. Od 19. do 29 decembra lani je RK priredil tečaj za nego bolnika doma. Obiskovalo ga je 10 tečajnic. Uspel je zelo dobro. Kasneje je bil drugi tečaj. Na programu so bila tudi razna predavanja, ki jih je vodilo domače učiteljstvo. Obiskal nas je tudi dr. Glušič iz Brežic in nam povedal dosti zanimivega.

Tako se pri nas izobražujemo in gremo s časom naprej v lepše dni.

Pepca Kržan

Novo iz Toplic

V petek, 3. februarja, je bil v Dolenjskih Toplicah občni zbor RK. Iz poročil, ki so jih prebrali člani odbora, je vidno, da je bilo delo v preteklem letu zelo plodno. V razpravi so predlagali, naj bi društvu od vplačane članarine ostal večji znesek, ker je 20 odstotkov premalo, da bi krili vse izdatke. Zastopnik okrajnega odbora ing. Zobec je predlagal, naj bi društvo priredilo tečaj za bolniške strežnike doma. Tečaj za prvo pomoč bodo imeli tudi prihodnje leto.

Na koncu je večkratna krvodajalka Ana Rajk dobila kot priznanje srebrno značko. Preteklo jesen je iz topliške doline dalo kri 117 ljudi.

Drago Gregorc

Tečaj v Šentrupertu

Na pobudo Zveze zadružnic so organizirali v Šentrupertu prvi del tečaja Rdečega križa. Obiskovalo ga je 30 deklet in žena. Nekatere so prihajale tudi po ure daleč.

Ob zaključku tečaja so priredile tečajnice skromno večerjo, na katero so povabili tudi predstavnike občinskega in krajevnega odbora RK.

Tečajnice žele, da bi v prihodnjem letu imele še več praktičnih ur iz gospodinjstva in kuhanja.

-r

Novomeška kronika

Prebivalci Gubčeve ulice smo pred meseci oglasili v našem listu zaradi nevarnih jam in teme, iz katere ždimo, čeprav je tod vedno več novih hiš. Pot je kmalu nato posuta, zadnje dni pa so se spet pokazale take jame, da je ulica ob deževju na nekaterih mestih celo neprehodna. Zato prosimo pristojne organe, da si našo ulico ogledajo in pripeljejo nekaj voz gramoza, da ne bomo v nevarnosti za noge! In še eno luč, ki naj bi razsvetljevala srednji, najtemnejši del ulice, si menda lahko želimo, zato tudi to javno ponavljamo!

Moderno in sodobno veleblagovnico si želimo v našem mestu. Take želje smo slišali na zadnjih zborih volivcev (nekateri so bili zelo slabo obiskani, pohvaliti je treba IV. teren, ki je poskrbel za dobro obveščanje in res dober obisk!), o njih pa razpravljajo ljudje tudi na sestankih SZDL in osnovnih organizacij ZK. …ni že čas, da prenehamo z …tacijami »štacun«, kakršnih …no v mestu že na kupe, če…gre vanje ponekod le 5 pro…cev in 10 strank, pa je že gneča, da se ne moreš niti …no obrniti, kaj šele v miru …ti blago! Novemu mestu je …bna sodobna samopostrežna …na, kakršno ima n. pr. Sevnica. Res, letos je še ne bomo …d zgraditi, vendar je potreben …t in nekajletno zbiranje sredstev, posebno zdaj, ko je spre…odlok o povečanem prometnem davku v maloprodajni trgovini. Ljudje zahtevajo, naj prispevajo k modernizaciji trgovin tudi …ska podjetja sama, radi pa bi tudi slišali kaj več o tem, če je samopostrežna trgovina sploh …rtu in kaj vse bi bilo potrebno, da bi jo mesto dobilo.

Za veliko pustno zabavo, ki …o priredilo TVD Partizan v …m mestu v soboto ob 20. uri v …eh prostorih Doma JLA, je …o zanimanja, ker se je zvedelo, da bo letošnja pustna zabava …o bolje organizirana kot …nja leta. Poskrbljeno je za …vit zabavni program, kakor …za kvalitetne maske. Letos …ovoljen vstop samo maskam, …ode res nekaj predstavljale, …vsem pustnim šemam. …ervacije vstopnic bo sprejemalo TVD Partizan v pisarni na …od četrtka dalje. Rezervacija …v glavni dvorani 300 din, … 200 din. Cene jedilom in …bodo običajne.

■ **V Novem mestu bo znana** konfekcija Varteks odprla svojo prodajalno. Na Cesti komandanta Staneta že preurejujejo lokal bivše delikatese. Računajo, da bodo dela končana v enem mesecu, nakar bodo Novomeščani in tudi prebivalci okoliških krajev lahko dobili v tej trgovini znane in kvalitetne konfekcijske izdelke tovarne Varteks. Taka trgovina je v Novem mestu zelo potrebna.

■ **Živilski trg** je bil v ponedeljek, 6. februarja, slabo založen. (V zelenjavni trgovini je več artiklov in tudi ceneje kot jih je dobiti na našem trgu!) Prodajali so jajca po 20 din, česen, čebulo in južno zelenjavo v šopkih, teloh in vresje, motovilec na merice po 30 din, fižol kilogram po 100 din. Pletenih nogavic iz domače volne je bilo dosti, manj pa ostalih volnenih izdelkov.

■ **Gibanje prebivalstva:** rodile so: Justina Velemirov, Nad mlini 1 — dečka, Jožica Mali iz Paderšičeve 18 — dečka, Ivanka Martinovič iz Jerebove 16 — dečka, Ivanka Košmrlj s Karlovške ceste — dečka. — **Poročila sta se:** Stanislav Pavlin, čevljar z Novega trga 9, in Ljudmila Regina, delavka z Dol. Kamenc. — **Umrla sta:** Ivana Blažič, gospodinja iz Novega mesta, Ragovska 74, stara 74 let, in Karel Svara, upokojenec iz Cankarjeve ulice 18, star 81 let.

Pustna zabava za otroke — kurentovanje!

Društvo prijateljev mladine v Novem mestu bo priredilo skupno s pionirsko organizacijo osnovne šole VELIKO PUSTNO ZABAVO — KURENTOVANJE. V prijetno okrašeni šolski telovadnici bo orkester JLA zabaval mladince, pionirje in predšolsko mladino. Prireditelji žele, da bi se kurentovanja udeležilo kar največ okusnih mask. Posebno zaželene so skupine iz pravljičnega sveta.

Zaradi boljšega razporeda bo pustna zabava v soboto, 11. februarja, od 15. ure dalje za mladince in pionirje 8., 7. in 6. razredov obeh novomeških osnovnih šol, v nedeljo, 12. februarja, od 9. do 12. ure za učence 5., 4., 3. in 2. razredov, popoldne od 14. ure dalje pa za učence prvih razredov in za predšolske otroke.

Veliko veselja in zabave na kurentovanju želita našim mladincem, pionirjem in cicibanom

Društvo prijateljev mladine in Starešinski svet osnovnih šol v Novem mestu.

…SKA MLEČNA KUHINJA V NOVEM MESTU

…šolski mlečni kuhinji na …n drugi osnovni šoli v …m mestu izdamo vsak dan …obrokov tople malice. Učen…bijo razen kave in čaja z raznimi dodatki in vitaminskimi namazi.

…prvem polletju letošnjega …ega leta je bilo izdanih …76 obrokov hrane. Denar … dobivamo od učencev sa…, prispeva pa tudi Rdeči … Učenci so zbrali 1,238.469 …, pomoč RK pa je znašala 1,916.137 din. Otroci prispevajo po svojih zmožnostih, nekateri pa prejemajo malico brezplačno.

Vodstvo ima v načrtu modernizacijo kuhinje in pripravo enolončnic za učence, ki se pozno popoldan vračajo domov. Ker pa iz dosedanjih sredstev tega ni mogoče napraviti, smo se obrnili s prošnjo za podporo na razna novomeška podjetja in ustanove. Upamo, da bodo pokazali vse razumevanje in nam potrebne pomoči ne bodo odklonili.

Jožefa Kristan

Na Trebelnem smo nabrali

Mladinski aktiv na Trebelnem so ustanovili pred dvema letoma. Od takrat je delal zelo uspešno. Posebno lani so bili marljivi. Čeprav je v kolektivu komaj 30 članov, so nastopili na več prireditvah, razen tega pa so lani za prvi maj organizirali proslavo. Sredstva, ki so jih dobili ob tej priložnosti, so porabili za mladinski izlet.

Lani v decembru so kupili električni gramofon in 25 plošč. Pri tem je pomagala tudi kmetijska zadruga in jim podarila 25.000 dinarjev.

Tudi dramatska sekcija dela. Mladinci so naštudirali dve igri in z njima gostovali v Mirni peči. Nimajo pa še strokovnega kadra, da bi jim pomagali. Prosvetni delavci so preveč zaposleni.

Sekcija mladih zadružnikov, ki so jo ustanovili v okviru mladinske organizacije, je že pričela delati. V zakup nameravajo vzeti sadovnjak in njivo. Dohodek bodo porabili za ustanovitev kluba.

Člani PGD na Trebelnem so imeli zadnjo nedeljo v januarju občni zbor. Razpravljali so o dograditvi doma. Doslej so imeli samo ročno brizgalno, zato so se pogovorili, da bodo pričeli zbirati sredstva za nabavo motorne brizgalne. Delavni člani zaslužijo vse priznanje.

Uslužbenca pošte na Trebelnem Karl in Jože vneto nabirata naročnike za Dolenjski list. Od druge polovice decembra do konca januarja sta jih nabrala čez 50. Upravnik pošte je izračunal, da pride na območju njihove pošte na tri prebivalce po en časopis, oziroma revija, Dolenjski list pa na vsakih šest prebivalcev.

K—c

Za 300 din — 2,5 m črev!

Bilo je v času kolin. Nekateri si žele raznovrstnih klobas in ker doma ni na razpolago toliko črev, so jih žene naročile v mokronoški mesnici. Seveda so čreva dobile, vendar za 300 dinarjev samo 2,5 metra črev. In ta čreva so bila še neoprana…

Čisto gotovo se je kupec vprašal, kako je mogoče zaračunati tako ceno, saj bi bilo bolje, ko bi kupil kar gotove krvavice, ali pa namesto neopranih črev meso.

Pa naj še drugi kaj povedo o tem!

A.

NAROČITE SI DOLENJSKI LIST!

RAZPIS USLUŽBENSKIH MEST

pri Okrajnem zavodu za socialno zavarovanje v Novem mestu

Komisija za uslužbenske zadeve pri Okrajnem zavodu za socialno zavarovanje v Novem mestu razpisuje naslednja delovna mesta:

Šefa odseka za nakazovanje invalidskih in pokojninskih dajatev

Pogoj: višja izobrazba (referent II. vrste) ali računovodja z najmanj 5-letno prakso.
Družinsko stanovanje na razpolago.

Referenta za invalidsko zavarovanje

Pogoj: visoka strokovna izobrazba ali višja izobrazba s 5-letno prakso v upravni službi.
Družinsko stanovanje na razpolago.

Uslužbenca s srednjo strokovno izobrazbo finančne stroke

Pisarniškega uslužbenca za vodjo arhiva pri zavodu

Pogoj: predpisana strokovna izobrazba in petletna praksa v pisarniški stroki

Razpis velja do izpopolnitve delovnih mest.

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

Tedenski koledar

Četrtek, 9. februarja — Polona
Petek, 10. februarja — Dušan
Sobota, 11. februarja — Zvezdana
Nedelja, 12. februarja — Damjan
Ponedeljek, 13. febr. — Katarina
Torek, 14. februarja — Pust
Sreda, 15 februarja — Vesela

KINO

Črnomelj: 10. in 12. febr. ameriški film »Obračun«. 11. in 12. febr. slovenski film »Veselica«. 14. in 15. febr. italijansko-francoski barvni film »Zdravnik in nadzdravnik«.
Dol. Toplice: 11. in 12. febr. italijanski film »Kabirijine noči«.
Kostanjevica: 12. febr. italijanski barvni film »Tosca«.
Metlika: 11. in 12. febr. ameriški film »Prekinjena melodija«. 15. febr. češki film »Oprostite, napačna zveza«.
Mokronog: 12. febr. ameriški film »Dama iz Sanghaja«.
Novo mesto — »Krka«: od 10. do 13. febr. francoski film »Ulica De Preri«. Od 14. do 16. febr japonski film »Smrt na Pacifiku«.
Novo mesto — Dom JLA: od 9. do 12. febr. ameriški barvni film »Mladi levi«. Od 13. do 15. febr. madžarski film »Draga Ana«.
Semič: 12. febr. jugoslovanski film »H-8«.
Sevnica: 11. in 12. febr. ameriški film »Žigosani«.
Trebnje: 11. in 12. febr. slovenski film »Tri četrtine sonca«. — Predstava v soboto ob 19 uri in v nedeljo ob 16 in 18.30

ZAHVALE

Ob izgubi dragega moža, očeta, starega očeta, brata, strica, svaka

JANEZA PERUŠICA

se najiskreneje zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki so ga v tako velikem številu spremili na njegovi zadnji poti. Posebno se zahvaljujemo Zvezi VVI Črnomelj, kolektivu tovarne Belsad ter kolektivu konfekcije Elita za izraženo sožalje in vence. Hvala vsem, ki ste kakor koli z nami sočustvovali.

Žalujoča družina Perušič.

Ob izgubi našega očeta

JANEZA ARHNAVERJA
iz Podgore pri Straži

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so mu pomagali in stregli v času njegove bolezni, vsem darovalcem vencev in cvetja ter vsem tistim, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti.

Žalujoči Arhnaverjevi.

MALI OGLASI

PRODAM kompleten samohod za žaganje drv. Ljubljana, Kavčičeva 60.
PRODAM stavbo z dvema sobama in garažo. Takoj vseljivo. Naslov v upravi lista (73-61).
POCENI PRODAM malo rabljeno spalnico. Ogled vsak dan do 13. ure. Naslov v upravi lista (72-61).
ZARADI BOLEZNI prodam vinograd s hišo na Trški gori. Pavla Grobovšek, Novo mesto, Cesta herojev 49.
PRODAM televizijski aparat nemške izdelave skupaj z anteno in kablom. Naslov v upravi lista (70-61).
KMEČKO HIŠO prodam, poslopje in zemljo, skupno ali posamezno. Naslov v upravi lista (69-61)
ZARADI BOLEZNI prodam v Sred. Grčevju pri Otočcu dve parceli vinograda, zidanico s stanovanjem in vso premičnino. Cena 650.000 din. Naslov v upravi lista (79-61).
UGODNO PRODAM police mešane trgovine, primerne za skladišča v kleti. Naslov v upravi lista (68-61).
»GORAN« železen štedilnik proda Rotar, Gotna vas.
PRODAM žensko kolo. Naslov v upravi lista (67-61).
IŠČEMO POSLOVODJO za gostilno Črmošnjice — zakonski par. Nastop službe takoj. Plača po dogovoru. Stanovanje vseljivo. Ponudbe pošljite Planinskemu društvu Črnomelj.

GOSPODINJSKO pomočnico iščem. Nastop službe takoj. Ponudbe pošljite na naslov: dr. Pahor, Ljubljana, Vrhovčeva 2.
POŠTENO DEKLE sprejmem za dopoldansko delo v gospodinjstvu. Nudim hrano in stanovanje. Preskrbim popoldansko zaposlitev. Nevenka Jakše, Ljubljana, Sišenska 27.

IZGUBIL sem moško zapestno uro znamke »Doxa«. Najditelj jo naj proti nagradi vrne na naslov: Drago Hadl, Novo mesto, Zagrebška 10.
SLOVENEC IZ NEMČIJE želi spoznati pošteno domače dekle za skupno življenje. Zaželene ponudbe s sliko na naslov: Ivan Smit, Stuttgart — Gerlingen, Eibenweg 28, Deutschland.

GIBANJE PREBIVALSTVA

NOVO MESTO

V času od 30. januarja do 6. februarja je bilo rojenih 14 dečkov in 14 deklic.

Poročili so se: Franc Može, delavec z Verduna, in Kristina Cimermančič, hči kmeta iz Vinje vasi; Jože Bašelj, zidar iz Dol. Kamenja, in Terezija Glavan, hči kmeta iz Volčje jame; Jože Ivec, sin kmeta iz Malin, in Marija Surla, hči kmeta iz Vinje vasi; Rafael Strajnar, sin kmeta iz Češnjevka, in Alojzija Turk, delavka iz Podgore; Franc Avsec, delavec, in Angela Golobič, hči kmeta, oba z Dolža; Franc Bele, delavec iz Dol. Lakovnic, in Ana Gazvoda, hči kmeta iz Mihovca; Mirko Kostaneto, elektromonter iz Ivančne gorice, in Ana Mavsar, kuharska pomočnica iz Borovnice: Janez Ramšak, rudar iz Hrastnika, in Frančiška Hočevar, bolniška strežnica iz Trbovelj; Janez Gorše sin kmeta iz Dragovanje vasi, in Ana Bohte, delavka iz Dol. Lakovnic.

Umrli so: Kristina Udovč, gospodinja z Gor. Težke vode, stara 34 let; Janez Arhnaver, kmetovalec iz Podgore, star 64 let; Branka Suhadolnik, otrok iz Gorenje vasi, stara 4 leta; Evgen Primc, sobослikar iz Regerče vasi, star 67 let.

BREŽICE

Januarja ni bilo rojstev izven bolnišnice.

Poročila sta se: Ivan Remih, rudar iz Armeškega, in Eda Vatovec, bolničarka iz Brežic.

Umrla sta: Andrej Petelinc, kmet iz Bukovška, star 81 let, in Franc Lašič, poljedelec iz Trnja, star 27 let.

ŠENTJANŽ

Januarja je bil rojen en deček.

Poročili so se: Vinko Prelogar, kmet iz Češnjic, in Marija Razpet, snažilka iz Gaja; Peter Jontez, delavec iz Hinj, in Ana Sebanc, poljedelka iz Štajngroba.

Umrli so: Marija Knez, gospodinja iz Koluderja stara 60 let; Marija Virt, upokojenka iz Požarč stara 85 let; Alojz Kramžar, kmet iz Glaviš, star 56 let; Uršula Gorenjec, delavka iz Gradca, stara 40 let; Franc Dolšek, upokojenec iz Srednika, star 78 let.

GRADAC

Poročili so se: Stanislav Weiss, mlinar iz Črnomlja, in Jožefa Jakša, poljedelka iz Vranovič; Bogo Balkovec pleskar iz Drenovca, in Milena Pezdirc, poljedelka z Grma.

Umrli so: Martin Jurejevčič, užitkar iz Gradca, star 95 let; Anton Stankovič, upokojenec iz Gradca, star 77 let; Franc Zupančič, upokojenec iz Gradca, star 59 let.

VIDEM-KRŠKO

Januarja sta bila rojena dva dečka in dve deklici.

Poročili so se: Anton Držanič, gradbeni tehnik iz Dolenje vasi, in Emilija Jazbec, učiteljica iz Cerkelj; Franc Zemljak, učitelj iz Vidma-Krškega, in Ida Presnik, učiteljica iz Zdol; Blaž Molan, delavec iz Anovca, in Marija Drenovec, poljedelka iz Zdol.

Umrla je: Alojzija Ivačič, upokojenka iz Vidma-Krškega, stara 76 let.

Iz novomeške porodnišnice

Pretekli teden so v novomeški porodnišnici rodile: Jožefa Udovič iz Apnenika — deklico, Marija Plut z Vinjega vrha — deklico, Fani Turk iz Dol. Mokrega polja — dečka, Marija Gruber iz Irče vasi — dečka, Anica Hren iz Trebnjega — deklico, Silva Perpar iz Dobrniča — deklico, Olga Mišič iz Štefana — dečka, Marija Krajšek iz Šentruperta — dečka, Ana Tomc iz Črnomlja — deklico, Ana Fluhar iz Dečje vasi — deklico, Amalija Omerzel iz Rumanje vasi — deklico, Marija Klobučar z Uršnih sel — dečka, Marija Vrček iz Grmovelj — deklico, Božena Uršič iz Črnomlja — dečka, Slavka Plaper iz Bršlina — deklico, Vera Rotar iz Sp. Vodal — deklico, Katarina Butala z Griča — dečka, Stanka Materič iz Vidošič — dečka, Zofija Lopatič s Karteljevega — dečka, Ana Saksida s Trške gore — deklico, Jelka Poslek s Trške gore — deklico, Ivanka Repovž iz Pavlje vasi — dečka, Vera Rajer z Dol. Kamenc — deklico, Pavlina Dragan iz Šentjurja — dečka, Ivana Bartol iz Borovca — dečka, Ana Krese iz Bitne vasi — deklico, Fani Župan iz Javorovice — deklico, Sonja Dečman iz Ralke vasi — deklico, Marija Kraševec iz Orehovca — deklico.

IZ BREŽIŠKE PORODNIŠNICE

Pretekli teden so v brežiški porodnišnici rodile: Frančiška Sodič iz Dramelj — dečka, Anica Valenčak iz Brezine — dečka Antonija Pajk iz Gor. Leskovca — dečka, Olga Pankrucka iz Brežic — deklico, Terezija Jelčič z Bizeljskega — dečka, Draga Poštič iz Brežic — dečka, Justi Špeljak iz Cemehovca — deklico, Helena Muser s Trške gore — deklico, Ankica Tomašinjak iz Klanjca — deklico, Anica Franko iz Podgračenega — deklico, Pepca Žarn iz Nemške vasi — dve deklici, in Pavla Fuketa iz Laduča — dečka.

KRONIKA NESREČ

Pretekli teden so se ponesrečili in iskali pomoči v novomeški bolnišnici: Stefan Brulc, kmet iz Gor. Kronovega, je zaradi poledice padel in si poškodoval levo nogo. Iztok Barbič, sin delavke iz Črnomlja, je pri smučanju padel in se poškodoval. Jožetu Lešiču, delavcu iz Dolge vasi, je spodrsnilo, da je padel na levo koleno in si ga poškodoval. Jožetu Tomašiču, delavcu z Daljnih njiv, je pri prevažanju lesa hlod poškodoval levo nogo. Janezu Štefaniču, kmetu iz Križevske vasi, je pri podiranju drevja smreka padla na desno nogo in rebra. Anton Lovrin, docent Glasbene akademije iz Sarajeva, je padel in si poškodoval desno roko. Staneta Kolenca, kurjača s Karteljevega, so na poti domov napadli in mu poškodovali hrbet in glavo. Matiji Lubenku, rudarju iz Kanižarice, je pri delu tram poškodoval glavo Jakob Konda, upokojenec z Osojnika, je v temi zadel ob peč in si poškodoval prsni koš.

Brežiška kronika nesreč

Pretekli teden so se ponesrečili in iskali pomoči v brežiški bolnišnici: Vinku Kuharju, kmetovalcu z Novega grada, je pri podiranju drevja padla na glavo veja in ga teže poškodovala. Jože Štefančič, kovač iz Pleterij, si je pri padcu s kolesa poškodoval desno koleno. Ranka Martinovič, gospodinja iz Cerkelj, je padla s kolesom in si poškodovala glavo. Ana Pirc, gospodinja iz Crneče vasi, si je pri padcu zlomila levo nogo. Ferdo Setinc, traktorist iz Gaberja, je pri prometni nesreči dobil poškodbe po glavi. Stanislav Toplišek, sin uslužbenca iz Stare vasi, se je poparil s kavo. Jožefa Požun, gospodinja z Nemške gore, si je pri padcu zlomila levo nogo. Mileno Smukovič, delavko iz Račje vasi, je podrl moped in ji poškodoval glavo in levo nogo.

Novice iz Pišec

Na veliko veselje deklet in žena iz Pišec se je 5. januarja pričel krojno-šivalni tečaj naše tovarne šivalnih strojev z Mirne. Tečaj vodi strokovna učiteljica tov. Marija Prešeren. Z velikim potrpljenjem nas uči, nam kaže, pomaga in svetuje pri krojenju in šivanju. Vse tečajnice so ji zelo hvaležne za njeno požrtvovalnost, saj poučuje vsak dan po tri skupine, kar je zelo naporno. V nedeljo, 11. februarja, zaključimo tečaj in vabimo na zaključek zastopnike tovarne šivalnih strojev z Mirne, tovarišice z Okrajnega zavoda za napredek gospodinjstva v Novem mestu in tovarišice Gospodinjskega centra iz Brežic z željo, da si ogledajo tudi razstavo naših izdelkov, ki bo odprta v prostorih šole v nedeljo ves dan. Prav tako vabimo domačine iz Pišec, da si ogledajo razstavo.

Da ne bo še konec teh lepih in prijetnih zimskih dni, ko se zbiramo žene in dekleta v toplih, na novo urejenih prostorih naše šole, bomo po končanem krojno-šivalnem tečaju obiskovale še zdravstveno-prosvetni tečaj, ki se bo pričel dne 16. februarja. Program je sedaj popolnoma spremenjen, v njem je veliko praktičnih del, tudi gospodinjskih, ki nas dekleta in žene zelo zanimajo. Na tečaj vabimo tudi fante in može!

Elektrifikacijska dela so pri kraju. Zasvetila je tako dolgo zaželena luč po vseh naših hribih. Pa ne samo to. Pred kratki smo dobili tudi javno razsvetljavo. To je lep in omembe vreden napredek. Sedaj pa še s tako vnemo nad obnovo vinogradov in sadovnjakov, pa bomo kmalu splavali iz zaostalosti.

Mladinska organizacija in gasilsko društvo sta se le pomenila in našla pot za sodelovanje. V soboto, 11. februarja, bosta skupno priredili pustno zabavo s programom. Najboljše maske bodo nagrajene.

—ne

Zlomljena noga

3. februarja je na železniškem prelazu v Dobovi prehiteval motorist kolesarja, ki je vozil po levi strani ceste. Med prehitevanjem pa je kolesar zavil na desno stran ceste… in prišlo je do trčenja, pri katerem je kolesarju zlomilo nogo.

SPORED RADIO LJUBLJANA

SOBOTA — 11. FEBRUARJA:

5.00—8.00 Dobro jutro! (Pisan glasbeni spored) — 5.10—5.30 Nekaj domačih — 6.30—6.40 Reklame — 8.05 Glasba ob delu — 8.30 Melodije Johanna Straussa v priredbah za klavir — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Zvočna mavrica — 10.15 Ottorino Respighi: Rimski prazniki — 10.40 Angleščina za mladino — 10.55 Intermezzo z orkestrom Michael Jary — 11.00 Po svetu jazza — 11.30 Pionirski tednik — 11.50 Otroci izbirajo pesmico — 12.00 Iz Žirovnice nas pozdravlja Slavko Mežek s svojimi muzikanti — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Zabaven opoldanski spored — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Veselje na deželi — 13.50 Od arije do arije — 14.20 Sport in športniki — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 S knjižnega trga — 16.00 Zvoki za razvedrilo — 16.40 Moški zbor France Prešeren iz Kranja — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Po kinu se dobimo — 17.45 Plesni orkester Ralph Flanagan — 18.00 Jezikovni pogovori — 18.15 Boris Papandopulo: Concertino za trobento in godalni orkester — 18.30 Jugoslovanska pevka Aranka Herčan — 18.45 Okno v svet — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Po domače v prijetni večer pustne sobote — 20.20 Michael Brett: Georgeu se zmeraj kaj primeri — 21.00 Za prijeten konec tedna — 22.15 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Do polnoči v plesnem ritmu.

NEDELJA — 12. FEBRUARJA:

6.00—6.30 Nedeljski jutranji pozdrav — 6.30 Veselo na pot! — 7.35 »Jutranja zarja« — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.26 Iz albuma skladb za otroke — 8.35 Z zabavno glasbo v novi teden — 9.50 Anton Lajovic: Andante za veliki orkester — 10.00 Še pomnite, tovariši… — 10.30 Partizanske in množične pesmi — 10.45 Spoznavajmo svet in domovino — 11.45 Zabavni orkester RTV Ljubljana — 12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 13.30 Za našo vas — 13.45 Koncert pri vas doma — 14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. — 15.15 Reklame — 15.30 Melodije, ki jih radi poslušate — 16.00 Humoreska tega tedna — 16.20 Dunajski napevi — 16.40 Peli so jih mati moja… — 17.00 Pol ure ob zabavni glasbi — 17.30 Radijska igra — 18.31 Ivo Lhotka-Kalinski: Sedem bagatel — 18.40 Malo peč nas bo ogrela malo pesmico vesela — 19.30 Radijski dnevnik in športna poročila — 20.05 Izberite melodijo tedna! — 20.50 Plesni orkester Marty Gold — 21.00 O Verdijevem življenju in delu — 22.15 Ples ob radijskem sprejemniku — 23.00 Poročila — 23.05 Nočni simfonični koncert — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

1. Spominjam se ga, kot da je bilo včeraj; okorno je priracal skozi vrata in za njim je šla samokolnica z njegovo mornarsko skrinjo. Bil je visok, širokopleč, temnopolt možakar. Prek ramen mornarske suknje mu je padala kita las. Roke je imel žuljave in prek enega lica se mu je vlekla brazgotina od udarca s sabljo. Ozrl se je tiho po zalivu in zaokrožil staro mornarsko pesem:

»Petnajst mož na zaboju mrtvega moža,
Ju-hu-hu in polna steklenica ruma.«

2. »Zaliv je zelo prijazen,« je rekel, »in tudi krčma ni napak. Mnogo gostov, tovariš?« Moj oče mu je odgovoril, da jih na žalost ni dosti. »Tem bolje,« je dejal, to je zame pravo sidrišče.« Možu, ki mu je vozil samokolnico, je zaklical: »Ustavi ladjo in pomagaj mi spravit skrinjo na obalo. Tu se hočem usidrati,« je pristavil. »Preprost človek sem in ne zahtevam nič drugega kot rum, slanino z jajci in onile griček, kamor bom hodil opazovat ladje. Recite mi kar kapitan!« In vrgel je nekaj zlatnikov po tleh.

3. Obleka mu je bila obnošena in izražal se je prostaško, toda nihče ga ni imel za navadnega mornarja. Navadno je bil zelo molčeč in sam zase. Podnevi je z daljnogledom opazoval ladje s skal nad zalivom. Zvečer pa je ob ognišču pil zelo močan rum. Gostje in domači so se ga izogibali in sleherni dan je povpraševal, če se je oglasil pri nas kakšen mornar. Meni je skrivaj naročil, naj pazim na »nekega mornarja z eno nogo« in mu njegov prihod nemudoma javim. Za plačilo mi je dajal vsak mesec desetico.

4. Ta skrivnostni mornar z eno nogo me je strašil celo v sanjah, ko me je preganjal čez drn in strn. Tisto desetico sem si prav pošteno prislužil. Našega kapitana pa sem se bal mnogo manj kot večina ljudi. Bili so večeri, ko je izpil več ruma kot ga je mogel prenesti; tedaj je na vse grlo pel svoje stare in razuzdane mornarske pesmi in se ni zmenil za nikogar. Včasih je naročil ruma za vso sobo in prestrašeni gostje so morali poslušati njegove zgodbe ali pa peti z njim »Ju-hu-hu in polna steklenica ruma.«

ZNANOST PROTI PLEVELU

Jugoslovanski znanstveniki opozarjajo na nevarnost, ki preti poljskim kulturam (poljščinam). Ta nevarnost je plevel. Da bi ga lahko uspešno zatirali, je potrebno dvoje: proučevanje biologije plevelnih rastlin in odkrivanje učinkovitih ukrepov proti njim. Le tako bo mogoče občutno zmanjšati škodo, ki jo povzroča plevel pridelkom tako glede količine kot kakovosti.

Tudi naša zdravilska industrija je že močno razvita. Stroje, kot jih vidite na zgornji sliki, uporablja za polnjenje in zapiranje steklenic s penicilinom.
Podobne stroje ima tudi novomeška tovarna zdravil KRKA, ki prav tako polni penicilin.

Plevelne rastline prizadevajo nemajhno škodo našemu celotnemu gospodarstvu, ne samo poljedelstvu, temveč tudi vinogradništvu, gozdarstvu in celo javnemu prometu. Zaradi zapljeveljenosti posevkov in zemljišč močno narastejo stroški v kmetijski proizvodnji, kar ima slabe posledice tudi v živinoreji.

Škoda, ki jo v jugoslovanskem gospodarstvu povzročajo razni pleveli, je sorazmerna škodi v ZDA, kjer znaša letno samo v poljedelstvu okrog 4 milijarde dolarjev. V Jugoslaviji nimamo točnih ocenitev, vemo pa, da je bil na primer leta 1953 zaradi plevela zmanjšan povprečni pridelek žit za 10 odstotkov — za 35.000 vagonov ali okrog 15 milijard dinarjev. Ta odstotek pa je bil v nekaterih letih še višji. Leta 1951 je samo v Makedoniji znašala škoda zaradi zmanjšanja pridelka okrog 2 milijarde dinarjev. Pri tem pa ni računana škoda, ki je nastala zaradi poslabšanja kvalitete pridelkov, ne škoda na pašnikih, travnikih, v sadovnjakih in vinogradih. Čeprav so v nekaterih deželah (ZDA, Holandija, Danska, ZSSR) že precej razvite metode za zatiranje škodljivih rastlin, moremo njihove izkušnje koristiti le v majhnem obsegu na našem področju, ker je število skupnih plevelov zelo majhno. Zato moramo odkriti domača sredstva in metode za zatiranje škodljivih rastlin.

Najprej je treba raziskati življenske pogoje posameznih plevelov in njihovo navezanost ali odpor do posameznih posevkov in drugih poljščin. Šele potem, ko bo to vse natanko raziskano, bo zatiranje plevela lahko učinkovito, ker so samo agrotehnični ukrepi, ki jih sedaj uporabljamo proti plevelu, premalo. Vse te rastline so namreč izredno dobro prilagojene boju za obstanek in nemalokrat se tudi potem, ko smo uporabili najhujša zatiralna sredstva, spet razbohotijo v novih, proti strupu odpornih oblikah. Zato je predhodno znanstveno proučevanje nujno potrebno za učinkovito in korenito zatiranje plevelov vseh vrst in na raznih zemljiščih.

Po znanem filmu »Lassie se vrača« je škotska psička postala znana po vsem svetu. V ZDA izdelujejo zdaj z njo serijo mladinskih filmov, ki jih kaže tudi naša televizija.

Dr. Alex Dingwall iz Londona je izumil posebne rokavice za strojepiske. Na prstih rokavic so natisnjene črke, ki pridejo pod udarec ustreznega prsta.

Helikopter orjak

V Sovjetski zvezi so zgradili helikopter MI-6, ki je trenutno največji na svetu. Težak je 40 ton in ima dve plinski turbini, ki imata skupaj 8700 konjskih sil. Helikopter lahko prepelje 80 potnikov s hitrostjo 200 km na uro.

Neretvanci v boju z Benečani

V bližini mnogih jadranskih otokov, kjer se danes brezskrbno kopljejo in sončijo turisti, so potekale pred 12 stoletji dramatične pomorske borbe med gusarji Neretvanci in kolonizatorji Benečani.

Slovensko pleme Neretvancev, ki je kmalu po prihodu na Jadran prišlo v sestav hrvatske države, je podedovalo stare ilirske tradicije gusarstva. Spretni in hrabri Neretvanci so z nenadejanimi napadi ogrožali benečanske trgovske zveze z Bizancem in Arabci.

Benečani so vneto izkoriščali jadranske otoke Brač, Hvar, Korčulo, Pelješac in Mljet, ki so spadali pod neretvansko kneževino. Neretvanci so se žilavo upirali in si z gusarstvom vsaj delno priborili nazaj, kar so jim Benečani pobrali. Prvi zapiski o bojih Neretvancev proti Benetkam izvirajo že iz začetka 9. stoletja, ko je moral neki neretvanski knez iti v Benetke, prosit za mir in sprejeti krščansko vero. Vendar so Neretvanci spet kmalu nato začeli napadati beneške ladje, večkrat celo ob obali južne Italije in Istre. Benečani so proti njim zaman organizirali več ekspedicij — leta 840, 875 in 885, ko so bili v bitki pri Makarski strahotno premagani. V tej bitki je padel tudi beneški dož Peter Candian. Ker beneška republika ni mogla streti Neretvancev, je dajala njihovim knezom darove, da bi zaščitila svojo trgovino, kakor so to delala sosednja romanska mesta. Neretvanci so ogrožali trgovino Benečanov vse do 11. stoletja, ko je njihovo področje prišlo v sestav bosenske oziroma srbske države.

VOLKS-FIATOVIČ

V SZ pripravljajo proizvodnjo malolitražnega avtomobila, v katerem bodo združili vse prednosti dveh znanih vozil: Volkswagna in Fiata. To gre proizvajalcem avtomobilov na Zahodu precej na živce in veliko pišejo o bodočem Volks-Fiatoviču, kakor so ga sami krstili.

NEKAJ OKROGLIH

SUMLJIVO

»Ti, kaj Gašper in Manica nista več prijatelja?«

»Seveda sta, zakaj pa vprašaš?«

»Nič več ju ne vidim skupaj.«

»I, seveda, poročila sta se!«

PRETRESLJIVA ZGODBA

On je prišel k nji in jo našel vso v solzah. »Kaj ti je, dragica, zakaj jokaš?« — »Veš, moj pes je požrl kolač, ki sem ga spekla zate!« — »Nikar ne jokaj, ljuba moja, kupil ti bom drugega psa,« jo je potolažil.

MED SOSEDOMA

»Kaj je pa vaš poredni Stanko spet naredil, da ima glavo obvezano?«

»O, vaš pridni Tonček ga je udaril s kamnom.«

UPRAVIČENO VPRAŠANJE

»Očka, ali boš zdaj, ko so moški in ženske enakopravni, imel tudi ti kaj besede pri hiši?«

SPET ŽENSKA KRIVA

»Zakaj je pa Čebularček zaprt?«

»Zaradi neke ženske! Ni pustila, da bi ji ukradel denarnico.«

OTROŠKA USTA

Tinkica je veliko slišala o otroškem vrtcu. Ko jo je mamica nekoč peljala v otroški vrtec, je deklica nekaj časa radovedno gledala okrog, nato pa vprašala: »Mama, kje pa so pravzaprav posajeni otroci?«

ŠE ENA OTROŠKA

Verica telefonira teti: »Tetica, zdajle pijem belo kavo. Hočeš malo pokusiti?« in hitro vlije kavo v slušalko. Njena starejša sestrica ji naglo iztrga slušalko in reče: »Si neumna! Saj si vlila kavo teti naravnost v uho!«

PILOTSKA

»Piloti reaktivnih potniških letal imate gotovo stroge predpise?«

»Seveda: nič tobaka, nič vina, nič ženske...«

»Pa se držite tega?«

»Jasno — sploh ne kadim!

BREZ BESED...

Ali poznate domače kraje?

DRAGI MLADI BRALCI DOLENJSKEGA LISTA!

Kar 130 odgovorov ste poslali in res smo ugibali, kako poznajo Senovo, njegove stanovanjske bloke in občinski praznik celo pionirji na Krškem polju, v Novem mestu in drugod po okraju! Spet smo izžrebali 5 nagrad:

1. nagrado — 1000 dinarjev, dobi **Franci Škoberne**, 1. razred osnovne šole na Senovem; 4 knjižne nagrade pa dobijo: **Karlinca Gabrič**, Gor. Leskovec, p. Senovo; **Maks Pečnik**, Rudnik 23/b, p. Kočevje; **Jožica Hlastan**, 8. b razred, šola Senovo, in **Cvetka Vidic**, Dobravica 22, p. Šentjernej. — Tokrat je bilo treba prav kratko in pravilno odgovoriti takole: 1. SENOVO, 2. z rudarstvom, 3. 9. februar.

Objavljamo novo slikovno uganko. Do torka, 14. februarja, nam odgovorite na spodnja tri vprašanja:

1. ime kraja, ki ga kaže spodnja slika; 2. ime in priimek predsednika občinskega ljudskega odbora tega kraja; 3. naštej vsaj tri vasi v najbližji okolici tega kraja.

Slike ni treba rezati iz Dolenjskega lista! Odgovore napišite na list papirja in jih odpošljite v ovoju na naslov uredništva. V spodnji levi kot ovoja pripišite še: SLIKOVNA UGANKA. Ne pozabite: zadnji rok za sprejemanje rešitev: torek, 14. februar!

»Žena bo morebiti nasprotovala,« mu je pomagal Kruse.

»Veste, rojena je v Berlinu, še nikoli ni šla iz mesta.«

»Ona bo ostala doma,« mi je Kruse segel v besedo. »Odpotovali boste sami. Za ta čas vam bomo plačali, no — trikrat več kot sedaj. Velja?«

»Dovolite... prej bi rad slišal, kakšna bo moja naloga.«

»O tem bova govorila, če privolite. Odločite se. Počakal bom en dan, dva. Še nekaj, kmalu bi pozabil: od danes smo vam zvišali plačo. Cenimo dobrega delavca.«

»Zahvaljujem se... in pristanem,« je odgovoril Kurt.

Kruse mu je dal čisto polo papirja.

»Morate napisati izjavo, gospod Wiener, da o najinem nadaljnjem pogovoru ne boste nikomur črhnili niti besede. Pravzaprav ne, da morate, toda mi vas prosimo.«

Kurt je napisal in podpisal izjavo. Kruse je malo pomolčal, nato pa rekel:

»Ameriška komanda je zadržala nekega Rusa. Sodi, da je to hud vojni zločinec. Ali razumete, gospod Wiener? Gre za Rusa, ki je mučil ljudi najprej v Osviencih, v ‚taborišču smrti', nato pa v Majdaneku. Morali bi mu soditi, ali manjkajo nekateri podatki. Komanda je zaprosila nas, da ji pomagamo.«

»Kaj moram jaz zvedeti?« je odločno vprašal Kurt. »Vse, ki so v Majdaneku mučili ljudi, sovražim...«

»O, gospod Wiener...« Kruse je skoraj presenečeno pogledal tolmača. Ali je mogoče, da tiste ljudi tako sovraži ta tihi, ubogljivi Nemec, bivši vojak? »Nikar se tako ne razburjajte, kakor da ga mislite zadaviti z lastnimi rokami!« se je nasmejal Kruse.

»Kaj moram zvedeti?« je Kurt ponovil vprašanje.

»Najprej točen naslov, kje je živel pred vojno. Treba je ugotoviti, koliko časa je preživel v zadnjem kraju. Tudi ne bi bilo napak zvedeti, zakaj je služil fašistom... Vendar to ni tako važno. To vprašajte tako mimogrede. Glavno pa vam bom povedal, ko boste sporočili ženi, da odhajate.«

»Sporočim ji s pismom.«

»Prav. Pišite.«

Kurt je hitro napisal nekaj besed, porinil list Kruseju in rekel:

»Izvolite! Zdaj vas poslušam.«

»Dobro si zapomnite. Ko je bil ta Rus v Majdaneku, je uničeval ljudi z nekakim modrim žarkom. Razumete? Pnk — in človeka ni več. To je nečloveško. Kako je dobival modri žarek, ne vemo. Iz neke kovine. Treba je ugotoviti, kakšna je ta kovina. Kje jo je dobil. Treba je barbaru izvleči to skrivnost.«

»Ta žarek... mora biti prepovedan!« je ostro rekel Kurt. »Ali ni iznajdenih že dovolj sredstev za uničevanje ljudi!«

»Da, da, imate popolnoma prav. Treba ga je prepovedati, treba je takoj poiskati zaščito pred njim. Sedaj veste, zakaj potrebujemo modri žarek. Upoštevajte, da je ta naloga se boste nekoliko kamuflirati.«

In Kruse mu je pojasnil, kaj je treba ukreniti.

»Soglašam.«

Kruse je poklical ljudi in jim pokazal Kurta.

»Pripravite gospoda Kurta za celico št. 15.« Obrnil se je h Kurtu: »Izvolite, zanašam se na močno zapletena. Bodite previdni... Morali vas. Vašo plačo za prihodnji mesec pošljemo ženi obenem s pismom.«

Kurt se je zahvalil in poslovil.

Kruse je ostal sam in se zadovoljno smehljal. Ne, ni tak bedak, da bi se popolnoma dal v roke Gorčakovu. Gorčakov bo strohnel v Rusiji, to je gotovo. Saj njemu ni pokazal Tropininovo truplo, res ne. Ni bilo težko najti trupla s sledovi okov na rokah... On sam, Kruse, bo skušal od tega trmoglavega Rusa izvleči skrivnost. Upa, da mu bo trik z Wienerjem uspel...

Vrata celice, v kateri je bil Tropinin zaprt, so zaškripala. Vanjo so stražarji besno pahnili novega človeka. V hodniku so utihnili koraki. Človek na tleh se je zganil in zastokal.

Tropinin je vrgel pogled na kontrolno linico na vratih, hitro stopil k stokajočemu človeku in počenil zraven njega. Obrnil ga je na hrbet in mu pogledal v obraz. Zdajci je vstal in se vrnil na svoje ležišče: v celico so mu dali Nemca, tolmača iz taborišča za razseljene osebe. »Morda je to novi trik sovražnika? Poslali so mi pretepenega, zmaličenega špijona?« V dolgih letih, ki jih je preživel v ječah, se mu to še ni zgodilo.

Wiener je mučno zastokal, široko odprl razbita usta in se pomiril.

»Kaj pa če se je kdo hotel otresti nezaželene priče iz taborišča?« se je vprašal Tropinin, dobro se spominjajoč tolmačevega obraza: skraja je bil zmeden, potem ko mu je ušto odgovoril, pa resen in zamišljen. Tolmač ga ni prijavil. Tudi ni prijavil, da je on, Tropinin, zavpil, ko jih je agent ameriške metalurške kompanije vabil v Ameriko. Tropinin se je zdaj resno zamislil. Vstal je, napolnil usta z vodo iz vrča, stopil k Wienerju in mu poškropil okrvavljen obraz. Potem se je usedel k njemu in ga začel obujati k zavesti.

SEDMO POGLAVJE

Je julij, vrhunec poletja. V mestecu Kruta Gora dnevi žehtijo od vročine. Zjutraj vstane sonce z rahlo, skoraj prosojno meglo. Zvečer njegovi dolgi poševni žarki spet rdeče sijejo skozi meglico in drse po gladini reke. Ko zade, se megla zgosti in široka reka Donjec teče kakor bi bila iz mleka... Potem pride noč. Topla, zvezdnata poletna noč, ki jo kmalu prežene jutranja zarja in žvrgolenje ptičev.